

اسلام شناسی و الهیات اسلامی در آلمان

گزارشی تحقیقاتی از

دایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - برلین

پژوهش های فرهنگی - ۵

فهرست عناوین

۲

۸

پیشگفتار

۹

سیر تاریخی اسلام شناسی در آلمان

۱۰

اسلام شناسی در پرتو تحولات سیاسی

۱۱

اسلام شناسی در دانشگاه های آلمان

۱۲

گروه های درسی اسلام شناسی در آلمان

۱۴

پژوهش های اسلام شناسی در آلمان

۱۶

مراکز پژوهشی اسلام شناسی در آلمان

۱۸

فصل اول: برگزیده‌ای از اسلام شناسان فقید آلمانی

۱۸

گئورگ ویلهلم فریدریش فریتاگ (Georg Wilhelm Friedrich Freytag)

۲۰

یوهان گتفرید لودویک کوزه‌گارتن (Johann Gottfried Ludwig Kosegarten)

۲۱

هانری لبرشت فلایشر (Heinrich Leberecht Fleischer)

۲۴

گوستاو لبرشت فلوگل (Gustav Leberecht Flügel)

۲۵

فریدریش اگوست روزن (Friedrich August Rosen)

۲۵

آدولف فریدریش گراف فون شاک (Adolf Friedrich Graf von Schack)

۲۷

فریدریش اوگوست مولر (Friedrich August Müller)

۲۸

ویلهلم اشپیتا (Wilhelm Spitta)

۲۹

گئورگ کامف مایر (Georg Kampffmeyer)

۲۹

اگوست فیشر (August Fischer)

۳۰

فریتز کِرِنکو (Fritz Krenkow)

۳۱

ماکس مایرهورف (Max Meyerhof)

- ۳۳ ارنست کونل (Ernst Kühnel)
- ۳۵ هانس هاینریش شدر (Hans Heinrich Schaefer)
- ۳۷ برتولد اشپولر (Bertold Spuler)
- ۳۹ هانس روبرت رومر (Hans Robert Roemer)
- ۴۰ یورگ کرمر (Jörg Krämer)
- ۴۱ آنتون شال (Anton Schall)
- ۴۲ آنه ماری شیمیل (Annemarie Schimmel)
- ۴۹ عبدالجواد فلاطوری (Abdoldjavad Falaturi)
- ۵۲ **فصل دوم: نگاهی توصیفی به منتخب اساتید معاصر آلمانی**
- ۵۲ پترشولاتور (Peter Roman Scholl-Latour)
- ۵۳ کاتارینا ممزن (Katharina Mommsen)
- ۵۴ هری برت بوسه (Heribert Busse)
- ۵۵ عادل تئودور خوری (Adel Theodor Khoury)
- ۵۷ ویلفرد فردیناند مادلونگ (Wilferd Ferdinand Madelung)
- ۵۹ یوهان کریستف بورگل (Johann Christoph Bürgel)
- ۶۱ یوزف فان اس (Josef van Ess)
- ۶۳ رائف گئورگس خوری (Raif Georges Khoury)
- ۶۴ پتر آنتس (Peter Johannes Antes)
- ۶۵ هاینس هالم (Heinz Halm)
- ۶۶ تلیمان ناگل (Tilman Nagel)
- ۶۸ اودو اشتاین باخ (Udo Steinbach)

- ۷۰ آنگلیکا نویورث (Angelika Neuwirth)
- ۷۲ بسام طیبی (Bassam Tibi)
- ۷۳ پتر هاینه (Peter Heine)
- ۷۴ رتراود ویلانت (Rotraud Wielandt)
- ۷۵ لودویگ هاگه مان (Ludwig Hagemann)
- ۷۶ آکسل هاوئمان (Axel Havemann)
- ۷۹ مونیکا تورشکا (Monika Tworuschka)
- ۷۹ راینهارد شولتسه (Reinhard Schulze)
- ۸۰ گوردون کرئمر (Gudrun Krämer)
- ۸۲ اولریکه فرایتاگ (Ulrike Freitag)
- ۸۳ پاتریک فرانکه (Patrick Franke)
- ۸۴ بریگیت کراویتس (Birgit Krawietz)
- ۸۴ کریستینه شیرماخر (Christine Schirmacher)
- ۸۵ زابینه اشمیتکه (Sabine Schmidtke)
- ۸۷ لورنس کورن (Lorenz Korn)
- ۸۸ شیرین امیرمعظمی (Schirin Amir-Moazami)
- ۸۹ فواد سزگین (Fuat Sezgin)

فصل سوم: فهرست منتخب اساتید اسلام شناسی در آلمان

فصل چهارم: الهیات اسلامی در آلمان

- ۹۲ در آمدی بر الهیات اسلامی در آلمان
- ۹۳ تنبیه ۱: درباره ساختار فهرست بخش الهیات اسلامی

- ۹۵ تنبیه ۲: اشاره به توضیحاتی که ذیل نام هر فرد آمده است.
- ۹۶ (۱) آموزش اسلام
- ۹۶ پروفسور بولنت اوچار (Prof. Dr.phil. Bülent Ucar)
- ۹۶ پروفسور هاری هارون بئر (Prof. Dr. Harry Harun Behr)
- ۹۸ پروفسور موهاناد خورشیده (Prof. Dr. Mouhanad Khorchide)
- ۹۹ دکتر مارک خلیل بودن اشتاین (Dr. Mark Chalil Bodenstein)
- ۱۰۰ دکتر میثائل کیفیر (Dr. phil. Michael Kiefer)
- ۱۰۱ (۲) دین، جامعه، فرهنگ و تاریخ
- ۱۰۱ پروفسور رائف چیلان (Prof. Dr. Rauf Ceylan)
- ۱۰۲ پروفسور بکیم آقایی (Prof. Dr. Bekim Agai)
- ۱۰۳ پروفسور اردال توپراکیاران (Jun.-Prof. Dr. Erdal Toprakyan)
- ۱۰۴ دکتر آیسون یاشار (Dr. Aysun Yaşar)
- ۱۰۶ دکتر نعیمه چاکر (Dr. des. Naime Cakir)
- ۱۰۷ دکتر توماس گوگلر (Dr. Thomas K. Gugler)
- ۱۰۸ دکتر بیرول گوندوگدو (Dr. Birol Gündogdu)
- ۱۰۹ دکتر تیم کاریس (Dr. Tim Karis)
- ۱۱۰ دکتر دینا العمری (Dr. des. Dina El Omari)
- ۱۱۱ دکتر فاتح ارمیس (Dr. Fatih Ermis)
- ۱۱۲ دکتر عبدالملک حیاوی (Dr. Abdelmalek Hibaoui)
- ۱۱۳ دکتر محمود عبدالله (Dr. Mahmoud Abdallah)
- ۱۱۴ ردوینه بغدادی (Redoine Baghdadi, M.A)

- ۱۱۵ دکتر کاترین کلاوسینگ (Dr. Kathrin Klausung)
- ۱۱۷ **(۳) فقه و حقوق**
- ۱۱۷ پروفسور عبدالرحیم کوزالی (Prof. Dr. Abdurrahim Kozali)
- ۱۱۸ پروفسور موعض خلفایی (Jun.-Prof. Dr. Mouez Khalfaoui)
- ۱۱۹ دکتر ولفگانگ باور (Dr. Wolfgang Bauer)
- ۱۲۰ دکتر ابراهیم سالاما (Dr. Ibrahim Salama)
- ۱۲۱ دکتر رعنا الصوفی (Dr. Rana Alsoufi)
- ۱۲۲ دکتر عباس پویا (Dr. Abbas Poya)
- ۱۲۳ دکتر احمد عبدالسلام (Dr. Ahmed Abd-Elsalam)
- ۱۲۴ دکتر چفلی عدمی (Dr. iur. Çefli Ademi)
- ۱۲۵ **(۴) قرآن**
- ۱۲۵ پروفسور عمر اوزسوی (Prof. Dr. Ömer Özsoy)
- ۱۲۷ پروفسور حسین ایلکر شینار (Prof. Dr. Hüseyin Ilker Cinar)
- ۱۲۸ پروفسور عمر حمدان (Prof. Dr. Omar Hamdan)
- ۱۲۹ دکتر محمد نکرومی (Dr. Mohammed Nekroumi)
- ۱۳۰ دکتر هالا الدکن (Dr. Hala El-Deken)
- ۱۳۱ **(۵) عقاید**
- ۱۳۱ پروفسور لیلا دمیری (Prof. Dr. Lejla Demiri)
- ۱۳۲ دکتر سیلیویا هورج-السعد (Dr. Silvia Horsch-Al Saad)
- ۱۳۳ دکتر ینس باکر (Dr. phil. Jens Bakker)
- ۱۳۴ سرکان اینچه (Serkan Ince, M.A)

- ۱۳۴ (۶) عرفان، فلسفه و اخلاق اسلامی
- ۱۳۴ پروفیسور رضا حاجت پور (Prof. Dr. Reza Hajatpour)
- ۱۳۶ پروفیسور ماها الکیسی - فریموت (Prof. Dr. Maha El Kaisy-Friemuth)
- ۱۳۷ دکتر نوید کرمانی (Dr. Navid Kermani)
- ۱۳۹ پروفیسور عبدالله تاکیم (Prof. Dr. Abdullah Takim)
- ۱۴۰ دکتر میلاد کریمی (Dr. Milad Karimi)
- ۱۴۲ دکتر روجیرو سانسورینو (Dr. Ruggero Vimercati Sanseverino)
- ۱۴۳ (۷) الهیات مسیحی
- ۱۴۳ پروفیسور آندریاس نئرینگ (Prof. Dr. Andreas Nehring)
- ۱۴۵ پروفیسور مانفرد پیرنر (Prof. Dr. Manfred L. Pirner)
- ۱۴۶ پروفیسور سونیا اشتروبه (Priv. Doz. Dr. Sonja Strube)
- ۱۴۷ پروفیسور کاترینا ونتسیل (Catherina Wenzel)
- ۱۴۹ پروفیسور کلاوس فون اشتوش (Prof. Dr. Klaus von Stosch)
- ۱۵۳ ساختار آموزشی و درجات دانشگاهی در آلمان
- ۱۵۹ فهرست منتخب اساتید اسلام شناسی در آلمان
- ۱۷۸ منابع و مآخذ

پیشگفتار

هدف از این جزوه معرفی حوزه اسلام شناسی و الهیات اسلامی در کشور آلمان است. اسلام شناسی در آلمان در آغاز با شرق شناسی در آمیخته بوده، لذا بررسی روند تاریخی آنها در بدو شکل‌گیری از هم مجزا نیست. از آن جا که یکی دیگر از تحقیقات رایزنی فرهنگی ایران در برلین به بررسی تاریخ شرق شناسی می‌پردازد، این نوشته از بحث درباره این مقدمات تاریخی اجتناب نموده علاقمندان را به تحقیق مذکور ارجاع می‌دهد. به دیگر سخن، غرض این جزوه، کمک به دانشوران ایرانی زبان برای آشنایی با محققان آلمانی در حوزه اسلام شناسی و الهیات اسلامی و شناخت تفاوت‌های موجود میان "اسلام شناسی" و "الهیات اسلامی" به عنوان یک رشته نو ظهور در آلمان است. نکته دیگر آن که این تحقیق به دو بخش عمده تقسیم می‌شود. بخش نخست بیشتر به اسلام شناسی پرداخته و بخش دوم به الهیات اسلامی اختصاص دارد.

در باره تفاوت نگاه حاکم بر این دو موضوع در مقدمه فصل چهارم توضیحاتی آمده است که در این جا از تکرار آن اجتناب می‌کنیم. تنها باید گفت اسلام شناسی بیش از آن که شناسایی اسلام باشد شناسایی مسلمانان و تاریخ و فرهنگ آن‌هاست.

اسلام شناسی به اسلام به عنوان پدیده‌ای تاریخی می‌نگرد و علاقمند است آن را بر اساس مبانی تجربی مورد مطالعه قرار دهد. لذا نگاه اسلام شناسان به اسلام و به مسلمانان با نگاه ما به خودمان متفاوت است. این تفاوت نگاه گاهی رنگی از الحاد یا انتقاد به خود می‌گیرد و گاهی عاری از این پس زمینه انتقادی، تنها به بررسی تاریخی می‌پردازد. در هر حال یک اسلام شناس همان طور به اسلام نگاه می‌کند که یک باستان‌شناس به مومیایی فرعون. یعنی به اسلام به عنوان چیزی که در تاریخ واقع شده و در گرداگردش فرهنگ، اندیشه‌ها و مردمی زیسته‌اند، نگاه می‌شود.

علائق اسلام شناسان و نحوه نگاه آنها در موارد بسیار، تابعی از نگاه عمومی جامعه آلمان نسبت به اسلام یا لاقلاً از آن متأثر است. با این حال گاه و بی‌گاه با محققینی مواجهیم که بر اثر عمق مطالعه، وسعت اطلاعات، به کارگیری روش علمی خاص و پشتکار بسیار، دستاوردهایی ارزنده حتی برای مسلمانان فراهم آورده‌اند. امید آن که این تحقیق بتواند راهی برای درک عمیق متقابل میان فرهنگ‌ها گشوده و سرپلی برای محققین کشورمان در مطالعات آینده باشد.

رایزنی فرهنگی ج.ا. ایران - برلین

سیر تاریخی اسلام شناسی در آلمان

در قرن نوزدهم در دانشگاه‌های سرزمین های آلمانی زبان، معمول بود که مطالعات زبان شناسی در همه زبان‌های غیراروپایی (یعنی زبانهای آفریقایی و آسیایی) را کلاً تحت عنوان «مطالعات شرقی» طبقه‌بندی کنند. نمایندگان و محققان این زمینه تحقیقاتی، همگی خود را نوعاً «شرق شناس» می‌نامیدند.

اسلام شناسی به عنوان یک رشته مطالعاتی از بطن شرق شناسی سربرآورد، اما آشکارا عناصری از زبان شناسی و سایر موضوعات و روشها را در خود داشت. این رشته یا زمینه مطالعاتی برخورد زبان شناسانه با زبانهای عربی و فارسی و ترکی را با سؤالهایی ماهیتاً دینی درباره اسلام و نیز تاریخ و ادبیات خاورمیانه در هم آمیخته بود.

در قرن بیستم میلادی، متدلوژی یا روش شناسی تحقیق درباره اسلام به مدد رشته های علوم سیاسی و تاریخ و انسان شناسی فرهنگی و اجتماعی توسعه یافت و در بسیاری از دانشگاهها رهیافتها و مفاهیم بسیار متنوع و بدیعی در مطالعات اسلامی مطرح شد.

در آلمان، اسلام شناسی همواره بر مدار منابع و زبان عربی استوار بوده است. این درست نقطه مقابل گرایشی است که در اتریش در زمینه مطالعات اسلامی شایع است. چرا که رویارویی و درگیریهای چند قرنی خاندان هابسبورگ با امپراتوری عثمانی باعث شده بود که عده‌ای از شرق شناسان اتریشی قرون نوزدهم و بیستم میلادی توجه عمده خود را به جای عربی به زبان ترکی معطوف کنند و این امر ایشان را به «کشف» زبان فارسی به عنوان مهمترین زبان فرهنگی امپراتوری عثمانی رهنمون کرد.

«یوزف فن هامر پورگشتال»، محقق برجسته اتریشی، بر اساس همین گرایش، سنت مطالعاتی را در این کشور پایه ریزی کرد که بعدها به آلمان نیز سرایت یافت.

مشخصه این سنت مطالعاتی توجه جدی به تاریخ و نیز ادبیات خاور نزدیک اسلامی در قرون میانه و جدید، با تأکید عمده بر زبان ترکی و در مرتبه بعد زبان فارسی است. البته روشن است که زبان عربی حتی در این سنت نیز جایگاهی جدی دارد و از یاد نرفته است. به همین قیاس، دین اسلام نیز در این سنت مطالعاتی به عنوان جریانی که از نظر تجربی پیامدهای مهمی داشته است تلقی و بررسی می‌شود

و به ندرت به عنوان موضوعی جداگانه مورد تحقیق و مطالعه قرار می‌گیرد. با این حال نمایندگان این سنت و نسل‌های بعدی ایشان خود را در وهله نخست اسلام‌شناس و شرق‌شناس می‌دانند و در مرحله بعد، محققانی که کمابیش دستی نیز در زبان‌شناسی کاربردی زبان‌های شرقی دارد، می‌دانند. تا همین اواخر، تاریخ و ادبیات ایران اسلامی به ندرت موضوع تحقیق مورخان حرفه‌ای و یا محققان حوزه ادبیات قرار می‌گرفت.

اسلام‌شناسی در پرتو تحولات سیاسی

تحولاتی که در مطالعات شرق‌شناسی در اروپا و آمریکا صورت گرفته است، حاکی از این است که در شیوه‌های سنتی مطالعات این رشته تجدید نظرهایی تکوین یافته است. انقلاب اسلامی ایران و تاثیر این تحول گسترده بر جنبش‌های اسلامی منطقه غرب آسیا، سبب شد که ابعاد سیاسی اندیشه اسلامی از زوایای جوامع اسلامی بیرون آید و به عنصری جاری در زندگی روزمره مردم تبدیل گردد.

شرق‌شناسان غربی با تحولی که در موضوع مطالعاتشان پدید آمد، دیگر نمی‌توانستند تنها بر شیوه‌های تاریخی و قیاسی بسنده کنند. آنها به ارزیابی این تحولات روی آوردند، و در منظر و متدهای پژوهش خود تجدید نظرهایی عمیق انجام دادند. برخی معتقدند که این‌طور متدیک آغاز دوران «فراشرق‌شناسی» - Postorientalism - است.

این تحول روشی که رویکردی جدی به مطالعات استقرایی داشت از کشور فرانسه آغاز شد. همان طوری که اندیشمندانی چون «ادوارد سعید» معتقدند که شروع مطالعات شرق‌شناسی نیز ریشه در استعمار فرانسه و لشگرکشی‌های ناپلئون داشته است.

افزایش مهاجرت مسلمانان به کشورهای غربی و رشد نسل دوم و سوم مسلمانان در کشورهای اروپایی و از جمله آلمان باعث شد که گروه‌های تحصیل کرده مسلمان و آشنا به ساختارهای مدنی و حقوقی این جوامع ضمن ارزیابی و مقایسه پیوسته تلقی غربی و اسلامی در حوزه‌های معرفتی، اجتماعی و سیاسی رجوعی به هویت دینی خود و بالطبع بازگشتی به جوهر عقاید اسلامی از ذهن و زبان علمای اسلامی سرزمین مادری داشته باشند.

تئوری «منازعه تمدن‌ها»ی «ساموئل پل هانتینگتون»، برآمده از این تاملات استقرایی در خصوص اسلام سیاسی بود. در این تلقی تازه برخلاف رای غالب مستشرقین سنتی، اسلام از توان هم‌آوردی برخوردار است. در تلقی فراشرق‌شناسی ابعادی از سیاست فرهنگی و اسلامی از حوزه متعلقات واقع‌گرایانه (ابژکتیو) مطالعات شرق‌شناسی بیرون ماند.

برخی از بزرگان فلسفی غرب همانند «هانس گئورگ گادامر» - Hans Georg Gadamer - رسوخ به مفاهیم فرهنگی اسلام را برای یک اندیشمند غربی قریب به امتناع دانستند. در اینجا دیگر مستشرق با استناد به تقسیم بندیها، جداول و تعاریف بسیطی که از شرق دارد، نمی‌تواند به عمق و معنای این تحولات سیاسی که البته بستری فرهنگی دارند، راهی بیابد؛ لذا بررسی تحولات قدرت در زندگی سیاسی و اجتماعی جامعه‌های اسلامی در مطالعات مربوط به کشورهای اسلامی از اولویت برخوردار گردید.

اسلام‌شناسی در دانشگاه‌های آلمان^۱

در دانشگاه‌های آلمان رشته درسی اسلام‌شناسی از زمان‌های طولانی، بیشتر در شمار رشته‌های خاص و به اصطلاح «رشته‌های کوچک» تلقی می‌گردید. بر اساس یک سنت قابل احترام چنین به نظر می‌رسید که فضلاء و دانشمندان این رشته درسی که غالباً در نزد افکار عمومی ناشناس بودند، عمدتاً بر منابع تاریخی و متون دینی متمرکز هستند. نوع مطالعات و علایق آنها بگونه‌ای نبود که از آنها و معلوماتشان بلافاصله در تحلیل پدیده‌های جاری کشورهای اسلامی استفاده شود.

در سالهای آغازین هفتاد در دانشگاه آزاد برلین رشته درسی اسلام‌شناسی نقاط تماس و اتصال خود را با سنت این رشته، با عطف نظر به مسایل جاری کشورهای اسلامی از دست داد. پژوهش‌هایی که در آلمان شرقی سابق در خصوص اسلام انجام می‌شد بر مبنای تلقی مارکسیستی از جامعه و تاریخ

---

^۱ این نوشتار برگرفته از ترجمه مقاله‌ای است که توسط پروفیسور «اکهارد رودلف» - Ekkehard Rudolf - استاد اسلام‌شناسی دانشگاه ارفورت در گروه مطالعات اسلامی منتشر شده است. این نوشتار در نشریه «آلمان، محفلی برای سیاست، فرهنگ، اقتصاد و علوم» - Deutschland, Forum für Politik, Kultur, Wirtschaft und Wissenschaft - به چاپ رسیده است.

سازمان یافته بود. با تاخیر بسیار پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۹۷۹ این قبیل از مطالعات در آلمان شرقی کوشش کرد که اسلام را در «پروژه تحول» مطالعه کند تا فاصله دور و دراز خود را از مطالعات جهانی در این باب کمتر کند.

پایان یافتن جنگ شرق و غرب و افزایش جهشی منازعات قومی درحوزه های مختلف جغرافیایی طی سالهای نود، اشتغالات علمی جدیدی را در حوزه هویت دینی و فرهنگی و نقش چند لایه آن پدید آورد.

تطورات دراماتیک روابط غرب و جهان اسلام از معبر و رخدادهایی مختلف سیاسی و فرهنگی باعث کشیده شدن پای مطالعات و آموزه‌های اسلام‌شناسی به این مباحث گردید. امروزه مطالعات اسلام‌شناسی در دانشگاه‌های آلمان با مناظر و ابعاد تطور یافته ای چالش است که بخشی از یک علم فرهنگی میان رشته ای است. به سبب پیدایی جوامع اقلیت در اروپا و همچنین از رهگذر اهمیت یافتن مساله دیالوگ میان فرهنگها در درون جوامع غربی اقبال به این رشته درسی افزایش یافته است.

گروه های درسی اسلام‌شناسی در آلمان

با توجه به دشواریهای ارتباطی از یک سو میان جوامع غربی و اسلام و از سوی دیگر در درون مرزهای خود این جوامع، گروه‌های درسی اسلام‌شناسی این نکته را دریافته اند که تکلیف شان در قبال افکار عمومی جامعه به میزان قابل ملاحظه ای افزایش یافته است. آنها از تجربه ها و قابلیت های علمی خود در این میان بیش از پیش بهره گرفته اند تا تلقی جوامع غربی را از اسلام و جوامع متأثر از اسلام شفاف ساخته، تفصیل و پیچیدگی مساله را نشان دهند. چنین انتظارات و خواسته هایی همچنین باعث شده اند که اسلام‌شناسان در قبال نظریه بسیار محل مناقشه‌ی «ساموئل فیلیپس هانتینگتون» - Samuel Phillips Huntington - موارد نقض تجربی متعددی را نشان دهند.

پس از حوادث یازدهم سپتامبر قریب به یکصد اسلام‌شناس در موضع واحدی اعلام داشتند که نمی‌بایست تصویر اسلام در آلمان بر مبنای تصاویر تلویزیونی از مسلمانان رادیکال و افراطی تشکیل

شود، بلکه در این مساله می بایست به اختلافات موجود در تلقی از اسلام و بسترها و مجاری متفاوت مباحث اسلامی در گذشته و حال توجه کرد.

توجه یافتن به این بُعد و منظر از این جهت اهمیت یافت که بازخوانی و با یک چوب راندن شرق از سوی غرب طی دهه های گذشته بر دوش اسلام شناسان آلمانی سنگینی می کرد. پس از اینکه در سال ۱۹۷۸ «داوود سعید» عالم علوم ادبی آمریکایی، فلسطینی تبار شرق شناسیهای غربی را در ارتباط مستقیم با مدعیات سلطه طلبانه سیاسی و فرهنگی «غرب» در دوران استعمار تحلیل کرد، گفتگو در خصوص گرایش «شرق شناسی» در متدهای پژوهشی رونق تازه ای یافته است.

این مباحث، بعضاً به سبب هجوم خطایی برخی از روشنفکران جهان اسلام به پژوهش های اسلام شناسی در اروپا، داغ تر و مهیج تر شده است. از جمله مهمترین محورهای انتقاد این روشنفکران «زیر سوال بردن» آموزه ها و ملاحظات تاریخی اسلام شناسان غربی است که از نقطه نظر بسیاری از مسلمانان باعث تحریف اسلام شده است.

پژوهش های اسلامی هنگامی می توانند از این مخمصه بیرون آیند که جوامع اسلامی را در کثرت دینی، فرهنگی و اجتماعی خود مطالعه و در آثارشان منعکس کنند و معارف خود را در این خصوص با تفصیل و شفافیت در افکار عمومی عرضه کنند. همچنین می بایست باب مراد و مبادله با دانشمندان جهان اسلام و با مسلمانان اروپایی گشوده و عادی گردد.

در این خصوص می بایست اظهارات «وولف لپنیس»^۲ - Wolf Lepenies - به منزله رهنمود و راهبر تلقی گردد. وی تبختر فرهنگ غربی را مبنی بر این که مکتفی به ذات و مستغنی کامل است و در برابر پرسشهای سایر فرهنگها مصونیت دارد، مورد انتقاد قرار داده بود.

^۲ «پروفیسور وولف لپنیس» - Wolf Lepenies - محقق و نویسنده و استاد سابق جامعه شناسی دانشگاه آزاد برلین

پژوهش‌های اسلام شناسی در آلمان

اسلام شناسی و شرق شناسی در دانشگاه‌های آلمان در سطح علمی بالا در جریان است. در حوزه‌های بسیاری از جمله زبان‌شناسی، تاریخ، فرهنگ دین و جغرافیا آثار علمی و پژوهشی آلمان در کشورهای اسلامی از اعتبار بالایی برخوردارند.

وجود شمار متعدد پروژه‌های پژوهشی مشترک با نهادها و انستیتوهای مرتبط خارجی، ترجمه و نشر آثار مهم، اشتغال علمی پژوهش‌گران آلمانی در پست‌های علمی مهم در کشورهای خارجی و همچنین حضور شمار معتابه دانشجویان کشورهای اسلامی و دانشجویان دوره دکتری در دانشگاه‌های آلمان همه حاکی از اعتبار مطالعات و پژوهش‌هایی است که از سوی این گروه‌های درسی در آلمان صورت می‌گیرد. مزید بر این مسایل، مناسبات علمی متقابل میان دانشگاه‌های آلمان و مخصوصاً دانشگاه‌های غرب آسیا و مبادله دانشجویان و اعضای هیات علمی است.

در حال حاضر در ۲۴ دانشگاه آلمان رشته‌های اسلام شناسی و زبان‌های شرقی تدریس می‌گردد، حدود ۳۰۰۰ دانشجو در این رشته‌ها به عنوان رشته‌های اصلی و یا رشته‌های فرعی ثبت نام کرده‌اند. مجموعاً ۳۴ کرسی دانشگاهی، موسسه و گروه درسی در حوزه زبان، تاریخ و فرهنگ جهان اسلام در آلمان فعالیت دارند.

طی سالهای اخیر آموزش در این رشته‌ها، گرایشی میان رشته‌ای، اجرایی و عملی پیدا کرده است. در سال ۱۹۹۹ دانشگاه ارفورت در مرکز ایالت توینگن بازگشایی شد. در این دانشگاه به عنوان مثال رشته درسی «اسلام شناسی» بر مساله اقلیت‌های مسلمان در آلمان متمرکز شده است. دانشگاه‌های دیگر، هر کدام در حوزه‌ای از جهان اسلام تمرکز یافته‌اند. در دانشگاه‌های ماربورگ و بامبرگ مطالعات ایران شناسی و ترک شناسی در اولویت قرار دارند و در بایروت مطالعات اسلام شناسی در آفریقا محور اصلی آموزشی است.

در تنظیم و تجدید این رشته‌های درسی علاوه بر تحولات بین‌المللی آنها، نیاز بازار کار نیز مد نظر است. در مراکزی که در مطالعات منطقه‌ای تخصصی شده‌اند، یک قوه قابل ملاحظه پژوهشی به چشم می‌خورد. این ظرفیت در رقابت با مطالعات اسلام شناسی (به معنای خاص آن) قرار ندارد. بلکه همان

طوریکه پژوهشهای مربوط به اقتصاد اسلامی نشان داده است، این مطالعات باعث تقویت متقابل و سازمان یافتن توانمند مطالعات اسلامی در حوزه های مختلف می گردد.

این مساله در خصوص موسسات و پژوهشگاههای غیردانشگاهی نیز صادق است. عمده ترین وظایف این موسسات تحلیل علمی پدیدههای جهان اسلام، مستندسازی و مشاوره های سیاسی است. در این ارتباط می توان از «موسسه شرق شناسی آلمان» در هامبورگ، «مرکز شرق مدرن» در برلین و «جامعه شرق شناسان آلمان» در بیروت و شعبه استانبول آن نام برد.

پژوهش در خصوص منابع اسلامی و مسایل جاری در کشورهای اسلامی محورهای عمده فعالیت این موسسات هستند. کهنسال ترین نهاد پژوهشی آلمان «جامعه شرق شناسی آلمان» است که در سال ۱۸۴۵ تاسیس شده است. به منظور همکاری رشته های درسی علوم فرهنگی و علوم اجتماعی و مخصوصاً با ملاحظه تربیت نسل جوان و پژوهشگران، در سال ۱۹۹۳ «جامعه پژوهشی آلمان در حوزه مطالعات خاورمیانه DAVO» در دانشگاه شهر ماینتس - Mainz - تاسیس شد. این جامعه پژوهشی هر سال دو نشریه خبری منتشر می کند که در آن نسبت تنگاتنگ مطالعات رشته های مختلف شرق شناسی در آلمان در حوزه های بین المللی در سطحی پیشرفته منعکس است.

بخش بزرگی از پژوهش های اسلام شناسی در آلمان طی سالهای طولانی و درازی مصروف پژوهشهای فقه العوی، متون منابع اسلامی و تاریخ اسلام شده بود. با نگاهی به وضع جدید این رشته ها مشاهده می شود که نقاط ثقل این پژوهشها در حال حاضر بررسی تحولات جاری جوامع اسلامی و اشکال مختلف فکری اندیشمندان مسلمان در دوران مدرن است، بدون این که پژوهش در خصوص منابع تاریخی و ارزشی فرهنگ اسلامی مورد تحقیر و بی مهری قرار گیرد.

مراکز پژوهشی اسلام‌شناسی در آلمان

امروزه غالباً پرسش‌های چند بعدی مرتبط با موضوع «گفتگو و تعامل با جهان اسلام» در مراکز پژوهش‌های اسلام‌شناسی مطرح است. در این خصوص می‌توان به این موضوعات اشاره کرد:

- ◀ روال و تاثیر جریان جهان‌شدنی
- ◀ مناسبات متقابل میان فرهنگ‌های بومی و منطقه‌ای با جوامع اسلامی
- ◀ مقایسه تلقی و واکنش متفاوت اروپا از سرزمین‌های اسلامی
- ◀ چگونگی تطور و تحول اقلیتهای مسلمان در اروپا، آسیا و آفریقا.

اسلام‌شناسان آلمانی در حال حاضر با توجه بسیار زیادی مسایل مربوطه به ادله کلامی و اجتماعی اسلام در اروپا را دنبال می‌کنند و در این ارتباط به گفتگو با دانشمندان مسلمان در سراسر اروپا روی آورده‌اند. پژوهشگران در این پژوهش‌ها بسیار کوشش می‌کنند که اشکال مختلف پدیداری اسلام را در دوره معاصر، و در این میان جنبشها و ایدئولوژیهای اسلامی و عللی را که منجر به ظهور جریان‌های رادیکال در اسلام می‌گردد، بکاوند و البته انبان این پژوهشها از تحلیل‌های آماده و یا ارائه راه حل و دستور العمل به حوزه سیاست‌چندان غنی نیست.

به نظر می‌رسد مجموعه مسایل مربوط به مناسبات متقابل میان نظام سیاسی و اجتماعی، بستگی‌های قومی و هویت دینی مخصوصاً در خصوص جوانان می‌بایست در مطالعات تجربی و کاربردی با شدت و حدت بیشتری دنبال گردد. با این ملاحظه است که در پژوهش‌های مربوطه، دین‌شناسان و اسلام‌شناسان و هم جامعه‌شناسان، قوم‌شناسان، روان‌شناسان و متخصصین منازعات و جنگ‌ها به چالش کشیده می‌شوند.

نوعی از مبادله سطح بالای مطالعات اسلام‌شناسی در آلمان و اروپا همواره در دانشگاه‌های مختلف برگزار می‌گردد. همچنین اتحادیه رشته‌های دانشگاهی اروپا و آلمان از کارشناسان مربوطه برای شرکت در «کنگره جهانی مطالعات خاورمیانه»^۳ دعوت به عمل می‌آورد.

³ 21. INTERNATIONALER DA VO-KONGRESS; Köln, 25. – 27. September 2014

در برنامه مربوط به این اجلاس شمار زیادی از موضوع های مربوط به اسلام در گذشته و حال اعلام شده است و گروه های کاری مختلف در این حوزه به ارائه ماحصل مطالعات خود می پردازند.

مهمترین مراکز علمی و بنیادهای تحقیقاتی و پژوهشی اسلام شناسی در آلمان به شرح ذیل هستند:

- ۴ ← مرکز شرق مدرن برلین
- ۵ ← بنیاد علوم و سیاست برلین
- ۶ ← کالج علوم برلین
- ۷ ← انجمن شرق شناسی آلمان
- ۸ ← انجمن مطالعات شرق میانه آلمان
- ۹ ← بنیاد شرق شناسی آلمان
- ۱۰ ← موسسه ی زبان های خارجی بوخوم
- ۱۱ ← مرکز بنیاد مطالعات ترکیه و تحقیقات همگرایی
- ۱۲ ← موسسه آلمانی مطالعات جهانی و منطقه در هامبورگ

---

⁴ Zentrum Moderner Orient (ZMO)

⁵ Stiftung Wissenschaft und Politik

⁶ Wissenschaftskolleg zu Berlin

⁷ Deutsche Morgenländische Gesellschaft (DMG)

⁸ Deutsche Arbeitsgemeinschaft Vorderer Orient (DAVO)

⁹ Deutsche Orientstiftung

¹⁰ Landesspracheninstitut (LSI) Bochum

¹¹ Stiftung Zentrum für Türkeistudien und Integrationsforschung

¹² "GIGA" German Institute of Global and Area Studies

فصل اول: گزیده‌ای از اسلام‌شناسان فقید آلمانی

گئورگ ویلهلم فریدریش فریتاگ (Georg Wilhelm Friedrich Freytag)

(* 19. September 1788 in Lüneburg; † 16. November 1861 in Bonn)

گئورگ ویلهلم فریدریش فریتاگ از خاورشناسان بزرگ آلمانی محسوب می‌گردد که در زبان و ادبیات عربی و لغت‌شناسی و کتاب‌شناسی تخصص داشته است. وی در سال ۱۷۸۸ در لونبرگ (Lüneberg) از شهرهای آلمان به دنیا آمد و پس از ۷۳ سال عمر در ۱۶ نوامبر ۱۸۶۱ در بُن دار فانی گفت.

فریتاگ مقدمات عربی را در آلمان فراگرفت و برای ادامه تحصیلات به پاریس عزیمت نمود و تحت تعلیم سیلوستر دوساسی زبان‌های عربی، فارسی، ترکی و عبری را فرا گرفت و در آنها استادی زبردست گردید.

هنگامی که آوازه دانشمندی او در زبان‌شناسی بلند شد، دانشگاه «بن» او را در سال ۱۸۱۹ با عنوان استادی برای تدریس زبان و ادبیات عربی دعوت کرد و وی با اشتیاق بسیار این دعوت دانشگاه را پذیرفت و در آنجا تا پایان عمر خود به تعلیم و تدریس پرداخت. نوشتارها و ترجمه‌های فریتاگ متعدد است که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

⇐ فرهنگ عربی به لاتینی در چهار جلد که مدت هفت سال در آن وقت صرف کرد (۱۸۳۰-۱۸۳۷) و پس از انتشار آن فرهنگ مختصری هم از آن در سال ۱۸۳۸ گردآوری و منتشر نمود. شایان ذکر است «کازی میریسکی» لهستانی (۱۸۰۸ - ۱۸۸۷) در نگارش فرهنگ عربی به فرانسه خود از این فرهنگ اقتباس کرده است.^{۱۳}

⇐ دستور زبان عربی و عبری به آلمانی

⇐ بخشی از زبده الحلب در تاریخ حلب، نگارش ابن العدیم، متن و ترجمه لاتینی با حواشی و فهرست (پاریس ۱۸۱۹)

¹³ Lexicon Arabicon - latinum .4 Bd

- ⇐ چاپ دیوان حماسه ابوتمام طائی باترجمه لاتینی و تفسیر تبریزی در ۲ جلد
- ⇐ امثال عربی در ۳ جلد (۱۸۳۸ - ۱۸۴۳)
- ⇐ مجمع الامثال میدانی در سه جلد (۱۸۳۸ - ۱۸۴۲)
- ⇐ معرفی فن منظومه‌سرایی عربی ۱۸۳۰
- ⇐ متن و ترجمه آلمانی با شرح و تفصیل مرثیه «تَابَّطَ شَرًّا» (۱۸۱۴)
- ⇐ چاپ قصیده برده، کعب بن زهیر، با ترجمه لاتینی (۱۸۳۳)
- ⇐ چاپ معلقه حارث بن حِلِزَه (۱۸۲۷)
- ⇐ چاپ معلقه طرفه بن العبد (۱۸۲۹)
- ⇐ مطالعه در عروض عربی (۱۸۳۰)
- ⇐ فاکهة الخلفا و مفاکهة الظرفا، ابن عربشاه (بن ۱۸۳۲ - ۵۲)
- ⇐ چاپ و وصف فلسطین و شام، ادیسی
- ⇐ چاپ معجم البلدان، یاقوت حموی در ۶ جلد بزرگ با فهرست و زیرنویسی، (لایپزیگ ۱۸۶۶ - ۷۳)
- ⇐ چاپ اسرارالتأویل و انوارالتنزیل، بیضاوی در تفسیر قرآن (لایپزیگ ۱۸۴۵)
- ⇐ منتخبات عربی در تاریخ و نحو عربی (بن)

یوهان گتفرید لودویک کوزگارتن (Johann Gottfried Ludwig Kosegarten)

(* 10. September 1792 in Altenkirchen (Rügen); † 18. August 1860 in Greifswald)

یوهان گتفرید لودویک کوزگارتن خاورشناس پروسی که در سال ۱۷۹۲ در روگن متولد شد و پس از ۵۸ سال عمر در ۱۸۵۰ در گرایفس والد درگذشت.

وی در زبان و ادبیات عربی و تاریخ و کتابشناسی و جغرافیای ممالک اسلامی استادی مبرز بود. ابتدا نزد پدرش که ادیب و شاعر برجسته در زبان آلمانی بود تحصیل کرد و قریحه منظومه سرایی را هم از پدر به ارث برد. به ادبیات عربی علاقه وافری داشت. در زادگاه خود الهیات و فلسفه و زبان عربی را آموخت و در سال ۱۸۱۳ به پاریس رفت و نزد سیلوستر دوساسی شیخ المستشرقین فرانسوی (۱۷۵۸-۱۸۳۸) زبان و ادبیات عربی را در سطح بالا فراگرفت. همچنین زبان ترکی و فارسی و عبری و ارمنی را هم در نزد او یاد گرفت.

در پاریس در بخش مربوط به نسخه‌های خطی شرقی کتابخانه سلطنتی به بررسی دقیق پرداخت و آنچه می‌خواست از آنها استنساخ کرد. در سال ۱۸۱۴ به پروس بازگشت و مدت سه سال استاد فلسفه و الهیات دانشگاه گرایفرالد گردید و پس از آن دکتر یوهان گوته نویسنده و شاعر دراماتیک آلمان (۱۷۴۹ - ۱۸۳۲) و نویسنده دیوان شرقی و غربی که در آن موقع وزیر کشور دوک‌نشین وایمار بود او را برای تدریس زبان‌های شرقی در دانشگاه ینا دعوت کرد.

وی از ۱۸۱۷ تا زمان وفاتش مدت هفت سال به این کار اشتغال داشت و اشعاری را که گوته در دیوان شرقی و غربی سروده بود به زبان عربی ترجمه کرد.

در خلال مدت مزبور خاورشناس پروسی کتاب‌های خطی را از کتابخانه گوته بیرون آورد و به بررسی آنها پرداخت و مطالب بسیاری را از آنها استنساخ کرد. رابطه میان او و گوته نیز، رابطه ای پایدار و پربار به ویژه برای گوته بود، زیرا او برخی از اشعار عربی را برای گوته ترجمه می‌کرد و گوته آنها را دوباره به قالب شعر در می‌آورد و در دیوان شرقی خود وارد می‌کرد.

آثار ارزنده ای از کوزگارتن به یادگار مانده است که عبارتند از:

- ← منتخبی از ادبیات عربی با ترجمه به زبان لاتینی^{۱۴}
- ← صرف و نحو زبان عربی به لاتینی^{۱۵}
- ← چاپ و انتشار متن و ترجمه لاتینی جلد اول و سوم تاریخ الرسل والملوک طبری
- ← چاپ و انتشار متن و ترجمه لاتینی یک جلد از اغانی ابوالفرج اصفهانی،
- ← چاپ کتاب موسیقی فارابی،
- ← فهرست کتب شرقی کتابخانه پاریس.

هانری لبرشت فلایشر (Heinrich Leberecht Fleischer)

(* 21.2.1801 Schandau/Elbe, † 10.2.1888 Leipzig. (lutherisch))

هانری لبرشت فلایشر از خاورشناسان بزرگ آلمانی، استاد زبان و ادبیات عربی، و تاریخ نگار و کتاب شناس مبرز بوده که در ۲۱ فوریه سال ۱۸۰۱ در شاندا و از توابع ساکسون به دنیا آمده و پس از ۸۷ سال در دهم فوریه ۱۸۸۸ در لایپزیگ بدرود حیات گفته است.

وی تحصیلات عالی خود را در بوتزن و سپس در دانشگاه لایپزیگ به پایان رسانید و برای ادامه تحصیل از ۱۸۱۹ تا ۱۸۲۴ در پاریس زیر نظر خاورشناسان مشهور فرانسوی همانند سیلوستر دوساسی و کوسن دوپرسوال فقه اللغه، السنه سامی و نیز عربی و فارسی و ترکی را فرا گرفت و به درجه دکترا نائل آمد.

بعد از فراگیری زبان‌های مزبور به آلمان برگشت و در مدرسه عالی درسدن از ۱۸۳۱ تا ۱۸۳۵ به تدریس پرداخت. پس از گذشت یک سال کرسی استادی زبان‌های شرقی را در دانشگاه لایپزیگ به وی

¹⁴ leipzig 1828 Chrestomathia arabica

¹⁵ Grammatica linguae arabicae 1838

تفویض کردند و او علی‌رغم دعوت‌نامه‌هایی که از طرف دانشگاه‌های برلین و سن‌پترزبورگ برای او آمده بود تا زمان مرگش در دانشگاه لایپزیگ به تدریس ادامه داد.

وی هنگامی که در فرانسه مشغول تحصیل بود به مطالعه نسخه‌های خطی نفیسی که در کتابخانه امپراطوری گرد آورده شده بود، می‌پرداخت. همچنین با جوانان مصری که محمدعلی پاشا برای تحصیل از مصر به پاریس فرستاده بود نشست‌های مداومی داشت و تدریجاً با علمای مصر و لبنان ارتباط ایجاد نموده و مباحث خاورشناسی آلمانی را انتشار داد.

فلاشر به حدی در علوم و معارف شرقی ترقی کرد که از علمای برجسته آلمانی و از پیشوایان زمان خود گردید. فلاشر دانشجویان متعددی را تربیت کرد و عده‌ای از آنها تحت تعلیماتش، شهرتی به‌سزا یافتند و خود آنها از مؤلفان مبرز در رشته خاورشناسی گردیدند.

فلاشر در سال ۱۸۴۵ «انجمن خاورشناسی آلمان»^{۱۶} تأسیس کرد و مجله‌ای هم برای آن به نام «مجله انجمن خاورشناسی آلمان»^{۱۷} در همان سال و در ویسبادن راه اندازی نمود و بسیاری از مقالات شرق‌شناسی ارزنده را به‌وسیله آن انتشار داد. فلاشر سفری هم برای مطالعه به سن‌پترزبورگ کرد و بر اثر مطالعه در نسخه‌های خطی کتابخانه آن یادداشت‌های فراوانی تهیه کرد که همین یادداشت‌ها و آنچه از پاریس آورده بود زمینه مساعدی را برای تألیف کتاب‌هایش فراهم کرد.

فلاشر به طوری در اروپا مشهور شد که مجامع علمی او را به عضویت انتخاب کردند و نشان‌های علمی و نامه‌های متعددی به‌منظور قدردانی از خدماتش به او اهداء کردند که از جمله آنها «فرهنگستان ادبیات و کتیبه‌ها» در فرانسه و دانشگاه‌های پراگ، کونیگسبرگ، سن‌پترزبورگ و ادیمبورگ بودند.

از فلاشر در حدود یکصد کتاب و مقاله و کنفرانس ارزنده به یادگار مانده که همگی حاکی از استادی او در مباحثی که کار کرده می‌باشد.

از تألیفات و نشریات فلاشر می‌توان به موارد ذیل اشاره داشت:

← تاریخ عرب قبل از اسلام، لایپزیگ ۱۸۳۱ با حواشی متن و ترجمه آلمانی،

^{۱۶} Deutsche Morgenlaendische Gesellschaft

^{۱۷} Zeitschrift der Deutschen Morgenlaendischen Gesellschaft, Wiesbaden

⇐ فهرست نسخه‌های خطی شرقی در کتابخانه در سدن ، حاوی وصف ۴۴۵۴ نسخه در ۱۰۵ صفحه بزرگ که ذیل آن عناوین کتب و اسامی مؤلفین آن و اعلام جغرافیایی را درج نموده است .. ۱۸۳۱ به انگلیسی

⇐ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه لایپزیگ ، ۱۸۳۱

⇐ صد جمله قصار حضرت امیر علیه السلام (۱۸۳۷) متن و ترجمه و حاشیه به عربی و فارسی

⇐ اطواق الذهب زمخشری (۱۸۳۵)

⇐ چاپ و تفسیر قرآن بیضاوی (۱۸۴۴ - ۱۸۴۸) با تصحیح و تحشیه و مقدمه در ۳ جلد با فهرست ابجدی

⇐ شرح و حواشی بر کتاب مراصدا لاطلاع ، ابن عبدالحق ، متوفی ۲۷۵ هجری

⇐ تصحیح و طبع جزو ششم کتاب النجوم الزاهره ، ابنتغری بردی

⇐ کتاب مطلوب کل طالب فی کلام امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب نگارش رشیدالدین وطواط ، متوفی ۵۷۳ هجری

⇐ کتاب مفصل علامه زمخشری

⇐ کتاب هزار و یکشب به آلمانی در ۶ جلد (۱۸۴۳)

⇐ کتاب عجائب المخلوقات ، زکریای قزوینی

⇐ معاتبه النفس ، (۱۸۳۵)

⇐ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس سنا ، ۱۳۲۹ + ۵۵۶ صفحه (۱۸۳۹)

⇐ رساله هرمس فی زجرالنفس ، متن و ترجمه آلمانی (۱۸۷۰) .

فلاشر همچنین مقالات بسیاری به زبان عربی و طرز لهجه و گفتار آن نوشته که به طبع رسیده است.

گوستاو لبرشت فلوگل (Gustav Leberecht Flügel)

(* 18. Februar 1802 in Bautzen; † 5. Juli 1870 in Dresden)

گوستاو لبرشت فلوگل متخصص در ادبیات و نحو عربی، کتابشناس و مبتکر کشف‌الآیات برای قرآن، از دانشمندان اسلام‌شناس آلمانی بوده که در ۱۸ فوریه ۱۸۰۲ در باوتسن از توابع آلمان به دنیا آمده و سرانجام پس از ۶۸ سال عمر در پنجم ژوئیه ۱۸۷۰ در درسدن بدرود حیات گفته است.

تحصیلات عالی خود را در زبان‌های شرقی نزد اساتید فن در دانشگاه لایپزیگ به اتمام رسانید. سپس به وین رفت و دو سال در آنجا اقامت گزید و به مطالعه نسخه‌های خطی کتابخانه شخصی فون هامر پورگشتال (۱۷۷۴ - ۱۸۵۶) خاورشناس اتریشی پرداخت و بعد به پاریس رفت و در کلاس درس سیلوستر دوساسی (۱۷۵۸ - ۱۸۳۸) حاضر شد و از مریدان او گردید. ضمناً در کتابخانه امپراطوری هم به مطالعه نسخه‌های خطی پرداخت.

در ۱۸۳۰ به آلمان برگشت و به سمت پروفسور زبان‌های شرقی در مدرسه شاهزادگان در «سن آفرا» در شهر مایسن منصوب گردید.

وی زمانی که در وین بود در کتابخانه امپراطوری به مطالعه نسخ خطی ایرانی و ترکی پرداخت. فعالیت آموزشی خود را با سمت استاد زبان‌های شرقی در مدرسه شاهزادگان در «سن آفرا» در شهر مایسن^{۱۸} آغاز کرد.

فلوگل از معدود شرق شناسان آلمانی بود که برای نخستین بار قرآن را به دقت مطالعه کرد و بر آن کشف‌الآیات همراه با تعلیقاتی نوشت و سپس آن را با چاپی بسیار زیبا در دو جلد انتشار داد.

جلد اول متن قرآن و جلد دوم کشف‌الآیات که عنوان عربی آن «نجوم الفرقان فی اطراف القرآن»^{۱۹} است. شایان ذکر است یک دوره از قرآن با کشف‌الآیات فلوگل در کتابخانه مجلس شورای اسلامی موجود است.

¹⁸ in Meißen Fürstenschule St. Afra

¹⁹ Concordatioe corani arabicoc, at litterarum ordinem et Verborum radices diligenter dispositoe leipzig - 1842

فلوگل از ۱۸۵۰ از خدمت فرهنگی کناره‌گیری کرد و سال بعد به وین رفت و از ۱۸۵۱ تا ۱۸۶۲ برای تنظیم فهرست نسخه‌های خطی عربی، ترکی، فارسی کتابخانه دربار سلطنتی استخدام شد و نسخه‌های خطی زیادی را فهرست کرد. ولی نتوانست آن را تکمیل کند و بعد از وفاتش اوگوست مولر و رودیجر آنرا در ۲۶۰ صفحه در ۱۸۷۱ انتشار دادند و تعلیقه‌ای هم بر آن بر ۲۷۹ صفحه متضمن تفاسیر و حواشی و مستدرکات به عربی و آلمانی نوشتند. در پایان یک فهرست اعلام هم بر آن افزودند و در ۱۸۷۲ انتشار دادند.

فلوگل پس از ۶۸ سال عمر در پنجم ژوئیه ۱۸۷۰ در درسدن بدرود حیات گفت.

فریدریش اوگوست روزن (Friedrich August Rosen)

(* 2. September 1805 in Hannover; † 12. September 1837 in London)

فریدریش روزن از خاورشناسان آلمانی بوده که در دوم سپتامبر ۱۸۰۵ در هانور متولد شده، برادرش ژرژ روزن هم خاورشناس آلمانی است. فریدریش زبانهای شرقی را در دانشگاه لندن فرا گرفت و در رشته ریاضیات در فرهنگ اسلامی به بررسی پرداخت و کتابی در موضوع علم جبر نگارش محمد بن موسی الخوارزمی به رشته تحریر درآورد. وی آثار متعدد دیگری در زمینه تاریخ و زبان به چاپ رسانده است. و پس از سی و دو سال عمر در ۱۲ سپتامبر ۱۸۳۷ در لندن بدرود حیات گفته است.

آدولف فریدریش گراف فون شاک (Adolf Friedrich Graf von Schack)

(* 2. August 1815 in Schwerin; † 14. April 1894 in Rom)

آدولف فون شاک خاورشناس آلمانی که به ادبیات عربی و اندلسی اهتمام می ورزید و شاعر و مورخ ادبیات عرب بود. آدولف شاک در دوم آگوست سال ۱۸۱۵ در شوربین (منطقه مکلنبورگ در شمال آلمان) به دنیا آمد. تحصیلات دبیرستانی خود را ابتدا در شهر هاله و سپس در شهر فرانکفورت گذراند.

دانش آموز دبیرستان بود که به فراگیری زبانهای قدیمی پرداخت و بخصوص به زبان یونانی علاقه مند بود. شانزده سال بیشتر نداشت که تصمیم جسورانه آموختن زبانهای شرقی را گرفت و از زبان فارسی آغاز کرد. پس از گذراندن یک سال در بن، به دانشگاه هایدلبرگ رفت و در کنفرانسهای پروفیسور تیپو درباره «قانون روم» شرکت کرد. سپس به دانشگاه برلین رفت.

پس از درگذشت هگل در سال ۱۸۳۱، شاگردانش جای او را در ریاست آن دانشگاه اشغال کردند. شاک در طول یک ترم تحصیلی در کلاسهای فلسفه آن جا شرکت کرد، و به خواندن «دایره المعارف علوم فلسفی» و «نمودهای عقل» اثر هگل پرداخت، ولی دیری نگذشت که از آن رویگردان شد.

در سال ۱۸۳۸ در یک دادگاه جنایی مشغول به کار شد، همچنین وی سفرهایی به سیسیل و شهرهای یونان و آسیای صغیر و مصر و فلسطین و لبنان کرده است و از راه دریا به مالت و جبل الطارق رفت. پس از بازگشت به آلمان در خدمت دوک بزرگ ناحیه مکلنبورگ قرار گرفت.

وی به عنوان امین و مشاور سفارتخانه، با دوک در سفرش به ایتالیا و قسطنطنیه همراه شد. در سال ۱۸۵۲ از کار دولتی کناره گرفت و ابتدا به املاکش در مکلنبورگ رفت، سپس به اسپانیا عزیمت کرد و دو سال (۱۸۵۲-۱۸۵۴) را به تحقیق در تاریخ عرب و تمدن آنها در اسپانیا پرداخت و از سال ۱۸۵۵ در مونیخ ماندگار شد. در سال ۱۸۷۶، ویلهلم امپراتور آلمان لقب «کنت» به او داد. شاک در سیزدهم آوریل ۱۸۹۴ در رم درگذشت.

تالیفات ارزنده ای نیز از این محقق به چاپ رسیده است. وی در پی گردآوری تابلوهای تصویری بود و تعداد ارزشمندی از تابلوهای نقاشان بزرگ و معاصر را به دست آورد.

وی پس از نوشتن راهنمایی برای آنها این مجموعه بی همتا را به امپراتور آلمان سپرد و از آن هنگام، این مجموعه با عنوان «رواق شاک» در موزه‌ای از زیباترین موزه‌های شهر مونیخ نگهداری می شود که تا به امروز از مهمترین اماکن دیدنی مونیخ محسوب می گردد.

فریدریش اوگوست مولر (Friedrich August Müller)

(* 3. Dezember 1848 in Stettin; † 12. September 1892 in Königsberg)

فریدریش اوگوست مولر (متولد ۱۸۴۸) (متوفی ۱۸۹۲) از شاگردان فلایشر (۱۸۰۱ - ۱۸۸۸) خاورشناس معروف آلمانی بوده که زبان‌های شرقی را در دانشگاه لایپزیگ از فلایشر آموخته و زبان و ادبیات عربی و فلسفه اسلامی را در دانشگاه وین در اتریش یاد گرفته است.

وی متخصص در کتابشناسی و دستور و زبان عربی بوده، و از ۱۸۸۲ استاد دانشگاه کونیگسبرگ و از ۱۸۰۹ استاد دانشگاه هاله در زبان و ادبیات عربی و فلسفه اسلامی بوده است.

اگوست مولر کتابخانه شرقی وین را تأسیس کرده در ۱۸۸۸ و برای مطالعات شرقی به قاهره سفر کرده و در آنجا به کتاب‌های نفیسی دست یافت که قسمتی از آنها را تصحیح کرد و انتشار داد

آثار او در باب تاریخ اسلام و ادبیات اسلامی متعدد است. مهم‌ترین آنها عبارتند از:

⇐ جلد اول کتاب «از آغاز تاریخ اسلام تا انقراض دولت عباسی»^{۲۰} و نیز شامل سلسله فاطمیان در مصر مشتمل بر ۶۴۱ صفحه با تصاویری متعدد می‌باشد. جلد دوم آن شامل تاریخ اسلام در سایر ممالک اسلامی تا انقراض دولت اسلامی در آندلس (اسپانیا) مشتمل بر ۶۸۰ صفحه با تصاویر نفیس و جالب توجه است.

مؤلف در این کتاب تحقیقات کلی و جامعی درباره ظهور اسلام و شرح زندگانی حضرت خاتم‌الانبیاء محمد بن عبدالله صلوات الله علیه و آله کرده و فصولی را به تاریخ عرب قبل از اسلام (با توجه به اکتشافات اخیر و روایات مورخان اسلامی) اختصاص داده است. شایان ذکر است یک دوره از این کتاب در کتابخانه ملی تهران موجود است.

⇐ دستور زبان عبری مدرسه‌ای، ۱۸۷۸.

⇐ دستور زبان ترکی، ۱۸۸۹.

⇐ چاپ معلقه امرؤالقیس حجر کندی با شرح و تفصیل و ترجمه به آلمانی.

²⁰ Der Islam im Morgenland und Abendland Bde, Berlin, 1887

- ← چاپ فهرست ابن‌الدیم بغدادی با همکاری گوستاو فلوگل و رودی جر .
- ← چاپ رساله توحید و فلسفه ابن‌رشد آندلسی، متن و ترجمه آلمانی (۱۸۷۵).
- ← چاپ کتاب ماوراءالطبیعه ابن‌رشد (۱۸۸۵).
- ← بررسی درباره متن و لغات عیون الانباء عن طبقات الاطباء، ابن‌ابی‌اصیبعه، در ۷۹۳ صفحه (۱۸۸۴).
- ← ادبیات اسلامی در عصر عباسیان در ۴۷۰ صفحه.
- ← شعرای عهد سیف‌الدوله بن‌حمدان در ۷۵۰ صفحه.
- ← ابومحجن ثقفی و جنگ قادسیه،
- ← فرزندق شاعر عهد اموی.

ویلهلم اشپیتا (Wilhelm Spitta)

(1853; †1883)

ویلهلم اشپیتا در سال ۱۸۵۳ در لایپزیگ آلمان به دنیا آمد. وی متخصص در ادبیات عرب بود. تحصیلات خود را در دانشگاه لایپزیگ نزد پروفسور فلاشر در رشته زبانهای شرقی گذراند و در سال ۱۸۷۵ با تکمیل رساله اش به دریافت درجه دکتری نایل آمد.

از تابستان ۱۸۷۵ در مصر اقامت گزید و سرپرست دارالکتب مصریه و جانشین لودویک اشترن صاحب کتاب قواعد زبان قبطی گردید. وی همچنین کتابدار کتابخانه «وایس رگال» در قاهره بود و هنگام انقلاب اعرابی پاشا در سال ۱۸۸۲ از سمت خود کناره گرفت و به آلمان بازگشت.

ویلهلم اشپیتا سرانجام در تاریخ ۶ سپتامبر ۱۸۸۳ به علت بیماری سل در آلمان درگذشت.

گئورگ کامف مایر (Georg Kampffmeyer)

(* 8. Juli 1864 in Berlin; † 5. September 1936 Berlin)

گئورگ کامف مایر از خاورشناسان آلمانی محسوب می‌گردد که در سال ۱۸۶۴ در برلین متولد شده و در سن هشتاد و دو سالگی در ۱۹۳۶ بدروود حیات گفته است. وی متخصص در زبان و ادبیات عربی بوده و زبان‌های سامی را در مؤسسه السنه شرقی برلین فرا گرفته و پس از آن رئیس و مؤسس «مجمع مطالعات اسلامی آلمان» بود که به دنبال آن مجله «جهان اسلام» را منتشر نمود.

کامف مایر از مشهورترین دانشمندان زمان خود محسوب می‌گردید و تحقیقات بی شماری در خصوص زبان و ادبیات عرب در مناطق فلسطین، مصر و مراکش به انجام رساند. وی همواره زبان و ادبیات سرزمین‌های عربی را با فرهنگ و ساختار سیاسی آن مناطق مورد کنکاش و بررسی قرار می‌داد.

نوشته‌های این دانشمند به دو زبان عربی و آلمانی است. از کتاب‌های عربی او می‌توان از «معرض الافکار الشرقیه» و «شعرا العرب فی العصر الحاضر» نام برد.

آگوست فیشر (August Fischer)

(* 14. Februar 1865 in Halle (Saale); † 14. Februar 1949 in Leipzig)

آگوست فیشر از خاورشناسان معروف آلمانی و متخصص در اسلام شناسی، ادبیات عرب، کتابشناسی و ترک‌شناسی بوده که در سال ۱۸۶۵ در هاله متولد شده و پس از هشتاد و چهار سال عمر در سال ۱۹۴۹ در لایپزیگ فوت نموده است.

وی زبان‌های شرقی را تحت تعلیم توریکه (۱۸۳۷ - ۱۸۹۰) خاورشناس شهیر آلمانی از سال ۱۹۳۰ تا ۱۹۳۵ فراگرفت و پس از آن نزد برگر شتراسر (۱۸۸۶)

- (۱۹۳۳) خاورشناس دیگر این کشور به ادامه تحصیل پرداخت.

اگوست فیشر پس از خاتمه تحصیلات خود به سمت استاد زبان عربی در دانشگاه لایپزیگ انتخاب شد. وی چندین سفر به خاور نزدیک کرد و در سال‌های ۸۹۸، ۱۹۱۴ به مراکش عزیمت نمود تا در لهجه‌های مراکشی پژوهش نماید.

وی مؤسس مجله «مطالعات اسلامی» بود و از سال ۱۹۲۵ تا ۱۹۳۵ سردبیری آن را عهده دار بود. فیشر با نوشتن مقالات اسلامی در این مجله شهرت زیادی یافت و از نظر برجستگی در زبان عربی به عضویت «محمل علمی عربی دمشق» و «محمل علمی لغوی مصر» برگزیده شد.

یکی از بزرگترین فعالیت‌های علمی و پژوهشی پروفیسور فیشر تهیه فرهنگ زبان عربی قدیمی به ترتیب مصادر بود که بیش از چهل سال در گردآوردن و تنظیم آن تلاش نمود.

از دیگر آثار این محقق و پژوهشگر آلمانی می‌توان به موارد ذیل اشاره داشت:

کتاب الاوائل، نگارش ابوهلال عسکری (۱۸۹۶) - مخارج صوتی و لهجه‌های عربی (۱۹۱۷) - فهرست نسخه‌های خطی عربی و فارسی کتابخانه دانشگاه لایپزیگ (۱۹۲۲) - منتخباتی از ادبیات جدید ترکی (۱۹۱۹) - اصلاح دینی در ترک (۱۹۲۲) - منتخبات نثر عربی (۱۹۴۸) - لهجه‌های مغرب (۱۹۰۹-۱۹۱۲) - تاریخ مغرب (۱۹۱۷) - ابن بطوطه طنجی (۱۹۱۸) - عمر بن مهدی کرب (۱۹۲۷) - تفسیر سوره پنجم قرآن: ۵۵، ۵ (۱۹۳۲).

فریتز کِرِنکو (Fritz Krenkow)

(*12.08.1872- † 07.06.1953)

فریتز کِرِنکو، خاورشناس آلمانی در ۱۲ اوت ۱۸۷۲م در شمال آلمان به دنیا آمد. وی پس از طی تحصیلات مقدماتی، راهی انگلیس شد و با فراگیری زبان‌های فارسی و عربی، به مطالعه کتب خطی و چاپی شرقی علاقه‌مند گردید. کِرِنکو بسیاری از کتاب‌های خطی شرقی را که در گوشه و کنار کتابخانه‌ها در شرف نابودی بود، تصحیح کرد و به چاپ رساند. وی هم‌چنین سالیانی به تدریس زبان و ادبیات عربی در هندوستان و انگلیس مشغول شد و زبان‌های یونانی، لاتینی، فرانسوی و انگلیسی را فرا گرفت.

مطالعات فراوان منابع اسلامی و نیز علاقه به مردم مشرق زمین به ویژه مسلمانان، باعث شد تا فریتز کرنکو به دین اسلام مشرف شود و نام خود را به محمد سالم کرنکوی تغییر دهد. وی در عین حال از نگارش کتاب و مقاله غافل نماند و حدود ۳۰ کتاب را منتشر ساخت که بیشتر آنها تصحیح، تنظیم، ترجمه و چاپ متون قدیمی جهان اسلام بوده و در کنار آن بیست مقاله را در مجلات مختلف به چاپ رساند. وی ناشر کتاب های ابوریحان بیرونی نیز بود.

کرنکو نسبت به اسلام و عرب شدیداً تعصب داشت و در هر جا لازم می‌دانست از آن دفاع می‌کرد. او را فردی دانشمند، راستگو، خویشتن‌دار، خوش منظر و دوستدار شرق و اسلام و مسلمانان می‌شناسند.

فریتز کرنکو سرانجام در ۷ ژوئن ۱۹۵۳م در ۸۱ سالگی درگذشت. در کتابخانه شخصی او هزاران کتاب گرانبهای نادر از دستنویس و چاپی در زمینه ادبیات اسلام و عرب موجود بود.

ماکس مایرهوف (Max Meyerhof)

(*1874; †1945)

ماکس مایرهوف متخصص در تاریخ طب و داروسازی اسلامی متولد ۱۸۷۴ در هولشتاین آلمان بوده که پس از هفتاد و یک سال عمر در سال ۱۹۴۵ در قاهره درگذشته است.

وی از چشم پزشکان مشهور جهان بوده که تحصیلات مقدماتی خود را در زادگاهش به اتمام رسانده و برای ادامه تحصیلات عالی به هانور سفر کرده و دانش پزشکی را در دانشگاه‌های هایدلبرگ، برلین و استراسبورگ فراگرفته و در سال ۱۸۹۷ به درجه دکترا در پزشکی نائل گشت.

در ۱۹۰۰ به مصر سفر کرده و مجذوب آنجا شد و در ۱۹۰۳ در قاهره اقامت گزید و تمام لهجه‌هایی را که در آنجا مکالمه می‌شد، فراگرفت. ضمناً فقرا را مجانی معالجه می‌کرد و اوقات خود را برای مطالعه طب اسلامی وقف کرد. در مصر به سمت معاون مؤسسه علمی

مصری و انجمن پزشکی مصر انتخاب شد. پس از چندی به آلمان بازگشت و در ۱۹۰۷ عنوان دکترای افتخاری در فلسفه از دانشگاه بن به او اهدا گردید و در ۱۹۳۰ استاد تاریخ طب در دانشگاه لایپزیگ گردید. اما نظر به علاقه‌ای که به مصر داشت اواخر عمرش را در قاهره گذراند و در همان جا وفات یافت. دکتر ماکس مایرهوف علاوه بر تخصص در چشم پزشکی تاریخ‌دان و تاریخ نگار پزشکی و داروساز اسلامی بود. اکتشافاتی که در رشته خود کرده به زبان‌های فرانسه و آلمانی و انگلیسی انتشار داده است و آثار او از مراجع موثق در نزد اهل فن به‌شمار می‌آید.

از آثار مهم مایرهوف می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

← تاریخ پزشکی، تاریخ داروسازی نزد مسلمین اسپانیا (۱۹۳۵)، شیمی عربی، میراث یونانی در تمدن اسلامی (۱۹۴۰). این کتاب به‌وسیله دکتر عبدالرحمن بدوی به عربی ترجمه شده است.

← ترجمه آلمانی کتاب الصیدله، اثر بیرونی در سه دفتر با متن عربی (برلین ۱۹۳۰).

← ترجمه آلمانی نام‌های پزشکی از آثار جالینوس با متن عربی که به‌وسیله حنین بن اسحاق عبادی ترجمه شده است با شرح و حاشیه (برلین ۱۹۳۱).

از مقالات مهم مایرهوف می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

← مقاله پزشکی عربی و داروخانه (مجله اسلام ۱۹۱۵، ۱۹۱۶ و ۱۹۱۷)

← مقاله سمینار تاریخ طب (مجله اسلام، شماره ۶: ۱۹۲۷).

← مقاله درباره فردوس‌الحکمه علی بن ربن طبری (مجله ایزیس ۱۹۳۱)،

← مقاله‌ای درباره ترجمه‌های طبی از یونانی به هندی و عربی (مجله الشقاقه الاسلامیه، ۱۹۳۷).

← مقاله محمد بن زکریای رازی پزشک و طبیعی‌دان ایرانی (مجله الشقاقه الاسلامیه، ۱۹۴۱).

← مقاله درباره ترجمه دیوسقوریدس حکیم یونانی به عربی (المجله الدراسات الطبیة و الطبیة، ۱۹۳۳).

← تاریخ تراخم و درمان آن در اعصار باستانی و دوران جاهلیت عرب (مجله الطب العربیه، ۱۹۶۳).

دکتر ماکس مایرهوف کتاب‌های متعددی از حنین بن اسحاق رازی ابن نفیس، علی بن ابن طبری، دیوسقوریدس به آلمانی ترجمه کرده است.

ارنست کونل (Ernst Kühnel)

(* 26.10.1882 Neubrandenburg (Mecklenburg), † 5.8.1964 Berlin)

ارنست کونل از خاورشناسان مشهور آلمانی و متخصص در تاریخ صنایع و هنرها و باستان‌شناسی ایرانی و اسلامی بوده، که در ۲۶ اکتبر ۱۸۸۲ در «نویبراندنبورگ» پا به عرصه وجود نهاده و پس از هشتاد و دو سال عمر در پنجم اوت ۱۹۶۴ در برلین بدرود حیات گفته است.

وی تحصیلات خود را از سال ۱۹۰۱ به بعد در رشته حقوق و فلسفه و

تاریخ هنر و باستان‌شناسی به پایان رسانیده و به درجه دکترا نائل گردید. پس از آن در دانشگاه هومبولت در برلین به سمت پروفسور ممتاز به تدریس اشتغال یافته است. ضمناً در موزه برلین به خدمت مشغول شده و به مطالعاتی درباره هنر ایران و هند پرداخته است.

وی از سال ۱۹۱۱ تا ۱۹۵۱ در بخش اسلامی موزه مزبور خدمت کرد و در سال ۱۹۳۱ به ریاست آن برگزیده شد و تاریخ هنر را هم در دانشگاه برلین تدریس می نمود. چندبار هم برای تدریس به دانشگاه قاهره دعوت شد و از سال ۱۹۲۸ تا ۱۹۲۹ در حفاری‌های تیسفون شرکت کرد. وی در ۱۹۳۴ به تهران دعوت شد و در جشن هزاره فردوسی حضور یافته است.

ارنست کونل از سال ۱۹۳۵ به بعد سفرهای متعددی به کشورهای اسلامی کرد و به مطالعاتی درباره هنر و معماری اسلامی پرداخته و در شناساندن صنایع و هنرهای اسلامی خدمات مهمی انجام داده است.

بخشی از آثار ارنست کونل عبارتند از:

← نقاشی‌های مینیاتوری در مشرق اسلامی ۱۹۲۲ .

← معماری اسلامی، ۱۹۲۸.

← هنرهای زیبای اسلامی، ۱۹۲۶.

← هنر خوشنویسی اسلامی، ۱۹۴۲.

- ← نقاشی‌های دوران اسلامی ایران، با همکاری یوجین میتووخ، ۱۹۵۹ .
- تبصره: از این کتاب نسخه‌ای در کتابخانه موزه ایران باستان تهران موجود است. یکی از مزایای این کتاب فهرست جامعی است که در آخر آن آمده و شامل وصف هر یک از قطعه‌ها به تفصیل می‌باشد و خواننده می‌تواند اطلاعات سودمندی درباره مجموعه‌های مینیاتور و محل نگهداری آنها و نسخه‌های خطی که دارای مینیاتور می‌باشد به دست آورد (دکتر حشمت مؤید).
- ← مساجد، ۱۹۴۹.
- ← هنرهای اسلامی اسپانیا در نمایشگاه مونیخ (مندرچ در مجله اسلام، ۱۹۱۰).
- ← نمایش هنرهای اسلامی در هاگ (مجله اسلامی، ۱۹۱۰).
- ← کاتالوگ.
- ← فهرست فرش‌های اسلامی اسپانیا، ۱۹۰۰.
- ← معماری و هنر اسلامی، ۱۹۶۲.
- ← هنرهای اسلامی، لایپزیگ، ۱۹۳۹.
- ← مینیاتورهای ایرانی، ۱۹۵۹.
- ← فرش‌های آسیای صغیر با همکاری W.V. Bode، 1922، چاپ چهارم، ۱۹۵۵.
- ← هنر مغربی، ۱۹۲۴.
- ← پارچه‌های اسلامی در مقابر مصری، ۱۹۲۷.
- ← هنر ترکی، اسلامی در چین لی کوشک، ۱۹۳۸.
- ← هنرهای زیبای اسلامی، ۲۱۶ صفحه و ۱۷۳ تصویر، برلین ۱۹۲۵.
- ← نقاشی‌های امور در قرطبه (مجله هنر آلمانی، ۱۹۲۸).
- ← گچ‌بری‌های اموی در دمشق، (شیشرون، ۱۹۲۹).
- ← گچ‌بری‌های شیراز، عباسیان و فاطمیون (بزرگداشت اوپن‌هایم، ۱۹۳۳).
- ← تقلیدهای مصری از پارچه‌های اسلامی (مجله انجمن آثار قبطی، ۱۹۳۸).
- ← کتیبه‌های اسلامی (لایپزیگ، ۱۹۴۲).

- ← زندگینامه فریدریش زاره (مجله اسلام، ۱۹۵۰).
- ← بخش اسلامی در موزه برلین (هنر اسلامی، ۱۹۵۱).
- ← پارچه‌های شیرازی (یادواره هرتسفلد، ۱۹۵۲).
- ← کتیبه‌های رنگارنگ، ۱۹۵۵.
- ← سفال‌سازی (شیشرون، ۱۹۲۳، ۱۹۲۶) و (جهان اسلام، ۱۹۵۱).

هانس هاینریش شدر (Hans Heinrich Schaeder)

(* 31. Januar 1896 in Göttingen; † 13. März 1957 in Göttingen)

هانس هاینریش شدر از خاورشناسان معروف آلمانی و متخصص در السنه سامی و تاریخ مذاهب به‌خصوص اسلام و زبان‌های ایران قدیم بوده که در ۳۱ ژانویه سال ۱۸۹۶ در گوتینگن پا به عرصه حیات گذارده و پس از شصت و یک سال عمر در سیزدهم مارس ۱۹۵۷ در همان‌جا بدرود حیات گفته است.

وی تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در شهر کیل به پایان رسانیده و در آنجا زبان‌های یونانی، لاتینی، عبری، فرانسوی، انگلیسی و ایتالیایی را فرا گرفته است و آنگاه وارد دانشگاه کیل شد و بنا به

سفارش استاد تاریخ قرون وسطای آنجا به تحصیل زبان عربی همت گماشت و همین امر موجب ورود او در رشته خاورشناسی گردید.

طی جنگ جهانی اول ناگزیر دانشگاه را ترک کرد و در یک بیمارستان نظامی به خدمت مشغول شد. پس از پایان جنگ به برسلاو رفت و رساله دکترای خود را در آن دانشگاه درباره «حسن بصری» به رشته تحریر درآورد. قسمت اول این رساله که شامل تحقیقات عمیقی می‌باشد در مجله اسلام، جلد چهاردهم، سال ۱۹۲۴ درج شده است.

شدر در سال ۱۹۲۲ رساله استادی خود را تحت عنوان «تحقیقات درباره حافظ» شاعر معروف ایرانی نوشت. از ۱۹۲۶ تا ۱۹۳۰ در دانشگاه کونیگسبرگ بر کرسی استادی زبان و ادبیات فارسی تدریس می‌کرد.

بعد از فوت پروفیسور مارکوارت (۱۸۶۴ - ۱۹۳۰) به دانشگاه برلین فراخوانده شد و در آنجا تنها ایران‌شناس دانشگاه گردید. از ۱۹۶۴ تا ۱۹۵۷ برای تدریس زبان‌های فارسی، عربی و حبشی در دانشگاه گوتینگن انتخاب شد و با همکاری همسرش «گرته» (Grete) (متولد ۱۹۰۳) که بانویی فاضل بود درباره تاریخ مذاهب به خصوص اسلام به تحقیق و تفحص پرداخت و درباره آثار ادبی یوهان ولفگانگ فون گوته (۱۷۴۹ - ۱۸۳۲) و دیوان شرقی و غربی او تحقیقات گسترده ای انجام داد که نتیجه آن کتابی با عنوان «آنچه گوته از شرق دریافته است» می‌باشد.

شدر در زبان عربی هم استاد ممتاز و برجسته بود و در زبان‌های ایران قدیم، آرامی و سغدی هم بی نظیر بود.

برخی از آثار پروفیسور شدر عبارتند از :

آلمان و شرق، ۱۹۴۴ - شرق جدید - عزرای کاتب، ۱۹۳۰ - کتاب ایران، ۱۹۳۴ - آنچه گوته از شرق دریافته است، ۱۹۳۸ - گوته به‌عنوان هم نوع - ترجمه کتاب زندگینامه حضرت محمد (ص) اثر «بوهل» از زبان دانمارکی به آلمانی در سال ۱۹۳۰.

ضمناً از شدر مقالات متعددی که حاکی از وسعت اطلاعات و دقت در بحث و احاطه وی به ادیان ایران و اسلام از جمله تصوف اسلامی می‌باشد در مجله‌های خاورشناسی از جمله مجله خاورشناسی آلمانی به سال ۱۹۵۲ و مجله ادبیات شرقی به سال ۱۹۲۷ چاپ و منتشر گردید.

از دیگر مقالات او که در مجله‌های خاورشناسی منتشر گردید، عبارتند از:

حسن بصری (مجله اسلام ۱۹۲۵) - بکتاشیه (ادبیات شرقی، ۱۹۲۸) - مغول‌ها (ادبیات شرقی، ۱۹۴۱) - زندگینامه ویلهلم گایگر خاورشناس مشهور آلمانی (مجله خاورشناسی آلمانی، ۱۹۴۴) - مفهوم انسان کامل و اصل و شکل شعری آن (مجله اسلام، ۱۹۲۵) - شکل اصلی و تکامل دستگاه مانوی (۱۹۲۷) - مانویان و مسلمانان (۱۹۲۸) - مقام سنن ماندایی درهیئت ترکیبی ادیان شرقی (۱۹۲۷) -

همکارهایی در تحقیقات ایرانی (۱۹۳۰) - رساله‌ای درباره ابن دیصان رهاوی پیشرو مانی (۱۹۳۲) - همکاری‌هایی درباره تاریخ زبان ایرانی (۱۹۳۵) - اسناد بنیاد شاهنشاهی ساسانی و روحانیت زردشتی (۱۹۴۱) - رسالت زردشت (۱۹۴۰) - مانویت و ادیان متأخر (۱۹۳۴) - مانویت از روی اکتشافات و تتبعات جدید (۱۹۳۶) - دولت جهانی ایران (۱۹۴۰ - ۱۹۴۱).

پروفسور شدر پس از شصت و یک سال عمر در سیزدهم مارس سال ۱۹۵۷ در گوتینگن بدرود حیات گفت.

برتولد اشپولر (Bertold Spuler)

(* 5. Dezember 1911 in Karlsruhe; † 6. März 1990 in Hamburg)

برتولد اشپولر (متولد ۱۹۱۱) از خاورشناسان بزرگ آلمانی و متخصص در رشته‌های مغول‌شناسی، تاریخ و فرهنگ اسلامی شرق و تاریخ اسلامی ایران است که تحصیلات خود را در دانشگاه‌های هایدلبرگ، مونیخ و برسلاو در رشته تاریخ و زبان‌شناسی اسلامی به پایان رسانید و به اخذ گواهینامه استادی از دانشگاه گوتینگن نائل گردید. (۱۹۳۸ - ۱۹۳۹)

وی به پانزده زبان قدیم و جدید مسلط بود و لهجه عربی مصری را به خوبی تکلم می‌کرد. وی همچنین به آمریکا سفر کرد و در آنجا درانجمن‌های خاورشناسی به مطالعه پرداخت و نتیجه مطالعات خود را در اروپا طی کتب و مقالاتی متعددی به انتشار رساند.

اشپولر به عنوان استاد در دانشگاه‌های هایدلبرگ، مونیخ، هامبورگ و برسلاو به فعالیت‌های علمی - تحقیقاتی مشغول گردید و در سال‌های ۱۹۳۴ و ۱۹۳۵ با مؤسسه تاریخ سیلری همکاری داشت. سال‌های ۱۹۳۴ تا ۱۹۳۷ معاون رشته تاریخ اروپای شرقی در دانشگاه برلین و همکار ناشران سالنامه تاریخ اروپای شرقی بود و از سال ۱۹۳۷ تا ۱۹۳۸ در بخش تحقیقات مربوط به خاور نزدیک در دانشگاه گوتینگن همکاری می‌کرد.

از سال ۱۹۴۲ به سمت استاد صاحب کرسی در دانشگاه مونیخ و از سال ۱۹۴۵ در دانشگاه گوتینگن و از سال ۱۹۴۸ استاد دانشگاه هامبورگ بود.

گفتنی است دانشگاه «برن» درجه دکتری افتخاری در علوم الهی و دانشگاه «بردو» درجه دکتری افتخاری ادبیات را به وی اعطا کردند.

تحت تعلیمات او دانشجویان بسیاری در رشته‌های گوناگون خاورشناسی از لبنان، مصر، عراق، افغانستان، ایران و پاکستان فارغ‌التحصیل شدند و عده‌ای نیز به درجه دکترانائل گردیدند.

اشپولر از سال ۱۹۵۵ تا ۱۹۵۶ بعنوان استاد در دانشگاه‌های آنقوره و استانبول مشغول به کار بوده و از ۱۹۵۸ مدیر انجمن مطالعات اسلامی در دانشگاه هامبورگ و نیز از نویسندگان مجله «اسلام» بوده است.

از مهمترین آثار وی می‌توان به موارد ذیل نام برد:

تاریخ ایران در قرون نخستین اسلامی (۱۹۵۲). این کتاب به وسیله دکتر جواد فلاطوری به فارسی برگردانده شده و به زیور طبع آراسته شده است. در این کتاب مؤلف از آغاز نفوذ اسلام در ایران تا تسخیر ایران به دست سلجوقیان بحث کرده و ضمناً از مذاهبی که در ایران بوده و نیز از زبان و آداب قومی ایرانیان و مناسبات متقابل پارسیان و عرب‌ها و ترک‌ها گفتگو کرده است. این کتاب که دارای یک نقشه ایران در نخستین قرن بعد از اسلام است، شامل ۴۷۲ صفحه می‌باشد.

کتاب دیگر او تاریخ مغول در ایران است. این کتاب به وسیله آقای دکتر محمود میرآفتاب به فارسی برگردانده شده و در سال ۱۳۱۵ به هزینه بنگاه ترجمه و نشر کتاب، انتشار یافته است. ترجمه فارسی این کتاب مشتمل بر ۴۵۳ صفحه + ۴۹ صفحه فهرست مآخذ + ۳۸ صفحه فهرست اقوام و ملل و ادیان و مذاهب است. مؤلف در این کتاب از تاریخ سیاسی و تمدنی و طرز حکومت ایلخانان مغول سخن گفته است.

این خاورشناس فاضل و منتجع آلمانی با حوصله‌ای عجیب مطالب این کتاب را از منابع فارسی، سوریبایی، ترجمه‌های ارمنی، یونانی، مغولی، روم شرقی، عربی و ترجمه‌های چینی، اسپانیایی، پرتغالی، روسی، عبری، منابع غربی و سفرنامه‌های اروپاییان به مشرق‌زمین جمع‌آوری و تألیف کرده است.

از دیگر آثار او می توان به این کتب اشاره نمود:

- ← نظر اجمالی به تاریخ کشورهای اسلامی در دوران خلفا و دوران مغول، ۱۹۵۲
- ← مغول ها در روسیه، ۱۹۴۳
- ← گزارش تحقیقی: خاور نزدیک در دوران اسلامی، ۱۹۵۴
- ← مغول ها در اروپا، ۱۹۶۱
- ← آسیای میانه از آغاز پیشرفت ترک ها، ۱۹۶۵
- ← اثر یونانی در اسلام، ۱۹۵۴
- ← کتاب خاورشناسی، علوم مخصوص مطالعات شرقی در دو جلد با همکاری لودویگ فوریر (۱۹۵۳-۱۹۵۶)
- ← تاریخ سیاسی و مذهبی و فرهنگی و اقتصادی در خاورمیانه، با همکاری پروفیسور کارل بروکلمان و دیگران، ۱۹۵۳
- ← کتاب فقه و ادبیات عربی، ۱۹۵۴
- ← مقاله ساسانیان (مجله دانشگاه شیکاگو، ۱۹۵۵)
- ← مقاله: سفارت های اروپایی در قسطنطنیه، ۱۹۵۳.

هانس روبرت رومر (Hans Robert Roemer)

(* 18.2.1915 Trier, † 15.7.1997 Freiburg (Breisgau))

هانس روبرت رومر از خاورشناسان معروف آلمانی و متخصص در اسلام شناسی و تاریخ ملل مسلمان، تاریخ ایران دوران اسلامی به خصوص دوره های تیموری و صفویه و باستان شناسی بود. وی در سال ۱۹۳۸ در رشته فقه اللغه به اخذ درجه دکترا از دانشگاه گوتینگن نائل گردید. وی مدیر فرهنگستان علوم و ادبیات (ماینس) و موسسه باستان شناسی آلمانی در قاهره بود او همچنین استاد فقه اللغه و هنر اسلامی و نیز مطالعات اسلامی در

دانشگاه مزبور و بخش مطالعات شرقی دانشگاه فرایبورگ بود.

رومر مدتها در ایران و مصر و ترکیه به مطالعه در رشته تخصصی خود مشغول بوده و در بیست و دومین کنگره خاورشناسان جهان شرکت کرد و سخنرانی نمود که در مجله خاورشناسی آلمانی که مدیریت آن را خود به عهده داشت، درج شد.

کتاب و مقالات پروفیسور رومر در رابطه با تاریخ ایران و مصر متعدد است.^{۲۱}

یورگ کرمر (Jörg Krämer)

(*1917; †1961)

یورگ کرمر از خاورشناسان آلمانی و متخصص در زبان و لهجه‌های ایرانیان قدیم و استاد فلسفه اسلامی دانشگاه توپینگن در ۱۹۵۰ بوده که در سال ۱۹۵۳ برای مطالعه به مصر عزیمت کرده و یک سال در آنجا مانده و در سال ۱۹۵۴ به آلمان بازگشته و از سال ۱۹۵۴ به بعد با سمت پروفیسور کرسی مطالعات اسلامی در دانشگاه ارلانگن به تدریس اشتغال داشته است.

اسلوب نگارش او به زبان عربی بسیار بلیغ و روان بوده و تعدادی از مقالات ادبی خود را به همین زبان نوشته و به مجله‌های خاورشناسی و اروپایی و مجله مجمع علمی عربی دمشق فرستاده است. متأسفانه

-
- ²¹ Die islam. Welt zw. MA u. Neuzeit, FS f. H. R. Roemer z. 65. Geb. tag, hg. v. U. Haarmann u. P. Bachmann, 1979, S. 691-702 (P);
  - Forschungsberr. d. Univ. Freiburg, Phil. Fak. II, 1979-97;
  - The Cambridge History of Iran, VI, The Timurid and Safavid Periods, hg. v. P. Jackson u. L. Lockhart, 1986, S. 1-350, erw. dt. Fassung u. d. T: Persien auf d. Weg in d. Neuzeit, Iran. Gesch. v. 1350-1750, 1989; Philologiae Turcicae Fundamenta 3/1 (History of the Turkic peoples in the pre-islamic period), 2000 (postum, mit W.-E. Scharlipp);
  - Übers. d. Timuridenchronik v. Nizāmuddīn Šāmī (in Vorbereitung) (mit M. Gronke);
  - Nachruf auf Walther Hinz (1906-1992), in: Zs. d. DMG 143, 1993, S. 241-47 (mit H. Koch);
  - Ein Übermittlungsfehler u. d. Folgen, in: Das ksl. Palais in Istanbul u. d. dt.-türk. Beziehungen, hg. v. Gen. konsulat d. BRD, 1989, S. 55-65; - Hg.: Zs. d. DMG. 1952-56; Abhh. z. Kunde d. Morgenlandes, 1952-56;
  - Abhh. d. DAI Kairo: Qu. z. Gesch. d. islam. Ägyptens, 1960-97 (seit 1994 mit U. Haarmann), darin Bdla-i, Die Chronik d. Ibn ad-Dawādārī, 9 T., 1960-94; Bibliotheca Islamica, 1961-63;
  - Beiruter Texte u. Studien, 1961-63;
  - Freiburger Islamstudien, 1968-97 (seit 1993 mit W. Ende).

به علت خودکشی در سال ۱۹۶۱ عمرش کفاف نداده تا آثار ارزنده بیشتری از خود به یادگار گذارد و همین چند اثری باقیمانده از وی نشانه فضائل ادبی او است.

از مهمترین آثار وی می توان به کتب ذیل اشاره داشت:

فرهنگ زبان عربی فصیح. این کتاب شواهدی است که پروفسور تئودور نولدکه خاورشناس معروف آلمانی از متون زبان عربی فصیح گردآوری نموده بود و یورگ کرمر آنها را مرتب و فصل بندی نمود و در دو جلد در سال های ۱۹۵۲ - ۱۹۵۴ منتشر گردید. از دیگر آثار وی پیرامون عمادالدین نویسنده اصفهانی است که در سال ۱۹۴۷ به رشته تحریر درآورد و در ۱۹۵۲ منتشر شد. از دیگر آثار وی تعریف عقل از نظر یعقوب بن اسحاق کندی فیلسوف اسلامی و بحث درباره زندگی و آثارش (۱۹۴۹) است.

آنتون شال (Anton Schall)

(* 1. April 1920 in Rottenburg am Neckar; † 28. September 2007 in Heidelberg)

آنتون شال از خاورشناسان آلمانی است که در اول آوریل سال ۱۹۲۰ در آلمان متولد شده است. در سال های ۱۹۳۰ تا ۱۹۳۸ در دانشگاه توپینگن تحصیل کرده و در سال های ۱۹۴۴ تا ۱۹۴۹ در همان دانشگاه در رشته مطالعات شرقی و زبان شناسی به تحصیل اشتغال داشته و از سال ۱۹۵۶ اجازه تدریس در رشته علوم سامی دانشکده فلسفه دانشگاه مزبور را داشته است. در سال ۱۹۵۹ دانشیار رشته علوم سامی جدید و اسلام شناسایی در دانشگاه هایدلبرگ بود و در سال ۱۹۶۶ به مقام استادی در همان دانشگاه نائل گردیده است.

آثار قلمی پروفسور شال از سال های دور آغاز می شود. او در سن چهل سالگی یعنی در سال ۱۹۶۰ به تألیف اثر محققانه «مطالعاتی درباره کلمات دخیل یونانی در زبان سوری» پرداخت. بیست و دو سال بعد یعنی در سال ۱۹۸۸ توجه پروفسور شال معطوف به مبحث اسلام شناسی می شود. یکی از آثار او پیرامون ایران با عنوان «کلمات ایرانی در زبان سورایی» است که در مجله انجمن خاورشناسی آلمان (۱۹۵۳) درج گردیده است.

آنه ماری شیمل (Annemarie Schimmel)

(* 7. April 1922 in Erfurt; † 26. Januar 2003 in Bonn)

آنه ماری شیمل در آوریل ۱۹۲۲ در ارفورت آلمان به دنیا آمد، در نوزده سالگی در رشته مطالعات اسلامی موفق به اخذ درجه دکتری از دانشگاه برلین شد. وی پس از جنگ جهانی دوم به دانشگاه ماربورگ آمریکا رفت و در آنجا با عنوان استادیار رشته مطالعات اسلامی خدمات دانشگاهی خود را آغاز کرد.

شیمل از سال‌های قبل، با ترک‌ها و پاکستانی‌ها مراودات فرهنگی بسیار نزدیک داشت و تحقیقات دامنه‌داری در شرح افکار و آراء محمد اقبال لاهوری و یونس امره، شاعر عارف ترک انجام داده بود. وی گرچه زبان فارسی را اندکی به سختی تکلم می‌کرد، ولی متون قدیم و جدید فارسی را به سهولت می‌خواند و درک می‌کرد.

علاوه بر این، در شرح احوال او می‌خوانیم که اولین بار از راه خواندن ترجمه‌های منظوم روکرت به زبان آلمانی با نام و شعر مولانا جلال الدین محمد بلخی، عارف و شاعر شهیر ایران، آشنا می‌شود. پس از آن مطالعه ترجمه انگلیسی غزلیات مولانا جلال الدین اثر مثنوی‌شناس بزرگ انگلیسی، رینولد آلن نیکلسون ۱۹۵۲، شعله شوق تحقیق در آثار و افکار مولانا جلال الدین محمد بلخی را در دل او برمی‌افروزد و سبب می‌شود که مختصر پس‌انداز خود را صرف تهیه دوره هشت جلدی مثنوی معنوی، تصحیح، ترجمه و شرح نیکلسون کند و آن را مونس همیشگی خود سازد.

از آنجا که مطالعه و تحقیق در مثنوی معنوی، علاوه بر دانش قرآنی و ضرورت احاطه بر احادیث و تاریخ اسلام، نیاز به فرا گرفتن زبان فارسی و برتر از آن تسلط بر تصوف و ادب و فرهنگ ایران زمین دارد، لذا این بانوی دانشمند، برای درک سخنان مولانا جلال الدین محمد بلخی و شناختن و بیان اندیشه‌های والای عارفانه او به مطالعه در آثار فارسی و عربی می‌پردازد و وسعت این مطالعات به او امکان می‌دهد که با اکابر عارفان و اعظم شاعران و نویسندگان ایران زمین آشنایی پیدا کند اما جز درباره مولانا جلال الدین بلخی و حلاج که شیمل اندیشه‌های او را نیز ارج می‌دهد، کتاب مستقلی درباره دیگر عارفان و سرایندگان ایران نوشته است.

آن چه بیش از همه در آثار آنه ماری شیمل مشاهده می شود، این نکته است که پژوهش های او صرفاً کتابخانه ای نیست بلکه پژوهش میدانی و ارتباط مستقیم با زبان، فرهنگ و نوع زندگی مسلمانان، در نزد وی اهمیت بسزایی دارد. این مسأله باعث شده است تا شیمل به درکی واقع گرایانه و خالی از قضاوت های ارزشی از اسلام و ایران دست یابد. از این رو لازم می دانیم در خصوص آرا و اندیشه های وی تامل بیشتری داشته باشیم

شیمل و عرفان اسلامی

به طور کلی اسلام شناسان آلمانی به اسلام و عرفان اسلامی علاقه مندی خاصی نشان می دهند. شاید وجه اشتراکی که میان «تصوف اسلامی» و «رهبانیت مسیحی» وجود دارد، علت اصلی این امر باشد. از این حیث شیمل خود در رده سردمداران اسلام شناسی صوفی گرا قرار دارد.

نگاه او به اسلام نسبت به بسیاری از مستشرقین نگاهی آکادمیک و بدون اغراض است. وی در مقدمه کتاب «رمزگشایی از آیات الهی» می نویسد: «اسلام دینی است که در دنیای غرب نادرست فهم شده و حتی توسط عده ای از افراد مغرض به نوعی «بدویت» متهم شده است..... من شخصاً متقاعد شده ام از میان کسانی که دین اسلام را متهم می کنند، تنها معدودی قرآن را خوانده اند و در بین آن تعداد معدود هم که آن را مطالعه کرده اند تعداد بسیار انگشت شماری وجود دارند که به کلمات آن کتاب معنای صحیح و وسیعی را که شایسته آن است بخشیده اند».

اتخاذ رویکرد پدیدارشناسانه و واقع نگرانه نسبت به اسلام از سوی خانم شیمل به دهه ۱۹۵۰ میلادی، یعنی زمانی که وی در دانشکده الهیات آنکارا به تدریس تاریخ ادیان مشغول بود، بر می گردد.

وی در آن دوران در یکی از کلاس های درس خود بر آن بود تا تمایزی را که رودلف اوتو - Rudolf Otto - بین «راز هیبت و جلال» و «راز زیبایی و جمال» قائل می شود، توضیح دهد.

در این هنگام یکی از دانشجویان مسلمان به پا خواست و متذکر شد که این مسأله را مسلمانان قرن ها است که می دانند. آنه ماری شیمل با این مناظره، متوجه می شود درک نادرست از اسلام تا چه اندازه جدی است. این مسأله به خوبی نشانگر رویکرد واقع نگر و سطحی نبودن دیدگاه او است.

شیمیل در رابطه با فهم ناآگاهانه از اسلام، این سؤال را مطرح می کند که آیا اساساً انسان می تواند با موضوع دین به گونه ای برخورد کند که گویی با موضوع تحقیقات دیگر سرو کار دارد؟ وی به این نتیجه می رسد که در مواجهه با دین، انسان مشکل می تواند فاصله خود را با موضوع مورد تحقیق خویش حفظ کند و تمایل و گرایش شخصی محقق لامحاله در حاصل تحقیق وی انعکاس خواهد یافت.

به زعم آنه ماری شیمیل، در موارد معدودی که مورخین ادیان جسارت داخل ساختن نمونه هایی از فرهنگ اسلامی را در پدیدار شناسی دینی خود به خرج داده اند، فقدان مهارت های زبان شناسانه به شدت خود را نشان داده است. زیرا تمایل آنها به تکیه و اعتماد بر ترجمه هایی نسبتاً قدیمی و ناقص موجب شده است تا محل توجه و تأکید خود را روی مطالب و مسائل بیهوده و در عین حال عجیبی متمرکز کنند که نمونه آن را در استفاده نامعقول و خارج از اندازه از ترجمه اشعار فارسی که در آن تمثیل شراب مقدس و سرمستی حاصل از آن فراوان به چشم می خورد می توان دید.

با استناد به این مسأله، شیمیل معتقد است که نگرش پدیدار شناسانه توأم با واقع نگری برای شناخت و درک بهتر اسلام کاملاً مناسب است. مطابق با رویکرد پدیدارشناسانه، جهان پدیدارها، محصول فعالیت ذهن آدمی است که بر اساس آن «ذهن» یا «فاعل شناسا» آن را می سازد یا ایجاد می کند.

آنچه رؤیت می شود واقعاً وجود ندارد؛ زیرا همه تجربه ها در اصل امری ذهنی است. بنابراین در چارچوب نگرش شرق شناسی، اسلام همان گونه که پدیدار می شود، قابل شناخت است؛ نه آن گونه که واقعاً وجود دارد. از این منظر، اسلام را تنها می توان با توسل به مظاهر و نمودهای خارجی آن درک نمود. این در حالی است که رویکرد واقع بینانه در شناخت، فهمی توصیفی و غیر جانبدارانه ارائه می کند که صرفاً بر پذیرش تنوعات و تفاوت ها تأکید دارد.

شیمیل با اتخاذ نگرشی ترکیبی، می کوشد تا ابتدا با مطالعه پدیده ها و سپس سطوح عمیق تر بازتاب های انسانی در مقابل الوهیت به کانون یا قلب یک دین وارد شود.

به عقیده شیمیل، هر یک از صور و اشکال عبادی خارجی می توانند به صورت آیه و نشانه ای از یک تجربه عرفانی درآید و از طریق درک و تفسیر آنها است که فرد می تواند به درک حکمت یا قدرت الهی نایل شود. بر این پایه، خداوند مطالب و موضوعات را از طریق مقایسه و تشبیه و تمثیل و امثال، آموزش

می دهد تا بدین ترتیب قلب انسان ها را به فراسوی صور خارجی و بیرونی خلقت رهنمون شود. زیرا باید به یاد داشت که جنبه های معنوی حیات تنها می تواند از طریق صور حسی و ادراکی آن ظهور یابد. وی در این باره می نویسد: «قلب انسانی در اشتیاق نیم نگاهی به محضر خداوندی است - هرچند که خداوند فراسوی همه اشکال و تصورات قرار دارد- با این حال انسان امیدوار است که به نحوی از انحاء ممکن، قدرت خداوند واحد را «لمس» کند».

در نگاه وی آنچه در خلال این آیات یافت می شود، "خدای انتزاعی" نیست، بلکه "خدای وحیانی" است. یعنی خدایی که اراده خویش را از طریق کلام خود ظاهر می سازد. خدایی که از طریق پیامبر خود سخن گفته و هدایت و راهنمایی او است که انسان ها را به راه راست و صراط مستقیم رهنمون می شود.

شمیل در کتاب محمد رسول خدا مقامی والاتر از همه پیامبران برای حضرت محمد(ص) قائل است. وی در توصیف صفات پیامبر تنها به تأملات عارفانه، دقایق شاعرانه، افکار فیلسوفان، گزارش های مفسران و راویان حدیث و تاریخ نگاران قدیم و جدید جهان اسلام بسنده نمی کند بلکه از طریق لطایف ذوقی و در قالب جملات و عباراتی شوق آمیز اشتیاق یکتاپرستان را به ساحت مقدس نبی اکرم(ص) تبیین می نماید.

وی در این نوشتار، بیش از همه خطابش با مردم غیر مسلمان غرب است، از این رو، کوشیده است تا با نشان دادن سیمای معنوی و ملکوتی پیامبر به مغرب زمین، تصویر نادرستی را که پژوهندگان غربی از محمد مصطفی(ص) در طول سالیان متمادی ترسیم کرده اند پاک سازد و به جای آن سیمای راستین پیامبر را بنشانند. در همین راستا، در پیشگفتاری که بر کتاب محمد رسول خدا نگاشته است یادآور می شود که این کتاب محصول چهل سال علاقه ام نسبت به شخصیت پیامبر اسلام است.

در مورد این علاقه نسبت به شخصیت حضرت محمد، برخی معتقدند که او ابتدا در دهه دوم زندگی اش که به راهنمایی هانس لودویگ گوستاو النبرگ^{۲۲} به فرا گرفتن زبان عربی اشتغال داشت، با مفهوم محمد عارف آشنا شد. این امر به تصریح خودش سخت او را به شوق آورد. در آن سال ها، کتاب سید امیرعلی به نام زندگی و تعالیم محمد یا روح اسلام، و تحقیق عالمانه آن از جمله کتاب های مورد

²² Hans Ludwig Gustav Ellenberg

علاقه خانم شیمل بوده است. به اعتقاد شیمل غرب نظریه های ناپسند و ناروایی درباره پیامبری که موفق ترین نهضت دینی را در کره خاکی پدید آورده، بیان کرده است.

از منظر آنه ماری شیمل عبارت دو قسمتی تشهد «لا اله الا الله، محمد رسول الله» و نیز تأکید بر اینکه قرآن پیامبر را اسوه حسنه معرفی کرده، بیانگر آن است که روش زندگی او برای دینداران به صورت قانونی معتبر و کارگشا در عرصه های فردی و اجتماعی در آمده است. سنت محمد شامل کردار، سخن، تأیید بی کلام و نیز تقریر او است. رفتار حضرت که شواهد کافی برایش وجود دارد، برای نسل های مسلمان الگویی ایده آل است.

موضوع شهادت و وقایع کربلا نیز مورد توجه شیمل قرار گرفته است. به عقیده او شهادت از قدیم الایام نقش مهمی در تاریخ مذهبی ایفا نموده است. پیش از این در افسانه ها می شنیدیم که قهرمانی کشته می شود ولی با مرگش، احیای زندگی را تضمین می نماید. به گمان او اسامی آتیس و اوزیریس به ترتیب از سنن تمدن بابلی و مصری، بهترین مثال برای بینش مردمان عصر باستان است که بیان می کند بدون مرگ هیچ راهی برای ادامه زندگی وجود ندارد و یا این که مبارزه برای یک هدف مقدس از هر چیز دیگری با ارزش تر است.

در نگاه وی، از خود گذشتگی و جانبازی وسایلی برای دستیابی به مقام های رفیع تر در زندگی هستند. از آن جمله است، زمانی که شخصی تمام دارایی خویش را می بخشد و یا زمانی که اعضای خانواده شخص، قربانی می شوند تا به درجات معنوی بالاتری دست یابند. همچنین داستانی در قرآن و کتاب مقدس پیرامون ابراهیم علیه السلام آمده است و بیان می دارد که ایشان بدون سؤال و با اعتماد کامل به فرمان پروردگار قصد قربانی کردن تنها پسر خویش را داشته و این خود نشان دهنده اهمیت چنین فداکاری بزرگی است.

شیمل همچنین به بررسی نقش و تأثیر امام حسین (ع) در ادبیات فارسی و ادبیات ترکیه می پردازد. او در مقاله خود متذکر شده است «من هنوز تأثیر عمیقی را که خواندن اولین شعر فارسی مربوط به وقایع جانگداز کربلا بر من نهاد، به یاد می آورم. آن شعر یکی از مرثیه های قآنی بود که با این کلمات شروع می شد. «بارد چه؟ خون ز دیده، چه سان؟ روز و شب، چرا؟ از غم، کدام غم؟ غم سلطان اولیاء».

از منظر شیمل، این شعر همراه با سبک حیرت آور پرسش و پاسخ خود، بیشتر به بیان وقایع غم بار و احساسات زاهدانه شاعر می پردازد. این زمانی است که شاعر به شهادت فرزند محبوب رسول خدا (ص) به دست سپاهیان بنی امیه می اندیشد.

از این رو، وی به این نتیجه می رسد که اقبال کاملاً حق داشته زمانی که دو مقوله قربانی شدن اسماعیل علیه السلام و شهادت امام حسین علیه السلام را با یکدیگر در شعری معروف در «بال جبرائیل» ادغام نماید. زیرا هر دوی آنها به نوعی، آغازگر و همچنین تمام کننده کعبه بوده اند.

با توجه به اهمیت فداکاری و رنج کشیدن در راه پرورش انسان، دور از انتظار نیست که تاریخ اسلام نقشی محوری برای کشته شدن حسین علیه السلام فرزند محبوب پیامبر، در عرصه منازعه حق و باطل قائل شده است و همچنین اغلب این موضوع را با شهادت برادر بزرگترش امام حسن علیه السلام که با زهر به شهادت رسید، ادغام نموده است.

درک مسلمانان از طبیعت و موجودات زنده، یکی دیگر از نکاتی است که مورد توجه شیمل قرار گرفته است. وی می نویسد: «به نظر وی مسلمانان با برداشتی عرفانی معتقدند که هر یک از مخلوقات الهی، با لسان الحال خویش به تسبیح خداوند مشغول می باشند. از این رو همه جهان را در یک نور دینی مشاهده می کنند».

به گمان او، از همین زاویه است که هر عمل بشری حتی آنچه کاملاً دنیوی می نماید، می تواند از یک منظر دینی مورد قضاوت قرار گیرد. به عقیده شیمل، وظایف، تکالیف و آیین های دینی، و رای اهمیت بیرونی و ظاهری خویش به عنوان نشانه ها و آیاتی که به مقوله متعالی تری اشاره می کنند، قبال تفسیر هستند.

از این رو نماز در عرفان اسلامی به معنای کنار گذاشتن و یا گم کردن فردیت ناچیز شخص نمازگزار در اشتراک و ارتباط با ذات اقدس الهی و یا قربانی کردن نفس و جان شخص در قبال خداوند محبوب و مقتدر است. حج نیز نمایش گر پایان ناپذیر روح به طرف خداوند است و روزه نیز این تعلیم را به مسلمانان می دهد که بر تسبیح الهی استمرار داشته باشند.

علاوه بر اینها، شیمل با نگرشی عرفانی به مسئله زنان در اسلام می پردازد. از منظر وی برای تصحیح برداشت های غلط سنتی از نقش زن در اسلام، کافی است ببینیم که قرآن چگونه از مسلمین و مسلمات

و مؤمنین و مؤمنات با هم سخن می‌گوید. زنان همان تکلیف دینی را دارند که مردان - جز آنکه آنها نمی‌توانند این تکالیف را در شرایط ناپاکی خویش انجام دهند - دارند. او در رابطه با زنان صاحب نام و مؤثر در تاریخ اسلام، از حضرت خدیجه نام می‌برد و اذعان می‌دارد که وی توانسته با تجربه سخت و هراس انگیز اولین وحی که بر پیامبر اسلام نازل شد با مراقبت‌های محبت آمیز خود، به پیامبر قدرت و صلابت اعطا کند.

همچنین وی از حضرت فاطمه (س) نام می‌برد و بیان می‌دارد که او کوچک‌ترین دختر پیامبر است که مادر دو شهید بزرگ شیعه می‌باشند.

به گمان وی از سرگذشت نامه‌های عارفان پیدا است که اغلب رهبران معنوی و عارفان زمان‌های بعد، اولین الهام دینی خویش را از مادران نیک سرشت خود دریافت نموده‌اند. با این وجود این بخش زنانه حیات اسلام مورد بی‌توجهی غربیان قرار گرفته است؛ زیرا اغلب اندیشمندان مغرب زمین، مرد بودند و هیچ‌گاه همراه زنان مسلمان زندگی نکرده‌اند و در نتیجه نقش مهم زنان مخصوصاً مادران را در خانه‌هایشان ندیده‌اند.

به باور وی این اندیشمندان باید زندگی نامه بعضی از ملکه‌های بزرگ مسلمان همچون راضیه سلطان، اهل دهلی و معاصر نزدیکش شجرت الدر، اهل مصر را مطالعه کنند و می‌بایست اسامی بعضی شاهزادگان را که بر همسران خویش در تصمیم‌های سیاسی تأثیرگذار بودند مورد توجه قرار دهند تا جایگاه این زنان را بهتر درک نمایند.

از منظر وی، درست نیست که با توجه به معیارهای غربی قرن بیستمی و یا تمدنی بیگانه به بررسی آنها پرداخت. در نهایت شimmel در رابطه با ارزیابی نگرش اسلام نسبت به زنان بیان می‌دارد آیه‌ای در قرآن وجود دارد که مفهوم آن اغلب نادرست تفسیر شده است ولی به نظر من به ارتباط آرمانی زن و مرد اشاره دارد. در این آیه آمده است که زنان شما لباس شما هستند و شما نیز لباس آنها هستید.

او با استناد به این آیه متذکر می‌شود که بر اساس ایده‌های دینی کهن، لباس، خویشتن دیگر انسان است. به عبارت دیگر لباس به عنوان جایگزینی برای یک شخص قلمداد می‌شود و شخص با لباس به شخصیت جدیدی دست می‌یابد، بنابراین تفسیر، زن و شوهر گویا خویشتن دیگر یکدیگر هستند و هر یک عزت دیگری را محافظت می‌کند. از این رو در اسلام به زنان بسیار اهمیت داده شده است.

همانگونه که اشاره گردید تفاوت آثار شیمل و سایر اسلام شناسان آلمانی رویکرد واقع گرایانه و میدانی نسبت به شناخت اسلام و مسلمانان است

نمونه این امر را در پیشگفتار کتاب عرفان اسلامی می توان مشاهده کرد. در این رابطه شیمل می کوشد تا شیوه نادرست نگرش به عرفان و عرفای اسلامی را تصحیح کند و جلوه هایی حقیقی از عرفان مشرق زمین را به زبانی ساده برای اندیشمندان و مردم غرب شرح دهد. زیرا از منظر وی، اسلام دینی است که در دنیای غرب نادرست فهم شده است.

عبدالجواد فلاطوری (Abdoldjavad Falaturi)

(19. Januar 1926 in Isfahan; † 30. Dezember 1996 in Berlin)

پروفسور عبدالجواد فلاطوری دیپلم خود را در سال ۱۹۴۳ (در حدود هفده سالگی) از یک مدرسه آلمانی - فارسی کسب نمود. وی سپس دو سال در حوزه علمیه اصفهان، دو سال در حوزه علمیه تهران و شش سال در حوزه علمیه مشهد و مجدداً سه سال در حوزه علمیه تهران تحصیلات حوزوی نمود نهایتاً به درجه اجتهاد نائل گردید. او سپس به تحصیل در دانشگاه پرداخت و در سال ۱۹۵۴ لیسانس فلسفه خود را دریافت نمود و در همین سال عازم آلمان شد.

او در شهرهای ماینتس، کلن و بن به تحصیل فلسفه، مطالعات تطبیقی ادیان نزد «پروفسور گوستاو منشینگ»^{۲۳} و روانشناسی و هم چنین زبان های یونانی و لاتین پرداخت. وی سپس در سال ۱۹۶۲ مدرک دکترای خود را اخذ نمود. رساله پایان نامه زنده یاد فلاطوری درباره اخلاق کانت بود.

او سپس کار بر روی رساله (هایلیتاسیون) خود را آغاز نمود و هم زمان در دانشگاه های هامبورگ (۱۹۶۱-۱۹۶۴) و کلن (۱۹۶۴-۱۹۷۳) به تدریس ادبیات فارسی و اسلام شناسی پرداخت.

²³ Gustav Mensching

او در سال ۱۹۷۳ رساله خود را که در باره "تحولات فلسفه یونانی توسط اندیشه اسلامی" بود، به پایان رساند. فلاطوری از سال ۱۹۷۴ تا ۱۹۹۱ در دانشگاه کلن به تدریس فلسفه، الهیات و حقوق اسلامی پرداخت.

وی از سال ۱۹۶۵ تا ۱۹۷۵ در تجهیز کتابخانه شیعی بخش اسلام شناسی دانشگاه کلن نقش موثری ایفا نمود. شایان ذکر است تاسیس این کتابخانه در زمان مدیریت «پروفسور اروین گرف»^{۲۴} آغاز شده بود و پس از زنده یاد پروفسور فلاطوری مسئولیت آن بر عهده «پروفسور ورنر دیم»^{۲۵} سپرده شد.

زنده یاد پروفسور فلاطوری روابط خوبی با دانشگاه الازهر مصر داشت و حتی پس از انقلاب در ایران نیز این روابط را حفظ نمود او یکی از اعضای «شورای عالی مسائل اسلامی الازهر»^{۲۶} بود.

فلاطوری در سال ۱۹۸۶ از اعضاء موسس شورای مرکزی مسلمان»^{۲۷} در آلمان بود. این شورا اکنون یکی از موثرترین نهادهای مدنی برای احقاق حقوق مسلمانان است، هر چند که نقش شیعیان در این شورا چندان محسوس نیست.

زنده یاد پروفسور فلاطوری در ۱۹۷۸ به کمک دوستانش «آکادمی اسلامی مطالعه تاثیر متقابل فرهنگ و تاریخ اندیشه غربی»^{۲۸} را تاسیس نمود. این آکادمی از ۱۹۸۶ تا ۱۹۹۲ کتابخانه شیعی سابق الذکر را پشتیبانی مالی نمود و در سال ۱۹۹۷ منحل گردید.

گفتنی است زنده یاد فلاطوری طرح مهم تحلیل کتب درسی در کلن را بنیان نهاد. این برنامه از سال ۱۹۸۱ تمام کتب درسی آلمانی (را که جواز تدریس در مدارس می یافتند) را از لحاظ تصویری که از اسلام ارائه می کردند، مورد بررسی قرار می داد. در سال ۱۹۸۸ این طرح با عنوان «اسلام در کتب درسی»^{۲۹} جنبه بین المللی یافت.

²⁴ Prof. Erwin Gräf

²⁵ Prof. Werner Diem

²⁶ Obersten Rates für Islamische Angelegenheiten der Azhar-Universität

²⁷ Zentralrat der Muslime in Deutschland

²⁸ Islamischen Wissenschaftlichen Akademie zur Erforschung der Wechselbeziehungen zur abendländischen Geistesgeschichte und Kultur

²⁹ Islam in Textbooks

فلاطوری در سال ۱۹۹۶ دچار سکنه قلبی شد و سه ماه بعد دار فانی را وداع گفت. دست نوشته ها و کتابخانه شخصی او اکنون در مسجد امام علی (ع) هامبورگ نگهداری می شود. از پروفیسور عبدالجواد فلاطوری انتشارات متعددی به زبان آلمانی باقی مانده است.^{۳۰}

-
- ³⁰ Zur Interpretation der kantischen Ethik im Lichte der Achtung. Mit einem Anhang. Vorarbeit zu Studien zu einem allgemeinen Kantwörterbuch. Bonn 1962.
  - Einführungskurs in die persische Sprache in 20 Lektionen. Deutsche Stiftung für Entwicklungsländer, Zentralstelle für Auslandskunde, Bad Honnef 1971.
  - mit A. K. Brohi, Erwin Gräf, Reinhard May, Richard A. Debs, Farhat J. Ziadeh und Konrad Dilger: Beiträge zu islamischem Rechtsdenken (= Studien zu nichteuropäischen Rechtstheorien. Band 2). Redaktion R. May. F. Steiner Verlag Wiesbaden, Stuttgart 1986. ISBN 3-515-04474-4.
  - Al-Islām ka-mā'aradathu al-kutub al-madrasī ya ad-dī nī ya fī Ūrubbā. Islamische Wissenschaftliche Akademie, Köln 1990. ISBN 3-89108-007-7.
  - Islam in religious education textbooks in Europe. Islamische Wissenschaftliche Akademie, Köln 1990. ISBN 3-89108-005-0.
  - Muslim thoughts for teachers and textbooks authors. Übersetzt von Herbert Schultze. Islamische Wissenschaftliche Akademie, Köln 1990. 3-89108-006-9
  - mit Udo Tworuschka: Der Islam im Unterricht. Beiträge zur interkulturellen Erziehung in Europa (= Beilage zu den Studien zur internationalen Schulbuchforschung). 2. Auflage. Diesterweg, Frankfurt am Main 1992.
  - Der Islam im Dialog. Aufsätze. 4., erweiterte Auflage. Islamische Wissenschaftliche Akademie, Köln 1992. ISBN 3-89108-001-8.
  - mit Udo Tworuschka: A guide to the presentation of Islam in school textbooks (= CSIC papers, Europe/Africa. No. 8). CSIC, Birmingham 1992. ISBN 0-946931-01-1.
  - Westliche Menschenrechtsvorstellungen und Koran (= Gesellschaft Muslimischer Sozial- und Geisteswissenschaftler. Schriftenreihe. 10). GMSG, Köln 2002. ISBN 3-937297-09-X.
  - Dialog zwischen Christentum und Islam (= Islamische Akademie Deutschland. 1). 2. Ausgabe. Islamische Akademie Deutschland, Hamburg 2002. ISBN 3-9808229-1-5.
  - Der Islam. Religion der Rahma, der Barmherzigkeit. (= Gesellschaft Muslimischer Sozial- und Geisteswissenschaftler. Schriftenreihe. 14). GMSG, Köln 2003. ISBN 3-937297-13-8.

فصل دوم: نگاهی توصیفی به برخی اساتید معاصر آلمانی

پیش از ورود به این بخش لازم است هدف خود را از ارائه این فهرست توصیفی توضیح دهیم. پرداختن به تمام چهره هایی که در حال حاضر به نحوی با رشته اسلام شناسی مربوط هستند، در این مختصر ممکن نیست. ما با معرفی برخی از این چهره ها کوشیده ایم فضایی را ترسیم کنیم که اسلام شناسی معاصر آلمان در آن تنفس می کند. هدف نه استقصاء تمام نامهاست و نه معرفی بهترینها (که اساساً کاری است دشوار و شاید بیشتر مبتنی بر سلیقه).

امید است خوانندگان محترم با مطالعه این بخش تصویری کلی از آن چه در آلمان به عنوان اسلام شناسی انجام می شود، به دست آورند.

پتر شولاتور (Peter Roman Scholl-Latour)

(* 9 März 1924 in Bochum)

پتر شولاتور در سال ۱۹۲۴ در شهر بوخوم متولد شد. او تحصیلات خود را در کالج سنت میشل در فرایبورگ و دبیرستان ویلهلم در کاسل به پایان رساند.

تحصیلات دانشگاهی شولاتور در بیروت، پاریس و ماینس بوده است. در بیروت به رشته «عرب

شناسی و زبان و ادبیات عرب» پرداخت. پس از اتمام تحصیلات و اخذ درجه دکترا در سال ۱۹۵۰ به عنوان خبرنگار مشغول بکار شد.

طی سالهای ۱۹۶۰ و ۱۹۶۳ مفسر مسائل مربوط به امور آفریقا در شبکه اول تلویزیون آلمان «آ. آر. د» بود. از سال ۱۹۶۳ تا سال ۱۹۶۹ عهده دار مدیریت دفتر شبکه اول تلویزیون آلمان در پاریس شد.

شولاتور خبرنگاری است که دارای تحصیلات اسلام شناسی است. وی بخش عمده ای از تحصیلات مربوط به دروس اسلام شناسی یعنی زبان و ادبیات عرب را در بیروت آموخته است. او معتقد است به

جهت نزدیکی جغرافیایی و فرهنگی اروپا با کشورهای اسلامی نیاستی به جبهه مخالف اسلام داخل شویم، بلکه ضرورت دارد از موضع ایالات متحده آمریکا فاصله بگیریم.

شولاتور از یکسو در مباحث اسلام شناسی ورود می کند و از سوی دیگر به حوزه سیاست می پردازد.

او از معدود خبرنگاران غربی است که همگام با انقلاب اسلامی در انعکاس حقایق ایران در رسانه های غربی از هیچ کوششی دریغ نرورزیده است. تاکنون تالیفات ارزنده ای از وی پیرامون ایران و انقلاب اسلامی به چاپ رسیده است.

کاتارینا ممزن (Katharina Mommsen)

(* 18. September 1925 in Berlin)

پروفسور کاتارینا ممزن از اسلام شناسان و گوته شناسان شهیر آلمانی است که در آمریکا ساکن است.

وی از سال ۱۹۳۵ تا ۱۹۴۳ تحصیلات ابتدایی خود را در برلین به پایان رساند. سپس به مدت پنج سال از ۱۹۴۳ تا ۱۹۴۸ در رشته های تاریخ، تاریخ هنر، فلسفه، زبان شناسی در دانشگاه های برلین، فرایبورگ و ماینس تحصیلات عالی خود را به پایان رساند.

وی در سال ۱۹۵۶ موفق شد دکتری خود را در دانشگاه توپینگن با نوشتن رساله ای با عنوان «گوته و هزار و یک شب» به انجام رساند. ممزن در سال ۱۹۶۲ با عنوان استادی در دانشگاه آزاد برلین مشغول به کار شد.

وی از سال ۱۹۶۳ سخنرانی های متعددی در کشورهای اسلامی انجام داده است. وی از سال ۱۹۶۵ تا ۱۹۷۳ به عنوان استاد میهمان دانشگاه های گیسن، دانشگاه نیویورک، دانشگاه آزاد برلین، دانشگاه چارلتون و دانشگاه کالیفرنیا مشغول به تدریس بود.

از سال ۱۹۷۴ وی فعالیت خود را به عنوان استاد رشته مطالعات آلمانی در دانشگاه استانفورد کالیفرنیا آغاز نمود و تا سال ۱۹۹۲ در آنجا مشغول بود.

ممن از سال ۱۹۷۸ به عنوان ناشر مجموعه‌ی «مطالعات آلمان در آمریکا»^{۳۱} بود. وی همچنین از سال ۱۹۷۸ تا ۱۹۸۲ در «انتشارات مطالعات آلمان»^{۳۲} همکاری می‌کرد. او در سال ۱۹۸۰ به تابعیت کشور آمریکا در آمد. ممن در سال ۱۹۸۵ نشان شایستگی درجه یک آلمان فدرال را کسب نمود.

ممن صاحب تالیفات و انتشارات متعددی پیرامون اسلام و گوته، است که گزیده‌ای از آنها عبارتند از:

- ← گوته و هزار و یک شب
- ← گوته و دیتس
- ← گوته و اسلام
- ← گوته و جهان عرب
- ← هنر گوته در زندگی
- ← نگاه گوته به جهان عرب
- ← نگاهی به شکل‌گیری آثار گوته

هری برت بوسه (Heribert Busse)

(1926*)

هری برت بوسه در سال ۱۹۲۶ متولد شد. وی در کشورهای آلمان و انگلستان (لندن)، رشته‌های فقه‌اللغه کلاسیک، تاریخ، جغرافیا و اسلام شناسی را تحصیل کرد.

هنگامی که بیش از سی سال نداشت، یعنی در سال ۱۹۵۶ به اخذ درجه دکترا نایل آمد. در همان سال در امتحان مربوط به جواز تدریس در دانشگاه برای رشته اسلام شناسی در شهر هامبورگ شرکت نمود و توانست امتحان مزبور را با موفقیت به پایان رساند. در سال ۱۹۷۳ ریاست گروه شرق شناسی دانشگاه شهر کیل آلمان را عهده دار گردید. تحصیل رشته تاریخ به هری برت بوسه این امکان را داد که در

³¹ Germanic Studies in America

³² German Studies Review

ارائه دلایل مورد بحث قوی تر از دیگران عمل کند. وی معتقد است اسلام بدون ادیان یهودیت و مسیحیت در شبه جزیره عربستان قابل تصور نبوده است.

وی جزو آن دسته از اسلام شناسانی به حساب می آید که اسلام را نوعی واکنش اجتماعی در طول تاریخ می پندارد. این نوع شیوه ونحوه تفکر در بسیاری از عرصه های تحقیقات و پژوهشهای علمی وی مشهود است. برای بوسه دشوار بود که باور کند دین اسلام از وحی سرچشمه می گیرد. بدین جهت مشابهاتی را که میان اسلام با مسیحیت و یهودیت وجود دارد، ناشی از تعلیمات پیشین پیامبران دو دین مسیحیت و یهودیت می داند.

شایان ذکر است بوسه آثار متعددی حول این مبحث در حوزه ی تاریخ و الهیات همراه با پژوهش های تحلیلی به رشته تحریر درآورده است.

عادل تئودور خوری (Adel Theodor Khoury)

(* 26. März 1930 in Tebnine, Libanon)

Katholisch-Theologische Fakultät
Johannisstraße 8-10
D-48143 Münster
Tel.: + 49 251 83-22610
Fax: + 49 251 83-25055
E-Mail: fb2dekan@uni-muenster.de

پروفسور عادل تئودور خوری در سال ۱۹۳۰ در کشور لبنان متولد شد. وی در ۲۳ سالگی به مقام کشیشی نائل آمد و با ادامه تحصیلات خود موفق شد رشته فلسفه را در مقطع کارشناسی به اتمام رساند.

علاقه او به رشته شرق شناسی سبب گردید که به این رشته بپردازد و از آن در سال ۱۹۶۰ فارغ التحصیل شود. وی تحصیلات خود را همچنان ادامه داد تا آنکه در سال ۱۹۶۶ به اخذ درجه دکترا از دانشگاه لیون فرانسه نائل آمد.

چهار سال بعد وی توانست در امتحانات مربوط به تدریس در دانشگاه موفق شود. در سالهای ۱۹۶۰ تا ۱۹۷۰ مدرس دانشگاه مونستر بود. وی بعدها ریاست کرسی علوم ادیان دانشکده الهیات کاتولیکی دانشگاه مونستر را عهده دار شد. او در سال ۱۹۹۳ بازنشسته گردید.

پروفسور عادل تئودور خوری طی سالهای ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ چهار اثر مهم منتشر نمود که از یکسو در حوزه گفتن ادیان و از سوی دیگر در عرصه معرفی اسلام و تاریخ اسلام قرار دارد.

از وی آثار ارزشمندی پیرامون «احادیث در اسلام»، «اصول و مبانی اسلام»، «جنگ و خشونت در ادیان»، «اخلاق جهانی و اسلام»، «ترجمه و تفسیر قرآن کریم به آلمانی»، «اطلس تاریخ اسلام» به رشته تحریر درآمده است که اطلاعات کتابشناسی آنها در پانویست درج شده است.^{۳۳}

33

- 1966 Manuel II. Paléologue. Entretiens avec un Musulman, Introduction, texte critique, traduction et notes par Theodore Khoury, Editions du cerf, Paris
- 1978 Einführung in die Grundlagen des Islams, Graz, Wien, Köln: Styria, ISBN 3-222-11126-X
- 1980 Toleranz im Islam, Grünewald, ISBN 3-459-01250-1
- 1988 So sprach der Prophet, GTB Siebenstern 785, ISBN 3-579-00785-8
- 1988 Der Islam: sein Glaube, seine Lebensordnung, sein Anspruch, Freiburg im Breisgau, Basel, Wien: Herder, ISBN 3-451-04167-7
- 1991 Hg.: Lexikon des Islam: Geschichte, Ideen, Gestalten, 3 Bde., ISBN 3-451-04036-0, überarbeitete Neuaufl. 1999, ISBN 3-451-04753-5, CD-ROM 2004, ISBN 3-89853-447-2
- 1991 Was sagt der Koran zum Heiligen Krieg, Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, ISBN 3-579-00789-0, 2. überarbeitete und erweiterte Auflage 2007, ISBN 3-579-06485-1
- 1993 Hg.: Das Ethos der Weltreligionen, Freiburg im Breisgau, Basel, Wien: Herder, ISBN 3-451-04166-9
- 1994 Christen unterm Halbmond: religiöse Minderheiten unter der Herrschaft des Islam, Freiburg im Breisgau, Basel, Wien: Herder, ISBN 3-451-22851-3
- 1995-2001 Hg.: Kleine Bibliothek der Religionen, 10 Bde., Freiburg im Breisgau, Basel, Wien: Herder
- 1997, zusammen mit Ludwig Hagemann: Dürfen Muslime auf Dauer in einem nicht-islamischen Land leben? Zu einer Dimension der Integration muslimischer Mitbürger in eine nicht-islamische Gesellschaftsordnung; Würzburg: Echter Verlag, ISBN 3-429-01901-X; Altenberge: Oros Verlag; ISBN 3-89375-144-0
- 2000, zusammen mit Peter Heine und Janbernd Oebbecke: Handbuch Recht und Kultur des Islams in der deutschen Gesellschaft: Probleme im Alltag – Hintergründe – Antworten; Gütersloh: Gütersloher Verlags-Haus, ISBN 3-579-02663-1
- 2001 Der Islam und die westliche Welt: religiöse und politische Grundfragen, Darmstadt: WBG, Primus, ISBN 3-89678-437-4
- 2001 Einleitung in: Günter Kettermann: Atlas zur Geschichte des Islam, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft
- 2002 Mit Muslimen in Frieden leben: Friedenspotentiale des Islam, Würzburg: Echter, ISBN 3-429-02455-2
- 2003 Hg.: Krieg und Gewalt in den Weltreligionen: Fakten und Hintergründe, Freiburg im Breisgau, Basel, Wien: Herder, ISBN 3-451-28245-3

ویلفرد فردیناند مادلونگ (Wilferd Ferdinand Madelung)

(* 26 December 1930)

Address: 210 Euston Road
London, United Kingdom, NW1 2DA
Phone Number: + 44 20 7756 2700
Fax Number: + 44 (0)20 7756 2740

پروفسور ویلفرد مادلونگ در ۲۶ دسامبر ۱۹۳۰ میلادی در شهر اشتوتگارت آلمان متولد شد. وی پس از گذراندن تحصیلات مقدماتی و متوسطه به دانشگاه قاهره رفت و در آنجا در سال ۱۹۵۳ به اخذ لیسانس در تاریخ و ادبیات اسلامی نائل گشت.

وی سپس به تحصیلات عالی در موطن خود ادامه داد و در سال ۱۹۵۷ از دانشگاه هامبورگ درجه دکتری در مطالعات اسلامی دریافت کرد. مادولونگ رساله دکتری خود را تحت تاثیر اسلام شناسان مشهور آلمانی یعنی اشتروتمان و اشپولر به پایان رسانید.

مادلونگ سه سال وابسته فرهنگی سفارت آلمان غربی در بغداد بود و سپس زندگی علمی خود را در زمینه اسلام شناسی با عنوان: استادیار مطالعات اسلامی در دانشگاه تگزاس در اوستین (۱۹۶۳)، استادیار و دانشیار مطالعات اسلامی در دانشگاه شیکاگو، استاد اسلام شناسی در دانشگاه مذکور، استاد کرسی Laudian در عربی و مطالعات اسلامی در دانشگاه آکسفورد (۱۹۷۸-۱۹۹۸) ادامه داده است.

گفتنی است که کرسی Laudian عالی ترین کرسی اسلام شناسی در انگلستان و یکی از مهمترین کرسی ها در جهان است.

-
- 2004 Übersetzung und Kommentar: Der Koran: arabisch-deutsch, Gütersloh: Kaiser, Gütersloher Verl.-Haus, ISBN 3-579-05408-2
  - 2005 Der Koran: erschlossen und kommentiert von Adel Theodor Khoury, Düsseldorf: Patmos, ISBN 3-491-72485-6 (Rezension bei H-Soz-u-Kult)
  - 2005 Hg.: Die Weltreligionen und die Ethik, Freiburg im Breisgau, Basel, Wien: Herder, ISBN 3-451-05648-8
  - 2005 Sufanieh: eine Botschaft für die Christen in der Welt, Altenberge: Oros, ISBN 3-89375-212-9
  - 2008 Der Hadith. Urkunde der islamischen Tradition. Ausgew. und übers. von Adel Theodor Khoury. Gütersloh 2008ff. ISBN 3-579-08066-0

مادلونگ به عنوان استاد مدعو در دانشگاه کلمبیا و بسیاری دیگر از دانشگاههای آمریکا و اروپا تدریس کرده است. وی عضو تعداد زیادی از مجامع بین المللی اسلام شناسی است و در مجامع و کنفرانسهای بین المللی شرکت می کند.

مادلونگ یکی از برجسته ترین اسلام شناسان معاصر به شمار می آید و به خصوص در زمینه های تفکر اسلامی و فرق و مذاهب اسلامی تحقیقات مهمی انجام داده است.

او همچنین عضو مؤسسه‌ی مطالعات اسماعیلی در لندن است. این موسسه در سال ۱۹۷۹ با هدف اشاعه‌ی تحقیق و آموزش در زمینه‌ی فرهنگ‌ها و جوامع مسلمان تاریخی و همچنین معاصر و ارتباطشان با جوامع و ادیان دیگر تاسیس شد.

این مؤسسه با مؤسسات متعدد آموزشی همکاری می کند. به عنوان مثال برنامه‌های تدریس تحصیلات تکمیلی مؤسسه با دانشگاه مک‌گیل، مؤسسه‌ی آموزش دانشگاه لندن، دانشکده‌ی مطالعات شرقی و آفریقایی دانشگاه لندن، دانشگاه اردن و هیات‌های علمی تعدادی از دانشگاه‌ها در بریتانیا و سایر کشورها همکاری کرده است.

ویلفرد فردیناند مادلونگ کتب^{۳۴} متعددی را برشته تحریر در آورده است که در میان آنها می توان به دو کتاب ذیل اشاره نمود.

34

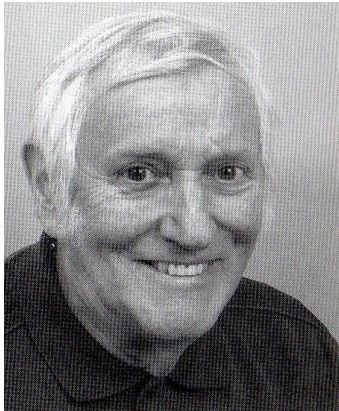
- Madelung, W. (editor) - Arabic Texts Concerning The History of The Zaydi Imams of Tabaristan, Daylaman And Gilan, Franz Steiner, 1987
- Madelung, W. - Religious Trends in Early Islamic Iran, 1988
- Madelung, W. - Religious and Ethnic Movements in Medieval Islam, 1992
- Madelung, W. - The Succession to Muhammad, Cambridge University Press, 1997
- Madelung, W. and Walker, P. - An Ismaili Heresiography, Leiden, 1998
- Madelung, W. and Walker, P. - The Advent of the Fatimids: A Contemporary Shi'i Witness, I.B. Tauris, 2000
- Madelung, W. - Der Imam al-Qasim ibn Ibrahim und die Glaubenslehre der Zaiditen, Walter De Gruyter Incorporated, 2002
- Madelung, W. - Religious school and sects in medieval Islam

(۱) کتاب تحت عنوان جانشینی حضرت محمد (ص): پژوهشی در خلافت در صدر اسلام، توسط سه مترجم به فارسی برگردانیده و توسط بنیاد پژوهش‌های اسلامی، آستان قدس رضوی در مشهد در ۱۳۸۶ منتشر شد.

(۲) کتاب تحت عنوان مکتب‌ها و فرقه‌های اسلامی در سده‌های میانه توسط جواد قاسمی به فارسی برگردانیده و توسط آستان قدس رضوی، بنیاد پژوهش‌های اسلامی در مشهد در سال ۱۳۷۵ منتشر شد.

یوهان کریستف بورگل (Johann Christoph Bürgel)

(16.09.1931 in Schlesien*)

یوهان کریستف بورگل در تاریخ ۱۶ سپتامبر ۱۹۳۱ در آلمان به دنیا آمد.

وی تحصیلات عالی خود را در دانشگاه‌های فرانکفورت، آنکارا و بن به انجام رسانید. در سال ۱۹۶۰ با ارائه پایان‌نامه‌ای با عنوان «مکاتبات درباری عضدالدوله و رابطه آن با دیگر منابع تاریخی؛ آغاز عصر حکومت آل بویه» موفق به دریافت درجه‌ی دکتری از دانشگاه گوتینگن گردید. او در سال ۱۹۶۹ موفق به کسب مسند استادی دانشگاه شد.

وی از سال ۱۹۷۰ تا ۱۹۹۵ در سمت استاد مطالعات اسلامی و رئیس کرسی اسلام‌شناسی در دانشگاه برن منصوب شد. و از سال ۱۹۹۵ بازنشسته گردید.

بورگل به ایران، پاکستان، افغانستان، هند و کشورهای عربی و آفریقایی سفر کرده و به زبان‌های فرانسه، ایتالیایی، عربی، فارسی و ترکی آشنا می‌باشد.

وی آثار متعددی پیرامون جهان اسلام و ایران از خود برجای گذاشته است که عبارتند از:

- ← دویستی های ابوطالب مأمونی» مکاتبات درباری عضدالدوله و رابطه‌ی آن با دیگر منابع تاریخی
 آغاز عصر حکومت آل بویه (پایان نامه دکتری)
- ← ادب و اعتدال در ادب الطیب، اثر رهاوی
- ← ابن رشد در رد نظریه‌ی جالینوس
- ← طب علمی در قلمرو فرهنگ اسلامی
- ← ملاحظاتی درباره‌ی رابطه‌ی منطق ارسطویی با شعر عربی - فارسی
- ← جزم اندیشی و خود محوری در اندیشه‌ی علمی اسلام سده‌های میانه
- ← ترجمه اشعاری از دیوان حافظ
- ← روش‌های روان درمانی در اسلام سده‌های میانه
- ← بهترین اثر ادبی دروغین ترین اثر است
- ← شناخت نمادهای آوایی در آثار رومی
- ← نور و سماع، اشعاری از دیوان جلال الدین رومی
- ← زاهد سرگردان، پژوهشی در معنای قلندر و رند در اشعار محمد اقبال
- ← ترجمه خسرو و شیرین نظامی
- ← انسان، طبیعت و جهان هستی به عنوان عناصر دخیل در شعر ابن خفاجه
- ← حدود و ثغور و مباحثه‌ی ای بدون جبر: تصوف اسلامی در یک نمایشنامه‌ی نوگرایی ترکی
- ← جدل بین افلاطون و ارسطو در اسکندرنامه، اثر نظامی شاعر پارسی گوی
- ← شصت و سه غزل از حافظ
- ← دوقلوهای شرقی: اندیشه‌هایی درباره‌ی گوته و حافظ
- ← قدرت و اقتدار: دین و جهان در اسلام
- ← راه خدا؛ سه رساله‌ی عارفانه از خواجه عبدالله انصاری

یوزف فان اس (Josef van Ess)

(* 18. April 1934 in Aachen)

یوزف فان اس در سال ۱۹۳۴ در شهر آخن آلمان متولد شد و تحصیلات خود را در رشته شرق شناسی طی سالهای ۱۹۵۳ تا ۱۹۵۸ به انجام رساند.

وی در سال ۱۹۵۹ موفق شد دکترای خود را در دانشگاه بن کسب نماید. رساله وی پیرامون «عرفان اسلامی» بود.

او برای مطالعات تحقیقاتی از سال ۱۹۶۳ تا سال ۱۹۶۴ در بیروت اقامت گزید و سپس به کشورهای خاور نزدیک سفرهای متعددی نمود. وی در سال ۱۹۶۷ به تدریس در دانشگاههای کالیفرنیا و لوس آنجلس پرداخت و طی سالهای ۱۹۶۷ تا ۱۹۶۸ در دانشگاه آمریکایی بیروت مدرس دروس دانشگاهی بود.

وی از سال ۱۹۶۸ تا زمان بازنشستگی خود در دانشگاه توپینگن آلمان استاد کرسی اسلام شناسی بود. شایان ذکر است فان اس در نقد نظرات و تصورات اندیشمندان اسلام شناس آلمان همواره به «کبر» آنها اشاره می‌کند و از اینکه متفکران آلمانی ادیان بیگانه را نظیر «اشیا قدیمی در موزه» محل تامل و تدقق قرار می‌دهند، مورد سرزنش قرار می‌دهد.

فان اس تاکنون سه نشان افتخار از جمله نشان «کنگره جهانی مطالعات خاورمیانه» و نشان «صلیب بزرگ شایستگی آلمان» را دریافت کرده است.

مهم ترین اثر علمی وی مجموعه شش جلدی «الهیات و جامعه در قرن دوم و سوم هجرت؛ تاریخچه اندیشه های دینی در اوایل اسلام»^{۳۵} است که در نوع خود در جهان بی همتا است.

³⁵ Theologie und Gesellschaft im 2. und 3. Jahrhundert Hidschra: Eine Geschichte des religiösen Denkens im frühen Islam. 6 Bände. De Gruyter, Berlin 1991-1997.

- Band 1: 1991
- Band 2: 1992
- Band 3: 1992

شایان ذکر است فان اس علاوه بر عضویت در انجمن «حکمت و فلسفه» در ایران در مراکز علمی و تحقیقاتی ذیل هم عضو است:

← آکادمی علوم هایدلبرگ^{۳۶}

← آکادمی علوم «بویناس لئراس» در بارسلون^{۳۷}

← آکادمی علوم عراق^{۳۸}

← آکادمی علوم تونس^{۳۹}

← آکادمی «مدیوال» آمریکا^{۴۰}

← آکادمی اروپا^{۴۱}

-
- Band 4: 1997 (mit Register zu Bänden 1-4)
  - Band 5: 1993 (Texte I-XXI)
  - Band 6: 1995 (Texte XXII-XXXV)

³⁶ Heidelberger Akademie der Wissenschaften

³⁷ Academia de Buenas Letras, Barcelona

³⁸ Irakische Akademie der Wissenschaften

³⁹ Tunesische Akademie der Wissenschaften (Bait al-Hikma)

⁴⁰ Medieval Academy of America

⁴¹ Academia Europea

رائف گئورگس خوری (Raif Georges Khoury)

(1936 in Khebab/Syrein)

Universität Heidelberg

Islamwissenschaft (Arabistik)

Tel.: 06221 54-2967

E-Mail: raif.georges.khoury@ori.uni-heidelberg.de

رائف گئورگس خوری در سال ۱۹۳۶ در شهر خباب سوریه چشم به جهان گشود. وی تحصیلات خود را در رشته های شرق شناسی و زبان های منشعب از لاتین تا اخذ دکترا ادامه داد. عرب شناسی و اسلام شناسی در مطالعات تحصیلی او جایگاه ویژه ای دارد.

رائف گئورگس خوری در سال ۱۹۶۶ موفق به اخذ درجه دکتری از دانشگاه سوربن فرانسه گردید. او سپس در امتحان مربوط به اجازه تدریس در دانشگاه هایدلبرگ آلمان صاحب کرسی استادی گردید.

خوری در سال ۱۹۷۸ موفق به احراز مقام پروفیسوری دانشگاه هایدلبرگ شد. رائف گئورگس خوری عضواً آکادمی علوم عراق و آکادمی علوم مصر و دانشگاه قاهره است.

وی تاکنون آثار عدیده ای درباره ادبیات صدر اسلام و تاریخ فرهنگ نوین عرب به رشته تحریر درآورده است. وی همچنین مقالات بسیاری در مجلات تخصصی به زبانهای آلمانی، فرانسه، انگلیسی و عربی نگاشته است. آثار او بیشتر به زبان فرانسه می باشد.

موضوعات مورد علاقه او برای تحقیق تاریخ اسلام، ادبیات عرب، رنسانس اسلامی، علوم اسلامی و نسبت آن با مغرب زمین، نسبت سیاست و فرهنگ و بعضاً مباحث جدیدی نظیر بنیاد گرایی است.

گئورگس خوری در زمینه دایره المعارف نویسی و همکاری برای تدوین فرهنگ لغات با مراکز مختلف علمی - تحقیقاتی همکاریهای مشترکی داشته است.

پتر آنتس (Peter Johannes Antes)

(* 1942 in Mannheim)

Prof. Dr. theol., Dr. phil. Peter Antes
 E-Mail: antes@mbx.rewi.uni-hannover.de
 Telefon: + 49 511 762 4027
 Fax: + 49 511 762 4025
 Anschrift: Appelstr. 11A
 30167 Hannover

پتر آنتس استاد علوم ادیان دانشگاه هانوفر آلمان در سال ۱۹۴۲ پایه عرصه وجود گذاشت. وی تحصیلات خود را در دانشگاه های فرایبورگ و پاریس در رشته علوم ادیان و شرق شناسی به اتمام رساند.

آنتس موفق شد دکترای خود را در رشته الهیات و اسلام شناسی به پایان رساند. او از سال ۱۹۷۳ بعنوان استاد علوم ادیان در دانشگاه هانوفر مشغول به فعالیت است.

شایان ذکر است پروفسور اتواشتگ مولر در زمان تحصیل پتر آنتس به او توصیه می کند اسلام را محور کار خویش برگزیند. زیرا از نظر او اسلام مهمترین موضوع اواخر قرن بیستم خواهد بود. آنتس در عرصه تاریخ اسلام و حوزه مربوط به آن تحقیقات بسیاری دارد.

وی معتقد است که اسلام به عدالت توجه خاصی دارد. همچنین از نظر او دین اسلام در اذهان اروپا یا لاقفل در حوزه کاربرد زبانهای اروپایی مشتمل بر دو بخش «اخلاق و سیاست» است.

آنتس تاکنون به دلیل فعالیت ها و تحقیقات ارزشمند خود نشان های لیاقت متعددی را دریافت نموده است که در این میان می توان به نشان «شوالیه» در سال ۱۹۹۵ از فرانسه، نشان «صلیب شایستگی رتبه اول» در سال ۲۰۰۰ از آلمان و جایزه علوم بین الملل در سال ۲۰۰۱ از ایتالیا اشاره داشت.

هاینس هالم (Heinz Halm)

(* 21. Februar 1942 in Andernach)

هاینس هالم در ۲۱ فوریه ۱۹۴۲ در شهر آندرناخ متولد شد. او از سال ۱۹۶۲ تحصیلات دانشگاهی خود را در رشته های علوم اسلامی، تاریخ و سامی شناسی در دانشگاه بن آغاز نمود.

وی سپس موفق به اخذ درجه دکترا در رشته فلسفه از دانشگاه بن شد و در سال ۱۹۷۵ در امتحان مربوط به استادی دانشگاه قبول گردید.

در سال ۱۹۸۰ موفق گردید در گروه شرق شناسی دانشگاه

توبینگن آلمان صاحب کرسی استادی رشته اسلام شناسی شود. هاینس هالم طی سالهای ۱۹۸۷ تا ۱۹۸۹ به عنوان استاد افتخاری دانشگاه های سوربن و پاریس در فرانسه مشغول به کار شد.

او مدتی هم در دانشگاه لیدن در هلند به عنوان استاد افتخاری به فعالیت دانشگاهی پرداخت.

محور تحقیقات پروفیسور هالم را تاریخ شیعی، اسماعیله، تشیع دوازده امامی و نیز تاریخ کشورهای مصر، سوریه و کشورهای شمال آفریقا تشکیل می دهد. تاریخی که ابتدای آن از آغاز حکومت امام علی (ع) آغاز می شود و انتهای آن با مباحث مربوط به تشکیل حکومت در جمهوری اسلامی ایران خاتمه می یابد.

پروفیسور هاینس هالم به تاریخ تشیع از بدو ظهور تا حوالی قرون نهم و دهم تسلط دارد. از استاد مذکور تالیفات ارزنده ای به رشته تحریر درآمده و در مجموعه آثار^{۴۲} ارزنده ی این استاد شیعه شناس می توان

42

- Die Ausbreitung der schafi'tischen Rechtsschule. Wiesbaden 1974
- Kosmologie und Heilslehre der frühen Ismailiya. Wiesbaden 1978
- Ägypten nach den mamlukischen Lehensregistern. Wiesbaden 1979/82
- Die islamische Gnosis - die extreme Schia und die Alawiten. Zürich 1982
- Die Schia. Darmstadt 1988
- Das Reich des Mahdi 875-973 - der Aufstieg der Fatimiden. München 1991
- Der schiitische Islam. München 1994
- Shi'ism. Edinburgh 1995
- The Fatimids and Their Traditions of Learning (Ismaili Heritage Series). London 1997

آنها را به دو دوره «متاثر از انقلاب اسلامی ایران و نهضت‌های اسلامی دیگر کشورها» و مرحله «پیش از آن» تقسیم کرد.

تیلیمان ناگل (Tilman Nagel)

(* 19 April 1942 in Cottbus)

تیلیمان ناگل در تاریخ نوزدهم آپریل ۱۹۴۰ پا به عرصه وجود نهاد. او پس از اتمام تحصیلات خود در دانشگاه بن در سال ۱۹۶۷ به اخذ درجه دکترا در رشته اسلام‌شناسی نائل آمد.

او از سال ۱۹۸۱ تا زمان بازنشستگی در سال ۲۰۰۷ در دانشگاه گوتینگن آلمان رشته‌های اسلام شناسی و زبان و ادبیات عرب را تدریس می نمود.

پروفسور تیلیمان ناگل به تحقیقات و پژوهش‌های متعددی پیرامون اسلام و قرآن پرداخت. وی اهمیت بیش از حدی به اصلی‌ترین مرجع اسلامی یعنی "قرآن کریم" نشان می‌دهد و از این حیث از اسلام‌شناسان شهیر آلمانی محسوب می‌گردد.

شایان ذکر است از مهمترین آثار ناگل کتاب «بیوگرافی محمد (ص)» است که در سال ۲۰۰۸ در یک‌هزار صفحه منتشر گردید. وی این کتاب را تنها با استناد به تحقیقات تاریخ اجتماعی و مذهبی موجود به رشته تحریر در آورده است.

از وی آثار ارزنده دیگری نیز به چاپ رسیده است که مهمترین آنان عبارت است از:

- Shi'a Islam - From Religion to Revolution (Princeton Series on the Middle East). Princeton 1997
- Die Kalifen von Kairo - die Fatimiden in Ägypten 973 - 1074. München 2003
- Die Araber - von der vorislamischen Zeit bis zur Gegenwart. München 2004
- Der Islam - Geschichte und Gegenwart. München 2005
- Die Schiiten. München 2005

- ⇐ دولت و جوامع دینی در اسلام،^{۴۳} جلد اول از آغاز تا قرون سیزدهم، آرتیس، زوریخ ۱۹۸۱
- ⇐ دولت و جوامع دینی در اسلام^{۴۴}، جلد دوم از اواخر قرون وسطی تا عصر مدرن، آرتیس، زوریخ ۱۹۸۱
- ⇐ قلعه ایمان، پیروزی و شکست جهان بینی اسلام در قرن یازدهم^{۴۵}، مونیخ ۱۹۸۸
- ⇐ تیمور فاتح جهان اسلام در اواخر قرون وسطی^{۴۶}. انتشارات بک، مونیخ ۱۹۹۳
- ⇐ تاریخ کلام اسلامی^{۴۷}. انتشارات بک، مونیخ ۱۹۹۴
- ⇐ جهان اسلام تا تاریخ ۱۵۰۰^{۴۸}. مونیخ ۱۹۹۸
- ⇐ قانون اسلامی^{۴۹}، انتشارات ورلاگ، ۲۰۰۱
- ⇐ اسلام - پیام عافیت از قرآن و نتایج آن^{۵۰}، انتشارات ورلاگ، ۲۰۰۱
- ⇐ قرآن: مقدمه، متن، توضیحات^{۵۱}، انتشارات بک، مونیخ ۲۰۰۲
- ⇐ آشکار در نهان؛ وعده رستگاری از نظر اهل سنت،^{۵۲} انتشارات دانشگاه آکسفورد، گوتینگن ۲۰۰۲

---

⁴³ Staat und Glaubensgemeinschaft im Islam, Bd. 1. Von den Anfängen bis ins 13. Jahrhundert, Artemis, Zürich 1981

⁴³ Staat und Glaubensgemeinschaft im Islam, Bd. 2. Vom Spätmittelalter bis zur Neuzeit, Artemis, Zürich 1981 ISBN 3-7608-4531-2

⁴⁴ Die Festung des Glaubens. Triumph und Scheitern des islamischen Rationalismus im 11. Jh. Beck, München 1988 ISBN 3-406-33280-3

⁴⁵ Timur der Eroberer und die islamische Welt des späten Mittelalters. Beck, München 1993 ISBN 3-406-37171-X

⁴⁶ Geschichte der islamischen Theologie. Beck, München 1994, ISBN 3-406-37981-8

⁴⁷ Die islamische Welt bis 1500. München 1998 (Oldenbourg Grundriss der Geschichte 24), ISBN 978-3-486-53011-7

⁴⁸ Das islamische Recht. Eine Einführung, WVA-Verlag, Westhofen 2001 ISBN 3-936136-00-9

⁴⁹ Islam – Die Heilsbotschaft des Korans und ihre Konsequenzen, WVA-Verlag, Westhofen 2001

⁵⁰ Der Koran: Einführung, Texte, Erläuterungen. Beck, München 2002, ISBN 3-406-43886-5

⁵¹ Im Offenkundigen das Verborgene. Die Heilszusage des sunnitischen Islams, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 2002

← علائق خداوند: ریشه ها و مظاهر ایمان محمد (ص)^{۵۳}، انتشارات Oldenbourg، ۲۰۰۸

← محمد (ص)- زندگی و افسانه^{۵۴}، انتشارات Oldenbourg، ۲۰۰۸

← محمد (ص)- ۲۰ فصل پیرامون پیامبر مسلمانان^{۵۵}، ۲۰۱۰

← قرآن و محیط مذهبی و فرهنگی آن^{۵۶} ۲۰۱۰

اودو اشتاین باخ (Udo Steinbach)

(Zittau, Pethau in 30 Mai 1943*)

اودو اشتاین باخ ۳۰ مه سال ۱۹۴۳ در پتاو آلمان متولد شده است. وی متخصص در سیاست خاور نزدیک و خاورمیانه است.

وی از سال ۱۹۶۵ تا ۱۹۷۰ در رشته شرق شناسی و زبان شناسی کلاسیک در دانشگاه های فرایبورگ و بازل نزد هانس رومر و فریتس مایر تحصیل نمود.

وی به زبانهای انگلیسی، فرانسه، عربی، فارسی و ترکی آشنا است. از سال ۱۹۷۱ تا ۱۹۷۵ رئیس بخش خاورمیانه در انستیتوی علوم و سیاست اوبرهازن، از سال ۱۹۷۵ رئیس بخش ترکی رادیو آلمان در کلن و از سال ۱۹۷۶ تا ۲۰۰۷ رئیس انستیتوی شرق شناسی هامبورگ بوده است. وی سفرهای بسیاری به کشورهای خاورمیانه کرده است و عضو انجمن های علمی، از جمله انجمن سیاست خارجی آلمان و انجمن اروپای جنوب شرقی و انجمن آلمانی کشورهای شرقی می باشد.

⁵² Allahs Liebling: Ursprung und Erscheinungsformen des Mohammedglaubens, Oldenbourg-Verlag 2008, ISBN 978-3-486-58535-3

⁵³ Mohammed – Leben und Legende, Oldenbourg-Verlag 2008, ISBN 978-3-486-58534-6

⁵⁴ Mohammed – 20 Kapitel über den Propheten der Muslime, 2010. ISBN 978-3-486-59705-9

⁵⁵ Der Koran und sein religiöses und kulturelles Umfeld, 2010. ISBN 978-3-486-59052-4

پروفسور اشتاین باخ از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۰ به عنوان استاد دانشگاه و مدرس مرکز مطالعات خاور نزدیک و میانه دانشگاه ماربورگ مشغول به کار شد. وی همچنین از موسسان انجمن آلمانی شرق نزدیک (مشهور به DAVO) بود و مدتها ریاست این موسسه را عهده دار بود. وی از سال ۲۰۱۲ ریاست «مرکز دولتی خاورمیانه-شمال آفریقا» را در دانشگاه هومبولت برلین عهده دار است.

اشتاین باخ صاحب تالیفات و انتشارات متعددی است که گزیده ای از آنها عبارتند از:

← تاریخ ترکیه^{۵۷}

← مسیحیان افراطی، میان تعقیب کیفری و مهاجرت^{۵۸}

← اسلام در عصر حاضر^{۵۹}

← تاریخ، سیاست و اقتصاد آسیای مرکزی^{۶۰}

← جهان اسلام و تروریسم بین المللی^{۶۱}

← ترکیه و جامعه مشترک اروپا^{۶۲}

← شکست آمریکا در عراق^{۶۳}

← ساختار نوین در خاورمیانه^{۶۴}

---

⁵⁶ Geschichte der Türkei. C.H. Beck, München 2007, 4. durchgesehene und aktualisierte Auflage, ISBN 3-406-44743-0

⁵⁷ Autochthone Christen. Zwischen Verfolgungsdruck und Auswanderung. Deutsches Orient-Institut Hamburg, Mitteilungen, Band 75/2006.

⁵⁸ Werner Ende/Udo Steinbach (Hrsg.): Der Islam in der Gegenwart. Fünfte Auflage. München 2005.

⁶⁰ Zusammen mit Marie-Carin v. Gumpfenberg (Hrsg.): Zentralasien - Geschichte, Politik, Wirtschaft. Ein Lexikon. München 2005

⁶¹ Die islamische Welt und der internationale Terrorismus. In: Vorländer, Hans (Hrsg.): Gewalt und die Suche nach weltpolitischer Ordnung. Baden-Baden 2004, S. 42-59

⁶² Die Türkei und die EU – Die Geschichte richtig lesen. In: Aus Politik und Zeitgeschichte B 33-34/2004, S. 3-5

⁶² Amerikas Scheitern im Irak. Demokratisierung als historischer Prozess. In: Internationale Politik 59 (Mai 2004) 5, S. 113-118.

⁶³ Eine neue Ordnung im Nahen Osten – Chance oder Chimäre? In: Aus Politik und Zeitgeschichte, B 24-25/2003, S. 3-7.

← سیاست خارجی آلمان در خاورمیانه^{۶۵}

← سازمان های اسلامی در آلمان^{۶۶}

← ترکیه در سده بیستم میلادی^{۶۷}

آنجلیکا نویویرت (Angelika Neuwirth)

(* 4. November 1943 in Nienburg/Weser)

Seminar für Semitistik und Arabistik
Fachrichtung Arabistik

Senior-Professorin für Arabistik

Adresse: Altensteinstraße 34, 14195 Berlin

Telefon + 49 30 838-53597

Fax+ 49 30 838-4-52698

E-Mail angelikaneuwirth@hotmail.com

خانم پروفیسور نویویرت استاد بازنشسته زبان و ادبیات عرب در دانشگاه آزاد برلین است. اما به دلیل پیوستگی این رشته با مطالعات اسلامی در آلمان و به دلیل حوزه تخصصی کار خانم نویویرت و پروژه اخیر ایشان درباره قرآن کریم ذکر مختصری از مشخصات و سوابق علمی ایشان می تواند مفید باشد.

آنجلیکا نویویرت در سال ۱۹۶۳ به تحصیل زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه تهران پرداخت. سپس از سال ۱۹۶۴ تا ۱۹۶۷ در گروه زبان و ادبیات عرب دانشگاه گوتینگن به مطالعه زبان شناسی کلاسیک و

⁶⁵ German Foreign Policy and the Middle East: In Quest of a Concept. In: Goren, Haim (ed.): Germany and the Middle East. Past, Present and Future. - Jerusalem 2003, S. 85-113.

⁶⁵ Zusammen mit Nils Feindt-Riggers: Islamische Organisationen in Deutschland. Eine aktuelle Bestandsaufnahme und Analyse. Deutsches Orient-Institut, Hamburg 1997.

⁶⁶ Die Türkei im 20. Jahrhundert. Schwieriger Partner Europas. Bergisch Gladbach 1996, ISBN 3-7857-0828-9.

شرق شناسی پرداخت. سپس تا سال ۱۹۷۰ در دانشگاه عبری اورشلیم زبان و ادبیات عرب و اسلامشناسی خواند و مدرک فوق لیسانس خود را دریافت نمود.

او در سال ۱۹۷۲ مدرک دکتری خود را در دانشگاه گوتینگن دریافت نمود و به مدت سه سال از انجمن تحقیقات آلمان بورسیه ای برای به اتمام رساندن دوره "هابیلیتاسیون" خود دریافت نمود. او در سال ۱۹۷۷ در دانشگاه مونیخ در رشته زبان و ادبیات عرب و اسلام شناسی "هابیلیتاسیون" خود را به پایان رساند. وی سپس شش سال در دانشگاهی در اردن به تدریس زبان شناسی عربی پرداخت. او از سال ۱۹۸۱ تا ۱۹۸۳ مدیر یکی از بخش های آکادمی سلطنتی تمدن اسلامی عمان بود. پس از چند دوره تدریس به عنوان پروفسور موقت، نهایتاً در سال ۱۹۹۱ کرسی زبان و ادبیات عرب در دانشگاه آزاد برلین را تصاحب نمود.

نویویرث از سال ۱۹۹۴ تا ۱۹۹۹ مدیر بخش شرق انجمن شرق شناسی آلمان بود و در ۱۹۹۹ او به کرسی خود در برلین بازگشت. پروفسور نویویرث مشاور مدیریتی «مرکز ادبیات و مطالعات فرهنگی برلین»^{۶۸} است.

حوزه تحقیقات نویویرث از یک سو ادبیات کلاسیک عرب بخصوص قرآن و بستر فرهنگی و ادبی آن یعنی انتهای دوره آنتیک^{۶۹} بوده، از سوی دیگر وی به ادبیات جدید عرب بخصوص آن چه به ادبیات نزاع میان اسرائیل و فلسطین مشهور است، می پردازد.

خانم نویویرث مدیر چندین پروژه تحقیقاتی در آکادمی علوم برلین و براندنبورگ، در دانشگاه آزاد برلین و در کالج دانشوران برلین نیز می باشد. نویویرث از سال ۲۰۰۷ مدیر پروژه «کورپوس کورانیکم»^{۷۰} است که هدف آن تهیه اسناد تاریخی انتقادی برای متن قرآن به همراه تفسیری ادبی انتقادی بر متن آن است. بخش عمده این تحقیق بر آرشیو عکسی مبتنی است که نویویرث از «آنتوان اسپیتالر»^{۷۱} دریافت نموده است. نویویرث تا آغاز این پروژه، آرشیو فوق را از دسترس عموم دور نگه داشته بود. اسپیتالر خود مدعی بوده است که بخش مهمی از این آرشیو در جنگ جهانی دوم در مونیخ سوخته

⁶⁸ Zentrums für Literatur- und Kulturforschung Berlin

⁶⁹ spätantik

⁷⁰ Corpus Coranicum

⁷¹ Anton Spitaler († 2003)

است. خانم نویویرت مکرراً جوایز مختلف علمی در آلمان و جهان دریافت نموده است. وی صاحب انتشارات متعددی است.^{۷۲}

بسام طیبی (Bassam Tibi)

(* 4. April 1944 in Damaskus)

Universität Göttingen
Abteilung für Internationale Beziehungen
am Seminar für Politikwissenschaft
Platz der Göttinger Sieben 3
37073 Göttingen
Tel.: + 49 (0)551/39-7348
Fax: + 49 (0)551/39-2343
e-mail: b.tibi@sowi.uni-goettingen.de

بسام طیبی در سال ۱۹۴۴ در شهر دمشق پا به عرصه وجود نهاد. وی جهت تحصیل در سال ۱۹۶۲ به آلمان عزیمت نمود و بعدها در سال ۱۹۷۶ به تابعیت این کشور درآمد. وی تحصیلات خود را رشته‌های جامعه‌شناسی، فلسفه و تاریخ در دانشگاه فرانکفورت به پایان رساند. در سال ۱۹۷۱ موفق به کسب دکترای خود گردید و در سال ۱۹۸۱ کرسی استادی دانشگاه هامبورگ را به خود اختصاص داد. وی پس از اتمام تحصیلات توانست در دانشگاه گوتینگن آلمان در رشته روابط بین‌الملل به درجه پروفسوری نایل آید و تا سال ۲۰۰۹ در آن دانشگاه به فعالیت‌های علمی و تحقیقاتی خود ادامه دهد.

72

- Abd al-Laṭīf al-Baġdādī's Bearbeitung von Buch Lambda der aristotelischen Metaphysik. Überarbeitete Fassung der Dissertation, Göttingen 1972. Veröffentlichungen der Orientalischen Kommission der Mainzer Akademie der Wissenschaften und der Literatur 27. Wiesbaden 1976
- Studien zur Komposition der mekkanischen Suren. Überarbeitete Fassung der Habilitation, München 1976. Studien zur Sprache, Geschichte und Kultur des islamischen Orients 10. Berlin 1981
- Studien zur Komposition der mekkanischen Suren, die literarische Form des Koran. Ein Zeugnis seiner Historizität? 2. erweiterte Auflage, Berlin 2007
- Der Koran als Text der Spätantike. Ein europäischer Zugang. Verlag der Weltreligionen, Frankfurt am Main 2010, ISBN 978-3-458-71026-4.
- Der Koran. Handkommentar mit Übersetzung. Band 1: Poetische Prophetie. Frühmekkanische Suren. Frankfurt am Main 2011

سابقه مطالعات وی در دانشگاههای آمریکا از جمله هاروارد طی سالهای ۱۹۸۲ تا ۱۹۸۸ و ۱۹۹۲ در میشیگان است. احاطه او به زبانهای انگلیسی، عربی و آلمانی سبب شد که وی قادر باشد به هر سه این زبانها آثار متعددی پیرامون جهان اسلام و اسلام گرایي منتشر نماید.

پتر هایینه (Peter Heine)

(* 23. Juni 1944 in Warendorf/ Westfalen)

پتر هایینه در سال ۱۹۴۴ پا به عرصه وجود گذاشت و رشته های اسلام شناسی، مردم شناسی تطبیقی و فلسفه را در شهرهای «مونستر» و «بغداد» به اتمام رساند.

وی در سال ۱۹۷۱ موفق به اخذ درجه دکترا شد و در سال ۱۹۷۸ در امتحان مربوط به استادی دانشگاه قبول گردید. پروفیسور هایینه در سال ۱۹۸۱ صاحب کرسی رسمی استادی در دانشگاه شد و به مرتبه پروفیسوری رسید.

او در آغاز در دانشگاه مونستر آلمان مدرس رشته تاریخ هنر عربی-اسلامی و مردم شناسی بود. وی علاوه بر استادی دانشگاه مونستر، رئیس موقت کالج پژوهشی شرق نوین نیز بود. هایینه در سال ۲۰۰۹ میلادی بازنشسته گردید.

بیشتر موضوعات تحقیقاتی هایینه پیرامون «فرهنگ اسلام» است که در چارچوب پروژه های مرکز تحقیقاتی شرق مدرن برلین صورت گرفته است. شایان ذکر است آثار ارزنده ای از این استاد به رشته تحریر درآمده است.^{۷۳}

73

- 1973 Die westafrikanischen Königreiche Ghana, Mali und Songhai aus der Sicht der arabischen Autoren des Mittelalters. Dissertation an der Westfälischen Universität Münster 1971.
- 1982 Weinstudien. Untersuchungen zu Anbau, Produktion und Konsum des Weins im arabisch-islamischen Mittelalter. Harrassowitz, Wiesbaden, ISBN 3-447-02264-7.
- 1988 Kulinarische Studien. Untersuchungen zur Kochkunst im arabisch-islamischen Mittelalter. Mit Rezepten. Harrassowitz, Wiesbaden, ISBN 3-447-02754-1

رتراود ویلانند (Rotraud Wielandt)

(*1944 in Tübingen)

خانم رتراود ویلانند در سال ۱۹۴۴ در شهر توپینگن آلمان متولد شد. رشته های تحصیلی او در دانشگاه های توپینگن، مونیخ و استانبول عبارتند از: اسلام شناسی، ترک شناسی، علوم مقایسه ای ادیان و فلسفه.

وی در سال ۱۹۷۰ در حالی که ۲۶ سال بیشتر

نداشت به اخذ درجه دکترا نائل آمد و به دنبال آن کار بر روی پروژه های تحقیقاتی در دانشگاه های توپینگن، بیروت، رم و ماربورگ را آغاز کرد. وی طی سالهای ۱۹۷۵ تا ۱۹۷۸ در موسسه «انجمن خاوری آلمان» سخنرانی های علمی متعددی را انجام داد.

خانم رتراود ویلانند در سال ۱۹۸۲ امتحان تدریس در دانشگاه را با موفقیت پشت سر نهاد و سپس به عنوان مدرس به تدریس در دانشگاه پرداخت. وی از سال ۱۹۸۵ تا زمان بازنشستگی در سال ۲۰۰۸ رئیس و استاد رشته اسلام شناسی و عرب شناسی دانشگاه بامبرگ آلمان بود.

پروفسور رتراود ویلانند علاوه بر تالیفات متعدد، جوایز و نشان های علمی متعددی را دریافت نموده است.

- 1991 mit Adel Theodor Khoury und Ludwig Hagemann: Islam-Lexikon. Geschichte - Ideen - Gestalten. Herder, Freiburg im Breisgau / Basel / Wien, ISBN 3-451-04036-0.
- 1991 Städtische Haushalte und Familien im islamischen Mittelalter, in: Trude Ehlert (Hrsg.): Haushalt und Familie in Mittelalter und früher Neuzeit, Jan Thorbecke, Sigmaringen, ISBN 379954156X, S. 33-41 (Vorträge eines interdisziplinären Symposions vom 6. - 9. Juni 1990 an der Rheinischen Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn).
- 1996 Islam. Alte Vorurteile – neue Klischees – reale Gefahren, Herder, Freiburg Im Breisgau / Basel / Wien, ISBN 3-451-04455-2.
- 1997 Halbmond über deutschen Dächern. Muslimisches Leben in unserem Land, München, ISBN 3-471-79344-5
- 2001 Kulturknigge für Nichtmuslime. Ein Ratgeber für den Alltag, Herder, ISBN 3-451-05144-3.
- 2001 Terror in Allahs Namen. Extremistische Kräfte im Islam, Herder, ISBN 3-451-05240-7 (= Bundeszentrale für politische Bildung, Schriftenreihe Bd. 449).
- 2003 Islam zur Einführung, Junius, ISBN 3-88506-365-4
- 2007 Der Islam. Erschlossen und kommentiert von Peter Heine, Patmos, ISBN 978-3-491-72514-0.

لودویگ هاگه مان (Ludwig Hagemann)

(* 1947 in Niederlangen)

Katholisch-Theologische Fakultät

Universitätsstraße 10

86135 Augsburg

Telefon: + 49 (0)821 598 5820

Telefax: + 49 (0)821 598 5503

E-Mail: Dekanat@kthf.Uni-Augsburg.DE

لودویگ هاگه مان در سال ۱۹۴۷ متولد شد. او تحصیلات دانشگاهی خود را رشته های الهیات، ادیان و اسلام شناسی در دانشگاه های فرانکفورت، توبینگن، مونستر، بیروت، قاهره و تونس به پایان رسانید.

وی توانست در سال ۱۹۷۲ در دانشگاه مونستر آلمان در رشته الهیات رساله ی دکترای خود را به پایان رساند و در همان سال در شهر اسنابروک به مقام کشیشی نائل آید. در سال ۱۹۸۳ در امتحان مربوط به جواز تدریس در دانشگاه در رشته الهیات بنیادی و علوم ادیان در شهر تریر پذیرفته شد.

او از سال ۱۹۸۴ تا ۱۹۸۸ مدرس رشته الهیات و علوم ادیان در مدرسه عالی علوم تربیتی شهر وورتسبورگ بود. لودویگ هاگه مان از سال ۱۹۹۲ تاکنون در دانشگاه مانهایم به عنوان استاد دانشگاه فعالیت می کند. لودویگ هاگه مان از آن دسته از متالهیمن مسیحی محسوب می گردد که در حوزه تفکر اسلامی و مقایسه آن با مسیحیت آثاری متعددی انتشار داده است. پروفسور هاگه مان در چهار اثر مهم خود به مباحث مربوط به گفتمان مسیحیت با اسلام پرداخته است.

او همچنین با همکاری پروفسور عادل تئودور خوری آثار متعددی را پیرامون «گفتمان مسیحیت و اسلام» منتشر کرده است.

آثار ارزنده ی این استاد علوم ادیان و اسلام شناس متعدد است.^{۷۴}

74

➤ Der Kur´ an in Verständnis und Kritik bei Nikolaus von Kues. Ein Beitrag zur Erhellung islamisch-christlicher Geschichte (Frankfurter Theologische Studien, Bd. 219 Frankfurt 1976

آکسل هاوئمان (Axel Havemann)

Prof. Dr. Axel Havemann

Forschungsschwerpunkt: Geschichte, Gesellschaft und Religion im Vorderen Orient

Freie Universität Berlin

Institut für Islamwissenschaft

Altensteinstr. 40

14195 Berlin

Telefon 0049-(0)30-838-52487

E-Mail axel.havemann@web.de

آکسل هاوئمان متولد ۱۹۴۹ در برلین است. وی تحصیلات دانشگاهی خود را طی سال های ۱۹۶۸ تا ۱۹۷۴ در رشته های اسلام شناسی، ایران شناسی، مطالعات بیزانس و تاریخ در دانشگاه آزاد برلین به پایان رساند.

وی موفق شد در سال ۱۹۷۵ کارشناسی ارشد هنر در مطالعات اسلامی و ایرانی، در سال ۱۹۸۳ دکترای مطالعات اسلامی - ایرانی و نهایتاً در سال ۲۰۰۱ کرسی استادی دانشگاه را کسب نماید. هاوئمان مطالعات علمی و دانشگاهی خود را بیشتر در کشورهای عربی، بخصوص لبنان به انجام رسانده است.

هاوئمان طی سالهای ۱۹۷۶ تا ۱۹۸۱ دستیار علمی اسلام شناسی دانشگاه آزاد برلین بود. سپس در سالهای ۱۹۸۱ تا ۱۹۸۵ در دانشگاه زارلند مشغول به کار شد و از سال ۱۹۸۵ تا ۱۹۹۱ دوباره دستیار علمی اسلام شناسی دانشگاه آزاد برلین گردید. سپس از سال ۱۹۹۷ تا ۲۰۰۱ به سمت استادی رشته

-
- Propheten - Zeugen des Glaubens. Koranische und biblische Deutungen (Islam und westliche Welt, Bd. 7) Graz, Wien, Köln 1985, Würzburg-Altenberge 21993
  - Christentum und Islam zwischen Konfrontation und Begegnung (Religionswissenschaftliche Studien, Bd. 4) Würzburg-Altenberge, 31994
  - Christentum und Christen im Denken zeitgenössischer Muslime (Religionswissenschaftliche Studien, Bd. 7) Würzburg-Altenberge, 21994, mit A. Th. Khoury
  - slam-Lexikon. Geschichte-Ideen-Gestalten (Herder-Spektrum 4036). 3 Bde. Freiburg, Basel, Wien 21997, (Zusammen mit A. Th. Khoury und P. Heine),
  - Was glauben Christen? Die Grundaussagen einer Weltreligion (Herder Taschenbuch 1729) Freiburg, Basel, Wien 1991
  - Dürfen Muslime auf Dauer in einem nichtmuslimischen Land leben? Zu einer Dimension der Integration muslimischer Mitbürger in eine nicht-islamische Gesellschaftsordnung (Religionswissenschaftliche Studien, Bd. 42) Würzburg-Altenberge, 1997, mit A. Th. Khoury
  - Christentum contra Islam. Eine Geschichte gescheiteter Beziehungen, Wissenschaftliche Buchgesellschaft Darmstadt 1999

شرق شناسی و اسلام شناسی دانشگاه هاله - ویتنبرگ - Universität Halle-Wittenberg - منصوب شد.

هاوئمان صاحب دهها کتاب و مقاله پیرامون ایران و جهان اسلام است. عناوین این کتب عبارت است از: «تغییر روابط قدرت در شهرهای سوریه» (۱۹۷۵)، «جنبش های روستایی در کوه های لبنان» (۱۹۸۳)، «تاریخ مطالعات اسلامی» (۱۹۸۸)، «تاریخ و تاریخ نگاری در لبنان» (۲۰۰۲)، «جنبش های اسلامی در ایران، عراق و سوریه»، «جنگ های صلیبی از نگاه اسلام» و «سنت های دینی و فرهنگی اسلام و مسیحیت در اتیوپی».

مونیکا تورشکا (Monika Tworuschka)

(* 1951 in Herford)

مونیکا تورشکا در سال ۱۹۵۱ در هر فود متولد شده است. تحصیلات عالی خود را طی سالهای ۷۵-۱۹۷۰ در رشته های اسلام شناسی، ادیان و علوم سیاسی در دانشگاه بن ادامه داده و رساله دکترای خود را درباره نقش اسلام در قانون های اساسی دول عربی به رشته تحریر درآورد.

او از سال ۱۹۷۶ تدریس دروس اسلام و فرق مختلف اسلامی را وجهه همت خود قرار داده است. وی همچنین همراه با همسرش همواره در حوزه گفتمان و تعامل میان مسیحیت-اسلام فعالیت دارد.

مونیکا تورشکا تلاش دارد در تفهیم مفاهیم اسلامی خالی از پیش داوری و به دور از شائبه عمل کند و همواره در صدد ایجاد فضایی برای خوانندگان غربی است که بدون اغراض و پیش داوریهای سیاسی، جنجالی و روزنامه نگاری باشد.

وی کتب متعددی را به رشته تحریر در آورده است که بخشی از آن عبارتند از:

- ← ۱۹۸۶، اسلام در کتاب های درسی جمهوری فدرال آلمان، تجزیه و تحلیل از کتاب های تاریخ در اسلام.^{۷۵}
- ← ۱۹۹۲، کتاب ادیان جهان، مونیخ.^{۷۶}
- ← ۱۹۹۵، زن در دین.^{۷۷}
- ← ۱۹۹۹، اسلام؛ به کودکان توضیح می دهد که چگونه دیگران زندگی می کنند و به چه چیز باور دارند.^{۷۸}
- ← ۲۰۰۲، اطلاعات پایه پیرامون اسلام.^{۷۹}
- ← ۲۰۰۲، دایره المعارف اسلام.^{۸۰}
- ← ۲۰۰۲، قرآن و گفتار بحث برانگیز آن.^{۸۱}
- ← ۲۰۰۴، بهترین داستان های حیوانات در ادیان.^{۸۲}
- ← ۲۰۰۵، زمانی که جهان ساخته شد... اسطوره های خلقت مردم و فرهنگ ها در کلمات و تصاویر.^{۸۳}

⁷⁴ 1986 Der Islam in den Schulbüchern der BRD, Analyse der Geschichtsbücher zum Thema Islam, Monika Tworuschka, Georg-Eckert-Institut Braunschweig, ISBN 3-88304-246-3

⁷⁶ 1992 Handbuch Religionen der Welt, Monika und Udo Tworuschka, München

⁷⁷ 1995 Frau in den Religionen, Michael Klöcker, Monika Tworuschka, Wartburg Verlag, ISBN 3-86160096-X

⁷⁸ 1999 Der Islam – Kindern erklärt, Wie andere leben – was andere glauben, Monika und Udo Tworuschka, Gütersloher Verlagshaus, ISBN 3-579-02234-2

⁷⁹ 2002 Grundwissen Islam, Aschendorff Verlag, ISBN 3402034247

⁸⁰ 2002 Islam Lexikon, Monika und Udo Tworuschka, Patmos, ISBN 3-491-70349-2

⁸¹ 2002 Der Koran und seine umstrittenen Aussagen, Monika und Udo Tworuschka, Patmos, ISBN 3-491-70352-2

⁸² 2004 Die schönsten Tiergeschichten der Religionen, Patmos Verlag, ISBN 3491797276

⁸³ 2005 Als die Welt entstand ... Schöpfungsmythen der Völker und Kulturen in Wort und Bild, Herder, ISBN 3-451-28597-5

راینهارد شولتسه (Reinhard Schulze)

(* 29. Januar 1953 in Berlin)

Prof. Dr. Reinhard Schulze

Islamwissenschaft und Neuere
Orientalische Philologie

Büro 303, Falkenplatz 11

CH-3012 Bern

Tel. + 41-(0)31-631 82 32

E-mail: schulze@islam.unibe.ch

راینهارد شولتسه در سال ۱۹۵۳ متولد شد و پس از اتمام تحصیلات خود در رشته اسلام شناسی در دانشگاههای بوخوم، بن و بامبرگ به تدریس رشته های زبان شناسی شرقی، عرب شناسی و اسلام شناسی و سامی شناسی پرداخت.

وی در سال ۱۹۸۱ موفق شد دکترای خود را در دانشگاه بن کسب نماید. مدارج تحصیلاتی راینهارد شولتسه عبارت است از:

- از سال ۱۹۸۲ تا ۱۹۸۴ عضو هیئت علمی انستیتو تاریخ و فرهنگ خاور نزدیک دانشگاه هامبورگ
- از سال ۱۹۸۴ تا ۱۹۸۵ دستیار علمی رشته تاریخ در دانشگاه اسن
- از سال ۱۹۸۵ تا ۱۹۸۷ عضو هیئت علمی انستیتو شرق شناسی دانشگاه بن
- ۱۹۸۷ کسب استادی دانشگاه
- از سال ۱۹۸۷ تا ۱۹۹۵ استاد اسلام شناسی، عرب شناسی و زبان شناسی دانشگاه های بوخوم و بامبرگ
- از سال ۱۹۹۵ تاکنون استاد اسلام شناسی دانشگاه برن در سوئیس

وی در حال حاضر در دانشگاه برن تدریس می‌کند. پروفسور راینهارد شولتسه جز اسلام‌شناسان آلمانی به شمار می‌رود که از تخصص قابل توجهی برخوردار است.

وی در پروژه‌های تحقیقاتی متعددی مشارکت دارد که می‌توان به موارد ذیل اشاره داشت:

← اسلامی کردن جامعه، اسلام به عنوان یک پیش‌زمینه

← ساختار درونی نظامیان پاکستان

← حاکمیت اجتماعی اسلام در کشور سوئیس

← جوانان تونس و انقلاب تونس

← پیکره‌ی اسلام در ایالات متحده آمریکا، اسلام آمریکایی

← در قلب مناقشه فلسطین و اسرائیل

گوردون کرئمر (Gudrun Krämer)

Prof. Dr. Gudrun Krämer

Institutsleiterin / Direktorin der BGSMCS

Forschungsschwerpunkt: Religion, Recht, Politik und Gesellschaft im Modernen Islam

Telefon 0049-(0)30-838-52487

E-Mail gkraemer@zedat.fu-berlin.de

خانم کرئمر تحصیلات دانشگاهی خود را طی سالهای ۱۹۷۲ تا ۱۹۷۸ در رشته‌های تاریخ، اسلام‌شناسی، سیاست و زبان و ادبیات انگلیسی در دانشگاه‌های هایدلبرگ، بن آلمان و زاکس -Sussex- در انگلیس به انجام رسانده است. وی رساله‌ی دکترای خود را در رشته اسلام‌شناسی در سال ۱۹۹۳ در دانشگاه هایدلبرگ به پایان رساند.

کرئمر پس از پایان تحصیلات عالی به مدت دو سال مسئولیت بخش «خاورمیانه» بنیاد علوم و سیاست در مونیخ را عهده دار بود. بعدها استادی کرسی شرق شناسی دانشگاه هامبورگ، استادی کرسی اسلام شناسی دانشگاه بن و نهایتاً استادی کرسی اسلام شناسی دانشگاه برلین را عهده دار گردید. وی در حال حاضر ریاست انستیتو اسلام شناسی دانشگاه آزاد برلین را بر عهده دارد. محور مطالعات اسلامی وی عبارتند از: مذهب، حقوق و سیاست در جامعه مدرن اسلامی.

در همین حال وی استاد افتخاری مدرسه عالی مطالعات بین المللی دانشگاه جان هاپکینگز، دانشگاه اسلامی جاکارتا، دانشگاه آمریکایی بیروت و ..... است. او همچنین عضو هیئت امنای مراکز علمی - دانشگاهی همچون «دانشگاه آقاخان در لندن» و «مرکز آموزش سیاسی فدرال» محسوب می گردد.

خانم کرئمر در سال ۲۰۱۰ میلادی برنده جایزه مشهور «گردا هنکل» - Gerda-Henkel-Preis - در آلمان گردید. عناوین برخی از کتب منتشر شده از سوی خانم کرئمر به شرح ذیل هستند:

← اسلام، سرمایه داری و اخلاق پروتستان، سرمایه داری و رویکردهای تاریخ

← حسن البنا

← تاریخ فلسطین: از فتح عثمانی تا تاسیس دولت اسرائیل

← یهودی ستیزی در جهان عرب

← تاریخ اسلام

← تاریخ فلسطین

← دین سالاری به عنوان یک جمهوری

← یهودیان در مصر مدرن

← مصر تحت حکومت مبارک

اولریکه فرایتاگ (Ulrike Freitag)

Prof. Dr. Ulrike Freitag

Forschungsschwerpunkt: Islam.
Netzwerke im Ind. Ozean, histor.
Stadtforschung,

Telefon 0049-(0)30-838-52487

E-Mail ulfreitag@zedat.fu-berlin.de

Telefon: + 49-(0)30-80307-0

Email: zmo@rz.hu-berlin.de

اولریکه فرایتاگ تحصیلات دانشگاهی خود را طی سال های ۱۹۸۱ تا ۱۹۸۴ در رشته های تاریخ، اسلام شناسی و ادبیات نوین آلمانی در دانشگاه های فرایبورگ و بن گذرانده است. وی سپس طی سالهای ۱۹۸۴ تا ۱۹۸۵ به تحصیل زبان و تاریخ عرب در دانشگاه دمشق سوریه پرداخت.

خانم فرایتاگ در سال ۱۹۹۱ دکترای خود را در دانشگاه فرایبورگ در رشته اسلام شناسی به پایان رساند. رساله دکترای وی پیرامون «تاریخ سوریه طی سال های ۱۹۲۰ تا ۱۹۹۰» بوده است. فرایتاگ در سال ۱۹۹۱ به عنوان دستیار علمی تاریخ غیر اروپایی در دانشگاه هاگن مشغول به کار شد. سپس از سال ۱۹۹۳ تا ۲۰۰۲ کار خود را در بخش مطالعات مشرق زمین و آفریقا در دانشگاه لندن آغاز کرد.

در سال ۲۰۰۲ وی به عنوان استاد رشته اسلام شناسی در دانشگاه بن منصوب شد و پس از به مدیریت «مرکز شرق مدرن» - Zentrum Moderner Orient - و نیز استاد کرسی اسلام شناسی دانشگاه آزاد برلین برگزیده شد.

پروفسور فرایتاگ به زبان های انگلیسی، عربی، فرانسه، ترکی، ترکی عثمانی و ایتالیایی آشنا است. وی همچنین عضو دهها مرکز و موسسه تحقیقاتی آلمانی و غیر آلمانی است که برخی از آنها عبارتند از:

← انجمن آلمانی مطالعات شرق میانه^{۸۴}

← انجمن مطالعات شرق میانه^{۸۵}

← جامعه آلمانی مشرق زمین^{۸۶}

⁸⁴ Deutsche Arbeitsgemeinschaft Vorderer Orient (DAVO)

⁸⁵ Middle East Studies Association (MESA)

دهها کتاب و مقاله و مصاحبه رسانه ای پیرامون جهان اسلام از جمله دیگر فعالیت های علمی و تحقیقاتی خانم پروفسور فرایتاگ محسوب می گردد.

پاتریک فرانکه (Patrick Franke)

Prof. Dr. Patrick Franke

An der Universität 11

96045 Bamberg

Tel: 0951/863-2231

E-Mail: patrick.franke(at)uni-bamberg.de

پاتریک فرانکه تحصیلات دانشگاهی را طی سالهای ۱۹۸۸ تا ۱۹۹۴

در رشته های اسلام شناسی، حقوق و سامی شناسی تا مقطع کارشناسی ارشد در دانشگاه بن ادامه داد. وی سپس در سال ۱۹۹۰ به مدت یک سال در رشته عرب شناسی دانشگاه حلب سوریه شرکت نمود.

در سال ۱۹۹۹ دکترای خود را در رشته اسلام شناسی از دانشگاه بن کسب نمود. پس از آن وی به عنوان عضو علمی دانشگاههای هاله، هامبورگ، لایپزیک و فریدریش شیلر شهر ینا به فعالیتهای علمی – تحقیقاتی ادامه داد.

پروفسور فرانکه در حال حاضر در دانشگاه بامبرگ مسئولیت بخش اسلام شناسی را عهده دار است.

محور اصلی فعالیت های بخش اسلام شناسی دانشگاه بامبرگ عبارت است از:

← تاریخ تفکر اسلامی در اوایل اروپای مدرن

← تاریخ سیاسی، اجتماعی و فکری شهر مکه

← بررسی «مکان مقدس» در صدر اسلام

← گروه های شیعیان در اسلام (علویان، شیعیان دوازده امامی، ...)

← مفاهیم اخلاقی اسلام درمبحث «جنسیت» و سیر تحول آن در حال حاضر

⁸⁶ Deutsche Morgenländische Gesellschaft (DMG)

بریگیت کراویتس (Birgit Krawietz)

Prof. Dr. Birgit Krawietz

Forschungsschwerpunkt: Islam, Recht,
Kulturgeschichte, Körper u. Sport, Arab.
Golfregion

Telefon 0049-(0)30-838-55893

E-Mail: birgit.krawietz@fu-berlin.de

خانم بریگیت کراویتس دکترای خود را در سال ۱۹۹۰ میلادی در رشته مطالعات اسلامی در دانشگاه فرایبورگ با رساله ای با عنوان «حرمت شریعت» به پایان رساند.

وی طی سالهای ۱۹۹۱ تا ۱۹۹۲ با شرکت در پروژه تحقیقاتی «مفتی و فتوا: نظریه و روش عمل با توجه به قوانین اسلامی» موفق شد فوق دکتری خود را دریافت نماید. این پروژه با حمایت مالی «موسسه ی تحقیقات آلمان» مشهور به DFG صورت پذیرفت.

کراویتس از سال ۱۹۹۲ تا ۱۹۹۸ دانشیار پژوهشی در موسسه شرق شناسی دانشگاه توپینگن آلمان بود که زیر نظر اسلام شناس شهیر آلمانی پروفسور «یوزف فان اس» اداره می شد.

وی موفق شد در سال ۱۹۹۸ عنوان استادی در رشته مطالعات اسلامی را در دانشگاه توپینگن کسب نماید. در حال حاضر او عضو موسسه مطالعات تاریخی دانشگاه پرینستون آمریکا و استاد مدعو دانشگاه زوریخ سوییس در رشته «اسلام و جنسیت» "Gender und Islam" است.

کریستینه شیرماخر (Christine Schirmacher)

Prof. Dr. Christine Schirmacher

Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn

Institut für Orient- und Asienwissenschaften

Regina-Pacis-Weg 7

53115 Bonn

E-Mail: Christine.Schirmacher@uni-bonn.de

کریستینه شیرماخر تحصیلات خود را در دانشگاه‌های بن و گیسن به اتمام رساند. وی در رشته‌های اسلام‌شناسی، تاریخ و علوم تطبیقی ادیان تحصیل نمود. در سال ۱۹۹۱ موفق شد از دانشگاه بن به اخذ درجه دکتری نائل آید. تز دکترای اودرباره «جدال و منازعات مسیحی-اسلامی در قرون نوزدهم و بیستم» نام دارد. شایان ذکر است به این اثر جایزه «گئورگ پترس» در آلمان تعلق گرفت.

خانم شیرماخر از سال ۲۰۰۱ میلادی در آکادمی دیپلماتیک وزارت خارجه آلمان به عنوان استاد افتخاری تدریس می‌نماید. او همچنین به عنوان استاد «مطالعات اسلامی» در دانشکده انجیلی EFT در بلژیک و نیز دانشگاه بن آلمان فعالیت علمی و تحقیقاتی دارد.

وی همچنین به عنوان مدیر «موسسه بین‌المللی مطالعات اسلامی»-IHS- وابسته به جامعه جهانی انجیلی مسئولیت پیگیری و ابداع طرح‌های ابتکاری پیرامون گفت‌وگو با متکلمان مسلمان را بر عهده دارد.

او تاکنون حدود ۱۵ جلد کتاب منتشر نموده است که از جمله می‌توان به کتاب ۱۲ جلدی «اسلام: تاریخچه، آموزش و پرورش و تفاوت آن با مسیحیت» و نیز «حقوق بشر در اسلام: زنان و شریعت» اشاره نمود.

زاینه اشمیتکه (Sabine Schmidtke)

Prof. Dr. Sabine Schmidtke

Forschungsschwerpunkt: Theologie, Philosophie,
normative Tradition d. klass. Islam

Director Research Unit Intellectual History of the
Islamicate World

Telefon 0049-(0)30-838-52487

sabineschmidtke@gmail.com

زاینه اشمیتکه متولد سال ۱۹۶۴ میلادی در آلمان است. وی در سال ۱۹۸۶ مدرک کارشناسی را از دانشگاه عبری اورشلیم و در سال ۱۹۸۷ کارشناسی ارشد خود را نیز از

مدرسه مطالعات شرقی و آفریقایی لندن در انگلستان اخذ نموده است. مقطع دکتری را در دانشگاه آکسفورد - انگلستان سپری کرده و عنوان پایان‌نامه دکتری وی نیز اندیشه‌های کلامی علامه حلی بود که در سال ۱۹۹۰ از آن دفاع نموده است.

اشمیتکه در سال ۱۹۹۶ موفق به پذیرش بورسیه «فئودور لینن» در مدرسه پژوهش‌های عالی پاریس؛ در سال ۱۹۹۸ در بورسیه کالج «سنت جان» دانشگاه آکسفورد؛ در همین سال در بورسیه مرکز مطالعات اسلامی آکسفورد و در سال ۱۹۹۹ (تا سال ۲۰۰۲) در بورسیه «هایزنبرگ» انستیتو مطالعات اسلامی برلین گردیده است.

وی در سال‌های ۱۹۹۷-۱۹۹۸ میلادی به عنوان استادیار و سپس در سال ۱۹۹۹ در مقام استادی اجازه تدریس در رشته مطالعات اسلامی دانشگاه بن را کسب کرده است. در همین سال‌ها فوق‌دکتری خود را در دانشگاه بن گذرانده است. او از سال ۲۰۰۰ به عنوان استاد دانشگاه آزاد برلین تدریس مطالعات اسلامی را به عهده دارد.

اشمیتکه در سال ۲۰۰۲ میلادی به دلیل تألیف و انتشار کتاب «کلام، فلسفه و تصوف نزد شیعه دوازده امامی، جهان‌اندیشه‌های ابن ابی‌جمهور احسایی» (۹۰۶ ه.ق) به زبان آلمانی، جایزه جهانی کتاب سال جمهوری اسلامی ایران را دریافت نمود.

وی در سال ۲۰۰۳ میلادی گروه «پروژه نسخه‌های خطی معتزلی» را به همراهی «دیوید اسکالر» بنیاد نهاد و خود نیز از همان سال تاکنون از اعضای فعال آن بوده است.

اشمیتکه از سال ۲۰۰۶ میلادی تاکنون، از مؤسسان و اعضای هیئت نظارتی متون و مطالعات منتشرشده کلام و فلسفه اسلامی از سوی مؤسسه حکمت و فلسفه ایران و مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه آزاد برلین بوده است.

پروفسور اشمیتکه در سال‌های ۲۰۰۶-۲۰۰۷ م از کمک هزینه اعطایی بنیاد «گردا هنکل» آلمان برای پژوهش در مباحث درون‌دینی در امپراتوری عثمانی و پیشامدرن ایران بهره‌مند گردید و در سال‌های ۲۰۰۹-۲۰۰۷ م کمک هزینه (پژوهانه) مؤسسه اسکالیگر کتابخانه دانشگاه لیدن - هلند را نیز دریافت کرده است.

وی افزون بر پژوهش‌ها و جوایز متعدد بین‌المللی، در سال ۲۰۰۸ م نیز به عنوان پژوهشگر مطالعات اسلامی موفق شده است برای مدت پنج سال (تا سال ۲۰۱۳ م)، کمک مالی شورای پژوهش اروپا به مبلغ ۱/۸۶ میلیون یورو را به خود اختصاص دهد. این کمک تحت پروژه‌ای با عنوان «بازشناسی عقل‌گرایی کلامی در دوره‌های میانی (سده‌های ۱۰-۱۳ م) اسلام» و با هدف حمایت از پژوهشگران اروپا در مقابل محققان ایالات متحده به وی پرداخت شده است.

وی از سال ۲۰۰۹ م تاکنون از اعضای هیئت مدیره سالنامه اشراق؛ است که با همکاری انستیتو فلسفه فرهنگستان علوم روسیه - مسکو و مؤسسه حکمت و فلسفه ایران - تهران منتشر می‌گردد. وی همچنین در سال ۲۰۰۹ م یکی از اعضای هیئت سازماندهی «حدود و مرزهای آلمانی - اسرائیلی علوم انسانی» در بنیاد الکساندر فن هومبولت (آلمان) به شمار می‌رود.

گفتنی است خانم اشمیتکه در سال‌های ۲۰۰۹-۲۰۱۰ م به عنوان پژوهشگر مدعو، کرسی تدریس و تحقیق در موضوع (تمدن‌ها و زبان‌های خاور نزدیک) را در دانشگاه هاروارد به دست آورده است. از پروفیسور اشمیتکه تا کنون کتب و مقالات متعددی در زمینه اسلام‌شناسی و کلام معتزلی و شیعی، به خصوص در دوره‌های میانی اسلام (سده‌های ۱۰-۱۳ م) تألیف و به چاپ رسیده است.

لورنس کورن (Lorenz Korn)

Prof. Dr. Lorenz Korn
An der Universität 11
96045 Bamberg
Tel.: + 49 (0) 951 863-2189
E-Mail: lorenz.korn@uni-bamberg.de

پروفیسور دکتر لورنس کورن تحصیلات دانشگاهی خود را در رشته‌های اسلام‌شناسی، تاریخ هنر و علوم سیاسی تا مقطع کارشناسی ارشد در دانشگاه توپینگن و

رشته هنر اسلام و باستان‌شناسی را نیز تا مقطع کارشناسی ارشد در دانشگاه آکسفورد انگلیس طی سالهای ۱۹۸۷ تا ۱۹۹۴ به انجام رساند.

وی در سال ۱۹۹۹ میلادی رساله دکترای خود را در دانشگاه توبینگن با عنوان «معماری سرزمین‌های مصر و سوریه در دوره ی ایوبیها» ارائه نمود.

پروفسور لورنس کورن سپس طی سالهای ۱۹۹۹-۲۰۰۰ مدرک فوق دکترای خود را در تاریخ هنر اسلامی از دانشگاه هاروارد آمریکا کسب نمود.

وی طی سالهای اخیر در پروژه‌های تحقیقاتی مختلفی همانند «معماری مساجد ایرانی در دوره سلجوقیان» و پروژه ی «پروژه تحول در شهرک‌های واحه ای در عمان» شرکت نموده است.

کورن از سال ۲۰۰۳ میلادی ریاست کرسی تاریخ هنر و باستان‌شناسی اسلامی دانشگاه «اوتو فریدریش» دانشگاه بامبرگ را عهده دار است.

از مهمترین پژوهش‌های بخش تاریخ هنر و باستان‌شناسی این دانشگاه عبارت است از:

← معماری اسلامی در مصر و سوریه در قرون ۱۲ تا ۱۶ میلادی

← معماری اسلامی در ایران و آسیای میانه در قرون ۱۰ تا ۱۶ میلادی

← فلزکاری اسلامی در سرزمین ایران

← معماری و فرهنگ مادی در عمان

شیرین امیرمعظمی (Schirin Amir-Moazami)

Prof. Dr. Schirin Amir-Moazami

Forschungsschwerpunkt: Islamische
Bewegungen in Europa, Säkularismus,
Politische Theorien und
Geschlechterfragen

Telefon 0049-(0)30-838-55865

E-Mailschirin.amir-moazami@fu-berlin.de

شیرین امیرمعظمی از ترم زمستانی ۲۰۰۹-۲۰۱۰ میلادی به عنوان دستیار علمی و مدرس رشته «اسلام در اروپا» در موسسه مطالعات اسلامی در برلین مشغول به کار گردید. وی تحصیلات عالی خود را در دانشگاه های فرانکفورت ماینس، ماری، برلین و پاریس در رشته های جامعه شناسی و علوم سیاسی به انجام رسانید.

وی در سال ۲۰۰۴ موفق شد دکترای خود را در انستیتو دانشگاهی اروپایی در فلورانس به پایان رساند و به دنبال آن بعنوان استاد و مدرس در دانشگاه اروپایی «ویادرینا» و دانشگاه هومبولت در برلین مشغول به کار گردید.

علائق پژوهشی او منعکس کننده ی جنبش های اسلامی در اروپا، سیاست دینی، نظریه های سیاسی و مسائل مربوط به جنسیت است. وی در سال ۲۰۰۷ میلادی با مطالعه تطبیقی پیرامون حجاب در آلمان و فرانسه موفق شد رساله ای تحقیقاتی با عنوان «مذهب سیاسی؛ بحث روسری در آلمان و فرانسه» ارائه نماید.

از پروفیسور شیرین امیرمعظمی تا کنون کتب و مقالات متعددی تألیف و به چاپ رسیده است که بیشتر به موضوعاتی نظیر «جنبش های اسلامی در اروپا»، «اسلام در اروپا»، «اسلام و جنسیت در اروپا»، و «مدیریت اسلام در آلمان» پرداخته است.

فواد سزگین (Fuat Sezgin)

فواد سزگین (متولد ۲۴ اکتبر ۱۹۲۴، بتلیس - ترکیه)، محقق علوم اسلامی و مستشرق ترک است. او استاد بازنشسته از تاریخ علم طبیعی در دانشگاه یوهان ولفگانگ گوته در فرانکفورت، آلمان و بنیانگذار و مدیر افتخاری موسسه تاریخ علوم عربی - اسلامی آنجا است.

او در دیدار رئیس کتابخانه مجلس شورای اسلامی ایران پیشنهاد داد تا ۶ جلد کتاب او درباره جغرافیای اسلامی به فارسی ترجمه شود. وی که در زمینه احیاء و بازسازی دستاوردهای تمدنی دانشمندان اسلامی کارهای ماندگار و ارزشمندی

را انجام داده و اکنون از این مجموعه بازسازی شده یک مرکز نمایشگاهی و موزه‌ای ارزشمندی را در شهر فرانکفورت و در مرکز انستیتو تاریخ علوم اسلامی این شهر تشکیل داده است.

وی برای تحصیلات دانشگاهی نخست در دانشکده مهندسی ثبت نام کرد ولی سپس به راهنمایی و زیر نظر هلموت ریتر (شرق‌شناس آلمانی) به مطالعات شرقی در دانشکده هنرهای دانشگاه استانبول پرداخت. وی در همانجا لیسانس، فوق لیسانس (۱۹۴۹) و دکتری (۱۹۵۴) خود را در رشته علوم اسلامی و مطالعات ایرانی گرفت و در همان جا مشغول تدریس شد.

سزگین در سال ۱۹۵۶ به آلمان نقل مکان کرد. وی تاکنون ۱۴۰۰ جلد کتاب را تالیف کرده است. شناخته شده ترین اثر او ۱۳ جلد کتاب تاریخ ادبیات عربی است که اصل کتاب به زبان آلمانی نوشته شده و یک کتاب مرجع استاندارد است.

عنوان رساله دکترای او با عنوان "Buhari'nin Kaynaklari" (منابع بخاری) نشان داد که خلاف عقیده رایج در میان شرق شناسان اروپا، تالیفات حدیثی البخاری از منابعی نوشته شده است که قدمت آن به قبل از قرن ۷ می‌رسد و همچنین تاریخ شفاهی بود.

سزگین مدرس دانشگاه استانبول بود، اما در پی کودتای ۱۹۶۰ این سمت را از دست داد. وی سپس در سال ۱۹۶۱ به آلمان مهاجرت کرد و به عنوان استاد مدعو در دانشگاه فرانکفورت شروع به کار کرد. در سال ۱۹۸۲، سزگین موسسه تاریخ علوم اسلامی عربی را تاسیس کرد. امروز این موسسه جامع ترین مجموعه از متون تاریخ علم عربی اسلامی در جهان را داراست.

در سال ۱۹۸۳ سزگین همچنین یک موزه منحصر به فرد در این موسسه، با گرد هم آوردن بیش از ۸۰۰ مدل از دستگاه‌های علمی تاریخی، ابزار و نقشه‌ها، عمدتاً متعلق به عصر طلایی علوم اسلامی تاسیس کرد. موزه بسیار مشابهی در سال ۲۰۰۸ در استانبول افتتاح شد. در سال ۱۹۶۸، سزگین چهار کتاب ناشناخته حساب دیوفانت را در حرم امام رضا در شهرستان اسلامی مشهد مقدس در شمال شرقی ایران یافت.

۱۳ جلد کتاب تاریخ ادبیات عربی او (۲۰۰۰-۱۹۶۷) زیر بنای تاریخ علم و فناوری در جهان اسلام و گاهشمار دانشمندان و مهندسان مسلمان است. کتاب ۵ جلدی علوم طبیعی اسلام او اسناد اقلام موجود در موزه فرانکفورت است. از سال ۱۹۸۴ او مجله تاریخ علوم عربی اسلامی را ویرایش می‌کند. سزگین استدلال کرده است که دریانوردان مسلمان آمریکا را پیش از غربیها کشف کرده بودند و با اسناد معتبر نشان داده که غربی‌ها بدون استفاده از مدارک مسلمانان نمی‌توانستند با آن امکانات دریانوردی آن موقع به آمریکا برسند.

فصل سوم: فهرست منتخبی از اساتید اسلام شناسی در آلمان

هدف از ارائه این فهرست کمک به دانش پژوهان ایرانی زبان برای یافتن متخصصانی آلمانی برای انجام مطالعات مشترک در حوزه اسلام شناسی است. در این فهرست ما نام برخی دانشگاه ها و افراد مهم در حوزه اسلام شناسی، سمت علمی آن ها، حوزه کاریشان و آدرس اینترنتی مربوطه را آورده ایم.

بدیهی است این فهرست تمام اساتید آلمانی در این حوزه را شامل نمی شود، اما بخش قابل توجهی از این متخصصان در این فهرست آمده اند. باید توجه داشت که تعداد کرسی های دائمی در آلمان اندک و موقعیت های شغلی موقت در مقایسه بسیار بیشتر است. بنابر این فهرست ممکن است ظرف مثلاً یک سال آینده (زمان تهیه این فهرست زمستان ۲۰۱۴) دچار برخی تغییرات بشود.

نکته مهم درباره حوزه اسلام شناسی این است که متخصصان این حوزه غالباً بر خلاف مطالعات رایج در ایران از زاویه های نامعمول برای ما به تاریخ، فرهنگ و تمدن اسلامی می نگرند. بنابراین در رشته اسلام شناسی کمتر با موضوعاتی نظیر تفسیر قرآن یا علوم حدیث به معنای رایج نزد ما مواجهیم، اما موضوعات مربوط به مسلمانان و تاریخ و فرهنگ آنها در این حوزه بیشتر مورد توجه قرار می گیرد.

آن چه به حوزه های الهیات اسلامی، فقه، اصول، تاریخ، تفسیر، علوم حدیث، فلسفه و عرفان و از این قبیل از علوم اسلامی مربوط می شود را باید در دانشکده های الهیات اسلامی جستجو کرد، که گزارشی کامل در باره آن ها در فصل بعدی این جزوه آمده است.

اسلام شناسی حوزه کهن تری است که نوعی نگاه غیر دینی به اسلام و مسلمانان به عنوان پدیده ای تاریخی دارد و غالباً به الهی بودن یا نبودن اسلام به عنوان یک دین توجهی نمی کند.

لازم به ذکر است که در این فهرست غالب افراد یک آدرس اینترنتی شخصی دارند، اما در برخی موارد درباره دستیاران علمی، نام آن ها در یک فهرست عمومی آمده که ما به همان آدرس اینترنتی عمومی اشاره نموده ایم. هم چنین در باره برخی افراد حوزه دقیق کاری آن ها یافت نشد که معمولاً با توجه به آن چه منتشر کرده اند توضیحی به زبان فارسی آمده است و در موارد معدودی به اطلاعات لازم در این باره دست نیافتیم.

این فهرست در پی نوشت این کتاب آمده است.

فصل چهارم: الهیات اسلامی در آلمان

در آمدی بر الهیات اسلامی در آلمان:

همانطور که پیش تر اشاره گردید موضوع الهیات اسلامی، در مراکز آکادمیک آلمان موضوعی نوپاست. این در حالی است که اولین گروه شرق شناسی در اروپا سال ۱۷۹۵ یعنی اواخر قرن هجدهم در پاریس تأسیس شده است و در آلمان اولین مرکز از این دست «انجمن مشرق زمین آلمان»^{۸۷} نام داشت که در اواسط قرن نوزدهم یعنی در سال ۱۸۴۵ تأسیس گردید.

نکته مهم در مورد الهیات اسلامی و شرق شناسی (بخصوص اسلام شناسی)، تفاوت رویکرد آن ها به موضوعات مورد مطالعه است. در رویکرد شرق شناسانه، مسئله این نیست که اسلام به عنوان دینی الهی مورد بررسی است بلکه اسلام، قرآن و هر چه به آن مربوط است به عنوان یک موضوع تحقیق علمی مورد توجه می باشد، یعنی بریده از غیب به عنوان پدیده ای در تاریخ بشر و جامعه.

این اندیشه معایب و فوایدی دارد که این نوشته در صدد پرداختن به آنها نیست اما در سال های اخیر، پس از انقلاب اسلامی ایران و بخصوص پس از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ جوامع غربی از جمله اروپا با رشد سریع اسلام مواجه شدند. این رشد نگرانی بسیار عمیقی را برای سیاست مداران و طبقات سنتی جوامع غربی پدید آورد که عبارت بود از بازگشتن دین سیاسی به جامعه، یعنی دینی که بخواهد در مقدرات سیاسی جامعه ایفای نقش کند و بدترین صورت آن اعمال شریعت به عنوان عاملی تأثیر گذار در تصویب قوانین است.

در آلمان با توجه به رشد جمعیت کسانی که به اسلام می گروند محققین و سیاستمداران به بررسی مسئله پرداختند و برخی از مجاری تکوین این مسئله را مدارس، مساجد و اجتماعات و انجمن های اسلامی در آلمان یافتند. در دست گرفتن آن چه در مساجد می گذرد با توجه به قانون اساسی آلمان که قائل به آزادی انسان در انتخاب دین و زندگی دین دارانه است، ممکن نبود از سوی دیگر امامان مساجد غالباً از خارج از آلمان وارد می شدند و لذا با خود فرهنگ های دیگری را به همراه آورده و تبلیغ می کردند. از سوی دیگر الهیات اسلامی از طرف این امامان تعلیم داده می شد که به نظر سیاستمداران آلمانی و جامعه دانشگاهی این کشور مطابق با پیشرفت های الهیاتی در اروپا نبود.

⁸⁷ die Deutsche Morgenländische Gesellschaft

نکته دیگر آن که با توجه به واقعیت رشد مسلمانان ضرورت تدریس دین اسلام مطابق با درک جوامع غربی از دین احساس می شد که خود نیازمند تدوین کتب درسی بود و تدوین کتب درسی بدون مباحث علمی و دانشگاهی آموزش و پرورش ممکن نبود. از این رو این ایده شکل گرفت که با تاسیس گروه های الهیات اسلامی (که مانند الهیات مسیحی یا یهودی در آن محققان فرض می کنند این دین به خدا منسوب است و سپس مباحث درون دینی می کنند) چندین مسئله حل شود.

۱) در بلند مدت تنها امامانی در آلمان اجازه کار خواهند داشت که در این دانشگاه ها تحصیل کرده باشند.

۲) دولت آلمان به رای دهندگان مسلمان خود نشان می دهد که قصد حمایت از آن ها را دارد و امکان تحقیقات آکادمیک در باره دینشان را فراهم کرده است.

۳) سطح تحقیقات و مباحث اسلامی به افق دانشگاهی نزدیک شده امکان داد و ستد با فلسفه و الهیات غربی فراهم می شود.

۴) مواد آموزشی مناسب برای تدریس در مدارس فراهم گشته پشتوانه علمی آن نیز تأمین گردد.

این چهار نتیجه البته ساده ترین دستاوردهای این سرمایه گذاری است و این اندیشه نتایج بسیار دیگری نیز در بر دارد که در این مختصر نمی گنجد. نتیجه آن که دولت آلمان با سرمایه گذاری نسبتاً زیادی تا کنون (تابستان ۲۰۱۳) پنج گروه الهیات اسلامی در آلمان تاسیس کرده است. در این گروه ها در مجموع بیش از یکصد و پنجاه استاد، دانشجوی فوق دکتری، دانشجوی دکتری و در حدود ۲۰۰۰ دانشجو (این عدد تخمینی است) مشغول به تحصیل الهیات اسلامی هستند.

تنبیه ۱: درباره ساختار فهرست بخش الهیات اسلامی

در پرونده ای که پیش روی شماست به مشخصات مهم ترین افراد این گروه ها اشاره می شود. چنان که در این فهرست مشاهده می کنید این افراد به هفت گروه عمده به شرح زیر تقسیم شده اند:

۱) آموزش اسلام: که غالباً مهم‌ترین استاد هر گروه یا اولین استاد استخدام شده در گروه، صاحب این کرسی است و هدف از این کرسی بحث و مطالعه در باره آموزش اسلام در مدارس آلمان و در مساجد و دانشگاه هاست.

۲) دین، جامعه و فرهنگ و تاریخ: این کرسی در واقع به تمام مظاهر دین اسلام توجه دارد که نمودی خارجی و محسوس داشته، قابل تحقیق با روش‌های جدید علوم انسانی است. در این جا روش‌های شرق‌شناسانه مورد توجه بوده مطالعات آماری، تجربی، تاریخی نیز کاملاً معمول است.

۳) فقه و حقوق

۴) قرآن

۵) عقاید: در این گروه‌ها برخی اساتید تنها عقاید اسلامی هستند، زیرا در میان اهل سنت رای غالب این است که فلسفه و عرفان تعلق به عقاید اسلامی ندارند لذا کرسی‌های عقاید بر این مبنا تأسیس شده‌اند.

۶) فلسفه، اخلاق، عرفان: افراد این گروه غالباً اساتیدی هستند که در سنت اشعری تحصیل نکرده یا از ایران و مصر هستند یا از برخی کشورهای انگلیسی‌زبان مانند انگلستان، آمریکا و هلند و ....

۷) الهیات مسیحی: چنان که گفته شد یکی از دلایل تأسیس گروه الهیات اسلامی تعامل و داد و ستد با گروه‌های الهیات مسیحی و یهودی است. لذا در برخی از گروه‌های مورد بحث، برخی از اساتید، دروسی که متعلق به آن گروه نیست را ارائه می‌دهند (دروس سرویس) که برای مثال از گروه‌های الهیات مسیحی می‌آیند تا دانشجویان را با این مباحث آشنا کنند. شناخت این افراد مفید است زیرا آشنایی کافی با مسائل میان فرهنگی داشته و گزینه‌های خوبی برای همکاری و گفتگوی میان دینی هستند. ما در این فهرست تنها به سه نام برای نمونه اشاره می‌کنیم، اما باید گفت که اساتید بسیار دیگری هستند که در گروه‌های الهیات مسیحی به گفتگوهای میان فرهنگی توجه دارند.

تنبیه ۲: توضیحاتی که ذیل نام هر فرد آمده است.

در تهیه این فهرست هدف معرفی منابع انسانی، موضوعات کاری آن ها و معرفی راه تماس با ایشان برای مخاطبینی است که زبان آلمانی نمی دانند. روشن است که با وارد کردن نام کامل هر فرد در اینترنت لینک های ارتباط با او پیدا می شود. بنابراین ما از دادن لینک اینترنتی خودداری نمودیم.

در ذیل نام هر فرد غالباً سمت او در گروه مربوطه ذکر شده و مشخصات تماسی که خودش داده قید گردیده است. اما غالباً بهترین راه تماس بخصوص برای کسانی که زبان آلمانی نمی دانند ایمیل به زبان انگلیسی است.

هر فرد چند محور عمده کاری دارد که به زبان آلمانی غالباً (schwerpunkt) و به انگلیسی (research priorities) گفته می شود. به دلیل این که این اولویت های کاری معمولاً بیش از یک مورد است، ما ناگزیر هر فرد را بر اساس اولویت اولش طبقه بندی کردیم. بنابراین ممکن است شما در صدد یافتن استادی باشید که درباره قرآن کریم کار کند ولی استاد مورد نظر شما در گروه عقاید طبقه بندی شده باشد.

فهرست تألیفات افراد و واحدهایی که تدریس می کنند، غالباً مفصل تر از چیزی است که در این مجموعه آمده است و علاقمندان به فعالیت های یک فرد برای اطلاع کامل از نوشته های او باید به سایت مربوطه مراجعه کنند. هدف ما تنها روشن کردن حوزه نسبی فعالیت او در قالب تألیف بوده است. متأسفانه برخی افراد، اطلاعات مورد نظر ما را ارائه نکرده بودند. در این موارد علامت (-) نشان می دهد که اطلاعات را نیافته ایم.

(۱) آموزش اسلام

← **پروفسور بولنت اوچار** - Prof. Dr. phil. Bülent Ucar

سمت: مدیر گروه

مشخصات تماس:

Institut für Islamische Theologie Universität Osnabrück,
Kamp 46/47, 49074 Osnabrück, Raum: 51/20
Telefon: +49 541 969-6032
Fax: +49 541 969-6227
E-Mail: bucar@uni-osnabrueck.de

← **محورهای کاری:** آموزش و پرورش اسلامی (بخصوص تربیت معلم آموزش اسلام و امام جماعت)
← **نمونه واحدهایی که تدریس می کنند:** روش تدریس، زندگی پیامبر اسلام، مدخلی بر الهیات اسلامی، مدخلی بر تاریخ اسلام، گفتگوی میان فرهنگی، مدخلی بر تعلیم و تربیت اسلامی.

← **پروفسور هاری هارون بئر** (Prof. Dr. Harry Harun Behr)

سمت: استاد صاحب کرسی آموزش اسلام

مشخصات تماس: Email: hb@ewf.uni-erlangen.de

محورهای کاری: آموزش و پرورش اسلام در سطوح مختلف

سوابق تحصیلی و کاری: وی متولد سال ۱۹۶۲ در آلمان است. او در

سال ۱۹۸۱ در مالزی اسلام آورد و در ۱۹۸۲ تحصیل خود در رشته اسلام شناسی را آغاز نمود و چندین سال معلم دبیرستان بود. در ۲۰۰۱ در دانشگاه بایروث آلمان در دانشکده مطالعات فرهنگی

مشغول به کار شد. در سال ۲۰۰۵ مدرک دکتری خود را با عنوان «بررسی آموزش اسلام در مدارس ابتدایی آلمان» به پایان برد و از سال ۲۰۰۶ به عنوان پروفسور «آموزش اسلام» دانشگاه ارلانگن فعالیت دارد.

وی تألیفات بسیار زیادی دارد که به چند مورد آن اشاره می شود.

← هم پیوندی، آموزش اسلام و قرآن^{۸۸}

← به همراه پدر آسمانی در کلاس آموزش اسلام، استفاده از کتاب مقدس دیگران در کلاس دینی^{۸۹}

← هویت اسلامی و آموزش دین اسلام^{۹۰}

← آینده آموزش و پرورش دین اسلام در آلمان را در چه امری باید جستجو کرد؟^{۹۱}

← مسلمان بودن، مسئله فرد، اندیشه هایی درباره هویت در اسلام^{۹۲}

---

⁸⁸ Integration, Islamunterricht und KoranZeitschrift für die Religionslehre des Islam (ZRLI), Heft 9 2011, Jg. 5. Nürnberg 2010. Seiten 7-18.

⁸⁹ Mit dem Vaterunser in den IslamunterrichtIn: van der Velden, Frank (Hg.): Die heiligen Schriften des anderen im Unterricht. Bibel und Koran im christlichen und islamischen Religionsunterricht einsetzen. Göttingen 2011. Seiten 83-101.

⁹⁰ Muslimische Identitäten und Islamischer Religionsunterricht In: Behr, Harry Harun, Christoph Bochinger, Mathias Rohe und Hansjörg Schmid (Hg.): Münster 2011. Seiten 57-101.

⁹¹ Worin liegt die Zukunft der islamischen Religionspädagogik in Deutschland? Zeitschrift für die Religionslehre des Islam (ZRLI), Heft 7 2010, Jg. 4. Nürnberg 2010. Seiten 22-32.

⁹² Muslim sein – eine Frage der Person. Gedanken zum Aspekt der Individualität im Islam In: Schneiders, Thorsten Gerald (Hg.): Islamverherrlichung. Wenn die Kritik zum Tabu wird. VS Verlag: Wiesbaden 2010. Seiten 107-115.

← **پروفسور موهاناد خورشیده** (Prof. Dr. Mouhanad Khorchide)

سمت: استاد صاحب کرسی تعلیم و تربیت اسلامی و مدیر گروه

مشخصات تماس:

Telefon: + 49 251 83-26107 (Vorzimmer)

Telefon: + 49 251 83-26110 (Sekretariat)

Fax: + 49 251 83-26

E-Mail: khorchide@uni-muenster.de

محورهای کاری: تعلیم و تربیت اسلامی؛ کلام؛ اسلام رحمانی

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: خطوط اصلی الهیات اسلامی، الهیات رحمت، اسلام در آلمان دیروز امروز فردا

سوابق تحصیلی و کاری: ایشان متولد سال ۱۹۷۱ در بیروت است. از سال ۹۹ تا ۲۰۰۴ در لبنان الهیات اسلامی خوانده است همین طور از ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۷ در دانشگاه وین جامعه شناسی خوانده است. و در سال ۲۰۰۸ در رشته جامعه شناسی دین از همان دانشگاه دکتری گرفته است. در سال های ۲۰۰۹ و ۲۰۱۰ در همان دانشگاه پست دکتری گذرانده و از سال ۲۰۱۰ استاد دانشگاه مونستر شده است.

برخی از تألیفات:

← شریعت، خدای بد فهمیده شده. راهی به سوی اخلاق اسلامی مدرن^{۹۳}

← اسلام رحمت است. عناصر اصلی دینی مدرن^{۹۴}

← آموزش اسلام میان هم پیوندی و جوامع موازی^{۹۵}

⁹³ Scharia - der missverstandene Gott: Der Weg zu einer modernen islamischen Ethik. Freiburg i.Br. [u.a.]: Verlag Herder. Erscheinungsdatum: 19. September 2013.

⁹⁴ Islam ist Barmherzigkeit: Grundzüge einer modernen Religion. Freiburg i.Br. [u.a.]: Verlag Herder, 2012.

⁹⁵ Der islamische Religionsunterricht zwischen Integration und Parallelgesellschaft: Einstellungen der islamischen ReligionslehrerInnen an öffentlichen Schulen. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2009.

← پروفیسور مارک خلیل بودن اشتاین (Dr. Mark Chalil Bodenstein)

سمت: پروفیسور میهمان (Stiftungsprofessur) در زمینه دین اسلام، وی در عین حال مدیر بخش مطالعات اسلامی نیز است.

مشخصات تماس:

Institut für Studien der Kultur und Religion des Islam,
Die Goethe-Universität Frankfurt am Main
Büro: Juridicum, Raum 204
Tel.: 069/798-32768
Fax: 069/798-32753
E-Mail: bodenstein@em.uni-frankfurt.de

برخی از تألیفات:

- ← سازمان های اسلامی و دولت، نظرگاه هایی اروپایی^{۹۶}
- ← بازگشت مفاهیم تعلیم تربیت دینی به قرآن^{۹۷}
- ← قالب تابع کارکرد است، اهداف آموزشی کلاس های آموزش اسلام و پذیرش ارزش ها^{۹۸}
- ← استفاده ابزاری از اسلام برای هم پیوندی مسلمانان با جوامع مقصد^{۹۹}
- ← سکوت مذهبی و ادای سهم دینی به جامعه^{۱۰۰}
- ← آموزش امامان در اروپا^{۱۰۱}
- ← جمعیت های اسلامی، آمارهای تازه اما نه پایانی برای مباحثات^{۱۰۲}

⁹⁶ Muslim Organisations and the State - European Perspectives

⁹⁷ Koranische Rückbeziehung religionsdidaktischer Konzepte

⁹⁸ Form folgt Funktion. Bildungsziele des islamischen Religionsunterrichts und der Wertekonsens

⁹⁹ Institutionalisierung des Islams zur Integration von Muslimen

¹⁰⁰ Religiöses Schweigen und Zivileligion

¹⁰¹ Imamausbildungen in Europa

¹⁰² Muslimische Verbände: neue Zahlen, aber kein Ende der Diskussion

⇐ دکتر میسائیل کیفر (Dr. phil. Michael Kiefer)

مشخصات تماس:

Institut für Islamische Theologie

Universität Osnabrück

Kamp 46/47, 49074 Osnabrück, Raum: 51/225

Telefon: + 49 541 969-6220

Fax: + 49 541 969-6227

E-Mail: michael.kiefer@uni-osnabrueck.de

Homepage: <http://www.kiefer-michael.de>

محورهای کاری: اسلام در اروپا؛ آموزش اسلامی؛ گفتگوی میان دینی

سوابق تحصیلی و کاری: در حال حاضر در حال گذراندن پست دکتری در گروه میان رشته ای (صلح، دین، آموزش) هستند.

برخی از تألیفات:

⇐ تک نگاری: آموزش اسلام به زبان آلمانی در نوردراین وستفالن، یهود ستیزی در جوامع اسلامی

⇐ آثار جمعی: چند اثر درباره آموزش اسلام در آلمان

۲) دین، جامعه، فرهنگ و تاریخ

← **پروفسور رائف چیلان** (Prof. Dr. rer. soc. Rauf Ceylan)

سمت: قائم مقام مدیر گروه

مشخصات تماس:

Institut für Islamische Theologie, Universität
Osnabrück,
Kamp 46/47, 49074 Osnabrück, Raum: 51/203
Telefon: + 49 541 969-6236
Fax: + 49 541 969-6227
E-Mail: rceylan@uos.de

محورهای کاری: صاحب کرسی ادیان با تاکید بر آموزش و پرورش اسلامی؛ تحقیقات جدید درباره اسلام؛ مهاجرت؛ دین و انضمام در جامعه دین و توسعه شهری

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: ادیان، جامعه شناسی ادیان، جامعه شناسی مهاجرت، مدخلی بر اسلام

سوابق تحصیلی و کاری: ایشان در سال ۲۰۰۶ در رشته جامعه شناسی دکتری گرفته و از سال ۲۰۰۹ استاد دانشگاه هستند.

برخی از تألیفات:

← بنیادگرایی دینی و سیاسی: سلفی ها در آلمان

← **پروفیسور بکیم آقایی** (Prof. Dr. Bekim Agai)

سمت: پروفیسور دوره انتقالی در کرسی فرهنگ و جامعه اسلامی در گذشته و حال

مشخصات تماس:

Institut für Studien der Kultur und Religion des Islam,
Die Goethe-Universität Frankfurt am Main
Büro: Juridicum, Raum 217
Tel: 069/798-32752
Fax: 069/798-32753
E-Mail: agai@em.uni-frankfurt.de

Universität BonnIO A, Abt. für Islamwissenschaft

BMBF-Projekt "Europa von außen gesehen" Brühler Str. 7, 53119 Bonn

Telefon: + 49 (0) 228/ 73 60 237

Telefax: + 49 (0) 228/ 73 60 241

bekim.agai@uni-bonn.de

محورهای کاری: تاریخ اسلام و تاریخ جوامع اسلامی

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: فرهنگ و جامعه اسلامی در گذشته و حال

سوابق تحصیلی و کاری: وی در سال ۹۷ در دانشگاه قاهره با یک فرصت مطالعاتی از طرف دولت آلمان زبان عربی فراگرفت و در سال ۹۹ فوق لیسانس خود را از دانشگاه بن در رشته اسلام شناسی، تاریخ و روانشناسی دریافت نمود. او در سال ۲۰۰۳ دکتری خود را از همان دانشگاه در رشته اسلام شناسی دریافت کرد.

برخی از تألیفات:

← مسافران شرقی اروپا و مسافران اروپایی خاور نزدیک؛ نمایی از خویش و خیالی از غیر^{۱۰۳}

¹⁰³ Zita Pataki (Hrsg.): Orientalische Reisende in Europa - Europäische Reisende im Nahen Osten: Bilder vom Selbst und Imaginationen des Anderen, in Bearbeitung.

← شبکه آموزشی فتح الله گولن مابین ارائه یک گفتمان و یک شبکه آموزشی^{۱۰۴}

← شبکه های آموزشی اسلامی در بستر های محلی و فراملی^{۱۰۵}

← **پروفسور اردال توپراکیاران** (Jun.-Prof. Dr. Erdal Toprakyan)

سمت: صاحب کرسی تاریخ اسلام و فرهنگ معاصر

مشخصات تماس

Eberhard Karls Universität
Tübingen Zentrum für Islamische Theologie,
Rümelinstr. 27

72070 Tübingen

Telefon: + 49 7071 29-75392

E-Mail: erdal.toprakyan@zith.uni-tuebingen.de

محورهای کاری: تاریخ و فرهنگ اسلام؛ تاریخ دینی دوران عثمانی خصوصا نسخه شناسی و علم بررسی مدارک؛ عرفان اسلامی در گذشته و حال؛ ارتباطات میان مسلمانان و مسیحیان؛ اسلام در اروپا و اسلام اروپایی؛ انسان شناسی تاریخی اسلام؛ الهیات تاریخی؛ روش های الهیات اسلامی

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: تصوف، تاریخ دینی اسلام

سوابق تحصیلی و کاری: وی تحصیل خود را در سال ۹۵ در دانشگاه هایدلبرگ در رشته مردم شناسی و اسلام شناسی آغاز کرد و در سال ۲۰۰۵ دکتری خود را در همان دانشگاه از گروه فرهنگ ها

¹⁰⁴ Zwischen Netzwerk und Diskurs: Das Bildungnetzwerk um Fethullah Gülen (geb. 1938). Die flexible Umsetzung modernen islamischen Gedankenguts, Hamburg, 2004.

¹⁰⁵ Michael Kemper (Hrsg.): Islamische Bildungsnetzwerke im lokalen und transnationalen Kontext (18.-20. Jahrhundert): Abgeschlossene und laufende Forschungsarbeiten, Bochum, 2002.

و زبان‌ها اخذ نمود. سپس سه سال در دانشگاه بوخوم دوره پست دکتری طی نمود و پس از چند سال تدریس در مدارس و هم‌کاری علمی با موسسات مختلف مطالعات میان‌فرهنگی از سال ۲۰۱۲ به دانشگاه توپینگن فراخوانده شد و اکنون رئیس گروه الهیات اسلامی است.

برخی از تألیفات ایشان:

- ← نظام دادخواهی در دوران عثمانی از قرن ۱۸ میلادی با توجه به شهر و استان طرابوزان^{۱۰۶}
- ← ارتباط میان تفکر شریعت محور و عرفان در دوران عثمانی در قرن ۱۸ و ۱۹^{۱۰۷}
- ← محمد(ص) پیامبری چند وجهی، دیدگاه‌هایی برگرفته از الهیات نوپای اسلامی در اروپا^{۱۰۸}

← **دکتر آیسون یاشار** (Dr. Aysun Yaşar)

سمت: پست دکتری در گروه انگاره‌های دانایی و روش

مشخصات تماس:

Institut für Studien der Kultur und Religion des Islam
Die Goethe-Universität Frankfurt am Main
Büro: Juridicum, Raum 218
Tel.: 069/798-33744
Fax: 069/798-32753
E-Mail: yasar@em.uni-frankfurt.de
Homepage: www.aysun-yasar.de

¹⁰⁶ "Das osmanische Petitionswesen (mezalim) seit dem 18. Jahrhundert am Beispiel von Stadt und Provinz Trabzon", Frankfurt a. M., 2007. Heidelberger Studien zur Geschichte und Kultur des modernen Vorderen Orients, M. Ursinus, C. Herzog und R. Motika (Hg.).

¹⁰⁷ "Das Verhältnis von Orthodoxie und Mystik im Osmanischen Reich des 18. und 19. Jahrhunderts" (Habilitationsschrift in Arbeit).

¹⁰⁸ Muhammad. Ein Prophet - viele Facetten. Sichtweisen aus der jungen islamischen Theologie in Europa (gemeinsam mit M.C. Bodenstern und Y. Sari kaya; im Druck)

محورهای کاری: اسلام در زندگی روزمره؛ اسلام اروپایی؛ آموزش اسلام؛ سازمان های اسلامی؛ حقوق زنان در اسلام؛ گفتگوهای میان فرهنگی و میان دینی؛ علوم حدیث

سوابق تحصیلی و کاری: ایشان از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۷ در بامبرگ اسلام شناسی، علوم سیاسی و علوم ارتباطات خوانده اند. همین طور مدتی در قاهره برای فراگیری زبان عربی گذرانده و مدتی نیز در ترکیه بوده اند. در سال ۲۰۱۱ در همان دانشگاه بامبرگ دکتری اسلام شناسی دریافت کرده اند. سپس در بامبرگ تا ۲۰۱۲ پست دکتری گذرانده و از سال ۲۰۱۲ دستیار علمی و دانشجوی پست دکتری هستند.

برخی از تألیفات ایشان:

- ← زنان و تصویر زنان در الهیات اسلامی^{۱۰۹}
- ← پیامبر اسلام به عنوان شفیع روز جزا؟^{۱۱۰}
- ← چالشهای دینی سیاسی انجمن های اسلامی مبتنی بر مثال هایی در بستر سیاسی در آلمان^{۱۱۱}

---

¹⁰⁹ Frauen und Frauenbild in der islamischen Theologie. In: Rothgangel, Martin/Aslan, Ednan/Jäggle, Martin (Hg.): Religion und Gemeinschaft. Die Frage der Integration aus christlicher und muslimischer Perspektive. Wien 2013. V&R unipress.

¹¹⁰ Der Prophet Muhammad als Fürsprecher am Jüngsten Tag? In: Middelbeck-Varwick, Anja/Gharaibeh, Mohammad/Schmid, Hansjörg/Yaşar, Aysun (Hg.): Die Boten Gottes. Prophetie in Christentum und Islam. Regensburg 2013. Friedrich Pustet.

¹¹¹ Religionspolitische Herausforderungen für islamische Verbände anhand exemplarischer Politikfelder in Deutschland. In: Heimbach-Steins, Marianne/Bogner, Daniel: Freiheit – Gleichheit – Religion. Orientierungen moderner Religionspolitik. Würzburg 2012. Ergon.

← **دکتر نغمه چاکر** (Dr. des. Naime Cakir)

سمت: پست دکتری در گروه انگاره‌های دانش و روش

مشخصات تماس:

Institut für Studien der Kultur und Religion des Islam

Die Goethe-Universität Frankfurt am Main

Büro: Juridicum, Raum 217 d

Tel.: 069/798-32782

Fax: 069/798-32753

E-Mail: cakir@em.uni-frankfurt.de

محورهای کاری: دین، مهاجرت و جنسیت؛ اسلام‌هراسی، نژادپرستی، فرهنگ‌پرستی و قوم‌گرایی؛

اسلام در آلمان و سایر کشورهای غرب اروپا؛ مباحث میان‌فرهنگی و فرا‌فرهنگی؛ گفتگوهای میان

دینی

برخی از تألیفات ایشان:

← روابط میان زن و مرد در اسلام^{۱۱۲}

← سودمندی بحث در باره اسلام^{۱۱۳}

← دعوت (تبلیغ به اسلام) در افق تکثرگرایی، میان ادعای حقانیت مطلق و به رسمیت شناختن

دیگران^{۱۱۴}

¹¹² Çakır, Naime/ Özsoy Ömer (2013): Geschlechterverhältnis im Islam (wird in Kürze veröffentlicht)

¹¹³ Vom Nutzen der Islamdebatte in: Muslimfeindlichkeit – Phänomen und Gegenstrategien, 2013 (wird in Kürze veröffentlicht?)

¹¹⁴ Da'wa im Horizont der Pluralität - zwischen Absolutheitsanspruch und Anerkennung. In: Hansjörg Schmid/ Ayşe Başol u.a. (Hrsg.): Zeugnis, Einladung, Bekehrung. Mission in Christentum und Islam, Regensburg 2011

- ← زنان مسلمان در آلمان: به عنوان کسانی که قربانی خوانده می شوند و مورد تبعیض قرار می گیرند. رفتارهای نادرست با ایشان توجیه می شود و تلاش ایشان برای اثبات خویش^{۱۱۵}
- ← معنای رنج از منظر اسلام^{۱۱۶}
- ← جایگاه دیگران^{۱۱۷}

← **دکتر توماس گولگر (Dr. Thomas K. Gugler)**

سمت: پست دکتری در گروه کثرت گرایی دینی به عنوان چالشی برای ادیان و جوامع

مشخصات تماس:

Telefon: + 49 251 83-23580

Fax: + 49 251 83-23586

E-Mail: thomas.gugler@uni-muenster.de

محورهای کاری: تبلیغ اسلام و تحریک دینی در هند و پاکستان؛ خشونت فرقه ای و فعالان جهادی در افغانستان و پاکستان

سوابق تحصیلی و کاری: ایشان در مونیخ هندشناسی، روان شناسی و ادیان خوانده است و در ارفورت در رشته اسلام شناسی دکتری گرفته است و از ۲۰۰۶ تا ۲۰۰۹ در مرکز شرق مدرن برلین دستیار علمی بوده است.

---

¹¹⁵ Muslimische Frauen in Deutschland: zwischen Viktimisierung, Kriminalisierung, Rechtfertigung und Selbstbehauptung. In: Esser, A. (Hrsg.): ESWTR Journal 17, Feministische Zugänge zum interreligiösen Dialog. Peeters, Leuven (B) 2009

¹¹⁶ Der Sinn im Leid aus islamischer Perspektive. In: Alf von Kries (Hrsg.): Wege zum Lebensinn. Religiöse und philosophische Orientierung in Zeiten lebensbedrohlicher Krankheit für Betroffene und Angehörige. Wiesbaden 2008

¹¹⁷ Die Position des Anderen. In: Caner, B. (Hg.): Doppelte Heimat. Türkische Migranten berichten. Frankfurt/Main 2008

برخی از تألیفات ایشان:

- ← سنت، سنت گرای و تقلید از محمد (ص)^{۱۱۸}
- ← وقتی دموکراسی تنها بازی موجود نیست: چاشمهای فرقه ای در پاکستان^{۱۱۹}
- ← از کلاشینکوف به کیبورد، تغییرات در لشکر طیبه^{۱۲۰}

← **دکتر بیرول گوندوگدو** (Dr. Birol Gündoğdu)

سمت: دستیار علمی در کرسی تاریخ اسلامی و فرهنگ معاصر

مشخصات تماس:

Eberhard Karls Universität Tübingen
Zentrum für Islamische Theologie
Rümelinstraße 27, 72070 Tübingen
Dienstzimmer: Raum 2, EG
Telefon: +49 7071 29-75381
E-Mail: birol.guendogdu@zith.uni-tuebingen.de

¹¹⁸ Sunna, Sunnaisierung und imitatio Muhammadi: Die Islamisierung der Individualosphäre als Programm der Tablīghī Jamā'at und Da'wat-e Islāmī. In: Paula Schrode / Udo Simon (Hgg.): Die Sunna leben: Zur Dynamik islamischer Religionspraxis in Deutschland. Würzburg: Ergon 2012, S. 221-237

¹¹⁹ When Democracy is Not The Only Game in Town: Sectarian Conflicts in Pakistan. In: Uwe Skoda / Stig Toft Madsen / Kenneth Nielsen (Hgg.): Democracy and Political Practices in South Asia. London: Anthem 2011, S. 281-295

¹²⁰ From Kalashnikov to Keyboard: Pakistan's Jihadiscapes and the Transformation of the Lashkar-e Tayba. In: Rüdiger Lohlker (Hg.): New Approaches to the Analysis of Jihadism: Online and Offline. Göttingen: Vienna University Press 2011, S. 37-62

محورهای کاری: تاریخ دوران عثمانی بخصوص در قرن ۱۸؛ تاریخ اسلام؛ حقوق اسلامی؛ الهیات اسلامی؛ رویارویی

شرق و غرب؛ تاریخ اروپا؛ نظام حقوق اقلیت های دینی در دوران عثمانی؛ مدارک عثمانی و بررسی نسخ خطی مربوطه؛ جنگ استقلال یونان؛ تاریخ بالکان؛ مقاومت در آغاز دوره جدید.

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: تاریخ و تمدن اسلامی

سوابق تحصیلی و کاری ایشان: وی در سال ۲۰۰۲ از دانشگاه فنی آنکارا لیسانس گرفته است و در سال ۲۰۰۵ در دانشگاه دیگری در آنکارا فوق لیسانس تاریخ اروپا دریافت کرده است. سپس در سال ۲۰۱۲ از دانشگاه تورنتو کانادا، دانشکده تمدن خاور میانه و نزدیک، موفق به اخذ دکتری شده است.

او از فوریه ۲۰۱۳ در کرسی تاریخ اسلامی و فرهنگ معاصر دانشکده علوم اسلامی توپینگن دستیار علمی است.

← **دکتر تیم کاریس (Dr. Tim Karis)**

سمت: پست دکتری در گروه کثرت گرایی دینی به عنوان چالشی برای ادیان و جوامع

مشخصات تماس:

Roggenmarkt 14, 48143 Münster

Telefon: + 49 251 83-23581

Fax: + 49 251 83-23586

E-Mail: tim.karis@uni-muenster.de

محورهای کاری: مطالعات تجربی درباره دین، رسانه ها و فرهنگ، نظریه ها و تحلیل های گفتمان،

مطالعات فرهنگ بصری

سوابق تحصیلی و کاری: ایشان متولد ۱۹۸۱ است و در مونستر علوم ارتباطات، حقوق حقوق عمومی و تاریخ دوره جدید خوانده است و در ۲۰۱۲ دکتری خود را از گروه دین و سیاست دانشگاه مونستر دریافت کرده است.

برخی از تألیفات ایشان:

- ← گفتمان رسانه ها درباره اسلام، نحوه روایت در بیان اخبار در موضوعات روزمره^{۱۲۱}
- ← تصویر پسامدرن دشمن و اسلام هراسی روشنگرانه^{۱۲۲}
- ← منطق رسانه های جمعی به منزله ساختار قدرت مبتنی بر گفتمان. " من نمی گذارم یک تلویزیون وقت به خواب رفتنم برای من نسخه بنویسد."^{۱۲۳}
- ← فوکو، لومان و قدرت رسانه های جمعی^{۱۲۴}

← **دکتر دینا العمری (Dr. des. Dina El O mari)**

سمت: پست دکتری در گروه الهیات رحمت

مشخصات تماس:

Telefon: + 49 251 83-26177

Fax: + 49 251 83-26111

E-Mail: dina.elomari@uni-muenster.de

¹²¹ Mediendiskurs Islam. Narrative in der Berichterstattung der Tagesthemen 1979-2010. Wiesbaden.

¹²² Postmodernes Feindbild und aufgeklärte Islamophobie? Grenzen der Analysekatgorie ‚Feindbild‘ in der Islambildforschung. In: Fürst, Alfons et al. (Hrsg.): Vom Ketzer bis zum Terroristen: Interdisziplinäre Studien zur Konstruktion und Rezeption von Feindbildern. Münster. S. 173-190.

¹²³ Massenmediale Eigenlogiken als diskursive Machtstrukturen. Oder: „Ich lasse mir von einem kaputten Fernseher nicht vorschreiben, wann ich ins Bett zu gehen habe!“ In: Dreesen, Philipp et al. (Hrsg.): Mediendiskursanalyse. Diskurse – Dispositive – Medien – Macht. Wiesbaden. S.47-74.

¹²⁴ Foucault, Luhmann und die Macht der Massenmedien. Zur Bedeutung massenmedialer Eigenlogiken für den Wandel des Sagbaren. In: Landwehr, Achim (Hrsg.): Diskursiver Wandel. Wiesbaden. S. 237-251.

محورهای کاری: ادبیات تطبیقی در زمینه اشعار عاشقانه عربی و اسپانیایی با تأکید بر جنبه های استعاری و دستمایه های شعری، تاریخ و فرهنگ در اندلس اسپانیا.

سوابق تحصیلی و کاری: ایشان تحصیلات خود را در سال ۲۰۰۲ در مونستر در رشته زبان عربی آغاز نموده در سال ۲۰۱۲ از همان دانشگاه دکترای اسلام شناسی و زبان اسپانیایی دریافت می کنند.

← **دکتر فاتح آرمیس (Dr. Fatih Ermis)**

سمت: پست دکتری

مشخصات تماس:

Eberhard Karls Universität Tübingen Zentrum
für Islamische Theologie

Rümelinstr. 27 و 72070 Tübingen

Dienstzimmer: Raum 14, EG

E-Mail: fatih.ermis@uni-tuebingen.de

محورهای کاری: تاریخ اندیشه و فرهنگ اسلامی؛ عرفان اسلامی؛ تاریخ عمومی دوران عثمانی؛ تاریخ اقتصادی دوران عثمانی

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: مقدمه ای بر عرفان اسلامی در گلشن راز شبستری

سوابق تحصیلی و کاری: ایشان تحصیل خود را در سال ۱۹۹۸ در دانشکده اقتصاد دانشگاه مرمره ترکیه آغاز نموده در سال ۲۰۰۳ در دانشگاه ارفورت در اقتصاد ادامه دادند. از ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۱ نیز عضو گروه تحقیقاتی در زمینه اقتصاد در همین دانشگاه بوده اند.

برخی از تألیفات ایشان:

← از زندگی چادرنشینی تا کشاورزی بازرگانی^{۱۲۵}

← تاریخ اقتصادی ترکیه^{۱۲۶}

← **پروفیسور عبدالملک حیاوی** (Dr. Abdelmalek Hibaoui)

سمت: پست دکتری

مشخصات تماس:

Eberhard Karls Universität Tübingen Zentrum
für Islamische Theologie

Rümelinstr. 27, 72070 Tübingen

Dienstzimmer: Raum 1, EG

Telefon: + 49 7071 29-75387

E-Mail: abdelmalek.hibaoui[at]zith.uni-
tuebingen.de

محورهای کاری:

عرفان اسلامی؛ شرق شناسی آلمانی؛ مقاصد الشریعه؛ الهیات عملی، تربیت امام؛ گفتگوهای میان دینی و میام فرهنگی؛ هم پیوندی و مهاجرت

سوابق تحصیلی و کاری: وی متولد مراکش است و تحصیلات اسلامی خود را از لیسانس تا دکتری در اسلام شناسی در دانشگاه‌های رباط گذرانده است. وی از سال ۹۷ تا ۲۰۰۲ در مراکش امام جماعت مراکز اسلامی بوده است. سپس از ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۸ به اشتوتگارت آلمان آمده و مسئولیت امام

¹²⁵ Rev: Meltem Toksöz, „The Çukurova: From Nomadic Life to Commercial Agriculture, 1800-1908“, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, vol. 3, No: 6 (2005)

¹²⁶ Rev: „Bir Orta Doğu İktisat Tarihiçisi Olarak Charles Issawi ve The Economic History of Turkey“, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, vol. 1, No: 1 (2003)

جماعت یک مرکز اسلامی را برعهده می‌گیرد. سپس از ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۲ مدرس قراردادی اسلام در لودویگزبورگ می‌گردد و از ۲۰۱۲ در توپینگن پست دکتری شروع می‌کند.

برخی از تألیفات ایشان:

← انتظار انبیاء از دید اعراب جاهلی و یهودیان مدینه^{۱۲۷}

← چه چیزهایی وظیفه یک امام است^{۱۲۸}

← **دکتر محمود عبدالله** (Dr. Mahmoud Abdallah)

سمت: مدرس زبان عربی

مشخصات تماس:

Eberhard Karls Universität Tübingen

Zentrum für Islamische Theologie

Rümelinstr. 27

72070 Tübingen

Dienstzimmer: Raum 1, EG

Telefon: + 49 7071 29-75386

E-Mail: mahmoud.abdallah@zith.uni-tuebingen.de

---

¹²⁷ 2013: „Prophetenerwartungen der mekkanischen Araber und der medinensischen Juden aus islamischer Sicht“, in: Die Boten Gottes, Prophetie in Christentum und Islam, Herausgeben von Anja Middelbeck-Varwick, Mohammad, Gharaibeh, Hansjörg Schmid, Aysun Yasar, Verlag Friedrich Pustet, Regensburg, S. 37-38.

¹²⁸ 2011: „Was gehört zu den Aufgaben eines Imams?“ in: Imame und Frauen in **Moscheen im Integrationsprozess. Gemeindepädagogische Perspektiven**. Hrsgs. Michael Borchard und Rauf Ceylan, Osnabrück 2011, S. 51-58.

محورهای کاری: امکانات و ارتباطات میان فرهنگی؛ آزادی عقیده در اسلام؛ ارتباطات میان دینی؛ امت اسلامی در جوامع تکثرگرا؛ گرایش سلفی به عنوان تهدیدی برای هم زیستی؛ تفسیر و تاویل قرآن. **نمونه واحدهایی که تدریس می کنند:** مدخلی بر ادبیات عربی اسلامی؛ باور فرد و جامعه (امت و کلیسا)

سوابق تحصیلی و کاری: وی در الازهر تحصیل خود را شروع کرده است و پس از طی مدارج علمی در مصر و آلمان در سال ۲۰۱۲ در دوسلدورف دکترای زبان شناسی تطبیقی را اخذ نموده است و از سال ۲۰۱۲ در توپینگن مدرس زبان عربی است.

برخی از تألیفات ایشان:

- ← مارس ۲۰۱۳ در باره ختنه در اسلام
- ← ژانویه ۲۰۱۳ در باره رنگ سبز در اسلام
- ← دسامبر ۲۰۱۲ در باره امت اسلامی و کلیسای مسیحی

← **ردوینه بغدادی** (Redoine Baghdadi, M.A)

سمت: دستیار علمی

مشخصات تماس:

Eberhard Karls Universität Tübingen Zentrum
für Islamische Theologie

Rümelinstr. 27; 72070 Tübingen

Dienstzimmer: Raum 102, 1. OG

Telefon: + 49 7071 29-75315

E-Mail: redoine.baghdadi@zith.uni-tuebingen.de

محورهای کاری:

- ← بررسی آرای یک صوفی سوری در قرن ۱۷ و ۱۸ میلادی
  - ← سفرنامه نویسی شرق شناسان در سرآغاز دوره جدید تا دوره مدرن
  - ← مطالعه تطبیقی بین تاریخ اندیشه در اروپا و عالم اسلامی
  - ← درک از خویش و دیگران در سفرنامه های عربی درباره اوپا و آمریکا
  - ← شیوه های روایت در تاریخ نگاری عربی
  - ← تاریخ علم و جامعه مسلمانان در اسپانیا (اندلس)
  - ← قلمرو اسلامی مغولی و کمپانی هند شرقی انگلستان
  - ← تاریخ اسلامی آسیا
  - ← ریشه های شرقی و آسیایی جنبش روزگار نو در اروپا و آمریکا
  - ← بوداگرایی و تائوگرایی از نگاه اسلام
- نمونه واحدهایی که تدریس می کنند:** مدخلی بر آثار علمی و روش در الهیات اسلامی

سوابق تحصیلی و کاری ایشان: ایشان تحصیل خود را در رشته اسلام شناسی در دانشگاه بن آغاز نموده و از سال ۲۰۱۱ دانشجوی دکتری و دستیار استاد هستند.

← **دکتر کاترین کلاوسینگ (Dr. Kathrin Klausning)**

سمت: پست دکتری

مشخصات تماس:

Institut für Islamische Theologie
Universität Osnabrück

Kamp 46/47
 49074 Osnabrück
 Raum: 51/213
 Telefon: + 49 541 969-6288
 Fax: + 49 541 969-6227
 E-Mail: kklausing@uni-osnabrueck.de

محورهای کاری: تفسیر قرآن: تاریخ، دریافت، شکوفایی؛ نگاهی اسلامی به فمینیسم و عدالت جنسی

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: تفسیر قرآن، پرورش دینی در یهودیت، مسیحیت و اسلام، مدخلی بر علوم قرآن

سوابق تحصیلی و کاری: از ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۷ اسلام شناسی در دانشگاه آزاد برلین. ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۱ دکتری در رشته زبان عربی همان دانشگاه. در حال حاضر پست دکتری در گروه: نرم های دینی در روزگار مدرن، درباره بخش های قابل تحول و غیر قابل تحول اسلام^{۱۲۹}

برخی از تألیفات ایشان:

← قدرت بخشیدن به زنان مسلمان در آلمان^{۱۳۰}

← دو تفسیر قرآن در قرن بیستم؛ مقایسه ای بین مطالعات قدیمی و مدرن مفهوم جنسیت در تفسیر محمد حسین طباطبایی و طاهر بن عاشور^{۱۳۱}

← بانوی دانشور مسلمان^{۱۳۲}

← جنسیت، اسلام و آموزش^{۱۳۳}

¹²⁹ Religiöse Normen in der Moderne. Zum wandelbaren und statischen Teil des Islam

¹³⁰ Empowering Muslim Women in Germany (2013). In: Feminism and Islamic Perspectives: New Horizons of Knowledge and Reform. Cambridge Scholars Publishing. Im Erscheinen.

¹³¹ Two 20th century Exegetes between Traditional Scholarship and Modern Thought – Gender Concepts in the Tafsi r of Muḥammad Ḥisayn Ṭabāṭ abā'ī and aṭ -Ṭāhir Ibn 'Ashūr (2013). In: Johanna Pink, Andreas Görke (Hrsg.): Tafsi r. Evolution of a genre. Oxford University Press/Instiue for Ismaili Studies. Im Erscheinen.

¹³² Weibliche islamische Gelehrte als Gegenstand muslimischen Interesses (2012). In: Tagungsband des VII. Internationalen Rudolf-Otto-Symposions in Marburg. Im Erscheinen.

۳) فقه و حقوق

← پروفیسور عبدالرحیم کوزالی (Prof. Dr. Abdurrahim Kozali)

سمت: استاد فقه، حقوق و جنبه های عملی ایمان

مشخصات تماس:

Institut für Islamische Theologie, Universität Osnabrück,
Kamp 46/47, 49074 Osnabrück, Raum: 51/205
Telefon: + 49 541 969-6248
Fax: + 49 541 969-6227
E-Mail: abdurrahim.kozali@uni-osnabrueck.de

محورهای کاری: فقه، حقوق اسلامی، جنبه های عملی ایمان

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: اصول فقه، فقه، زندگی دینی اسلامی و استنباط آن.

سوابق تحصیلی و کاری: متولد سال ۱۹۷۳ در برانشوایگ آلمان، از سال ۲۰۰۶ استاد رشته فقه دانشگاهی در بورسای ترکیه بوده است. او الهیات اسلامی را در دانشگاه مرمره به اتمام رسانده است. وی همچنین حافظ قرآن کریم می باشد.

برخی از تألیفات ایشان: بیشتر تألیفات ایشان به زبان ترکی است.

¹³³ Gender, Islam, Unterricht (mit Erna Zonne-Gaetjens, 2011). In: Pithan, Annebelle; Wischer, Mariele; Qualbrink, Andrea (Hrsg.): Geschlechter bilden – Perspektiven für einen genderbewussten Religionsunterricht, Gütersloher Verlagshaus, S. 256–272.

← **پروفیسور موعض خلفایی (Jun.-Prof. Dr. Mouez Khalfaoui)**

سمت: دستیار علمی و صاحب کرسی حقوق اسلامی

مشخصات تماس:

Universität Tübingen
Zentrum für Islamische Theologie
Rümelinstr. 27, 72070 Tübingen
Telefon: + 49 7071 29-75393
E-Mail: mouez.khalfaoui@zith.uni-tuebingen.de

محورهای کاری: حقوق و تاریخ اسلامی؛ حقوق اسلامی به عنوان حقوق اقلیت ها؛ ادبیات اسلامی و عربی؛ تعلیم و تربیت اسلامی.

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: فقه

سوابق تحصیلی و کاری: وی در ۱۹۹۴ در دانشگاه تونس در رشته زبان عربی و اسلام شناسی لیسانس خود را کسب نموده و در ۲۰۰۷ دکتری خود در اسلام شناسی را از دانشگاه ارفورت دریافت کرده است. وی از سال ۹۲ تا ۲۰۰۱ در تونس معلم بوده و پس از آن در آلمان به دستیار علمی در دانشگاه اشتغال داشته است. وی در ۲۰۱۲ به عنوان استاد یار به توپینگن دعوت می شود.

برخی از تألیفات ایشان:

← امپراطوری مغول و شریعت اسلام^{۱۳۴}

← آیا پرسش (چرا) در کلاس ها آموزش اسلام مجاز است؟ اسلام در آلمان میان سنت و مدرنیته.^{۱۳۵}

← کتاب آموزش زبان عربی و تمدن اسلامی^{۱۳۶}

¹³⁴ 2013: "The Mughal Empire and Islamic Law", in: The Oxford Encyclopedia of Islam and Law, Oxford University Press, Oxford, im Erscheinen.

¹³⁵ 2011: "Ist die Frage "Warum?" im Islamunterricht erlaubt? Islam in Deutschland zwischen Tradition und Moderne - Antworten vergehen, Fragen bleiben", in: Bülent Ucar (Hg.): Islamische Religionspädagogik zwischen authentischer Selbstverortung und dialogischer Öffnung, Peter Lang, Frankfurt am Main, S. 223-243.

¹³⁶ 2000: Lehrbuch für arabische Sprache und islamische Zivilisation (Al-Luġa wal-Inša) für die 9. Klasse, Dar al-Bustan, Tunis.

← دکتر ولفگانگ باور (Dr. Wolfgang Bauer)

سمت: پست دکتری

مشخصات تماس:

Institut für Islamische Theologie, Universität Osnabrück,

Kamp 46/47, 49074 Osnabrück, Raum: 51/204

Telefon: + 49 541 969-6252

Fax: + 49 541 969-6227

E-Mail: wolfgang.bauer@uni-osnabrueck.de

محورهای کاری: فقه، اصول فقه، حدیث.

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: مدخلی بر فقه و اصول فقه. مدخلی بر علم حدیث

سوابق تحصیلی و کاری: در حال حاضر پست دکتری در گروه: نُرْم های دینی در روزگار مدرن،

درباره بخش های قابل تحول و غیر قابل تحول اسلام

← دکتر ابراهیم سلاما (Dr. Ibrahim Salama)

سمت: پست دکتری

مشخصات تماس:

Institut für Islamische Theologie, Universität
Osnabrück,

Kamp 46/47, 49074 Osnabrück, Raum: 51/214

Telefon: + 49 541 969-6287

Fax: + 49 541 969-6227

E-Mail: isalama@uos.de

محورهای کاری:

← فقه و روش شناسی آن

← حقوق اقلیت های مسلمان

← حقوق کشورهای عربی

← تحول پذیری شریعت در روزگار مدرن

← مشکلات حقوقی هم پیوندی مسلمانان در آلمان

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: اصول فقه، منابع اصلی اسلام: سنت، مدخلی بر علم الحدیث.

سوابق تحصیلی و کاری: ۹۵ تا ۲۰۰۲ دانشجوی الازهر، ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۰ لایپزیگ دکتری، از ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۲ استاد در الازهر. در حال حاضر پست دکتری در گروه: نُرْم های دینی در روزگار مدرن، درباره بخش های قابل تحول و غیر قابل تحول اسلام.

برخی از تألیفات ایشان:

← ارث در اسلام چاپ قاهره،

← مدخلی بر اصول فقه چاپ قاهره،

← اجتماعات مسلمان در آلمان چاپ فرانکفورت (رساله دکتری)

← دکتر رعنا الصوفی (Dr. Rana Alsoufi)

سمت: پست دکتری، حدود عقل در اسلام نقد مقدرات در کلام سنی

مشخصات تماس:

Bismarckstr. 6, 91054 Erlangen, Raum 1.007

Telefon: + 49 9131 85-26

Fax: + 49 9131 85-26026

E-mail: rana.alsoufi@fau.de

محورهای کاری: الهیات اسلامی، حقوق اسلامی، حقوق جزای اسلامی در تئوری و عمل، حقوق اسلامی و چالشهای مدرن.

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: مقدمه بر تاریخ ادیان عمده جهان: یهودیت، مسیحیت و اسلام. دین و جامعه رویکرد جامعه شناسانه در مطالعه دین.

سوابق تحصیلی و کاری: ایشان در سال ۲۰۰۴ لیسانس حقوق اسلامی از اردن دریافت کرده اند، سپس در سال ۲۰۰۶ فوق لیسانس حقوق از دانشگاه ادینبورگ و در سال ۲۰۱۲ از همان دانشگاه در همان رشته دکتری گرفته اند.

← دکتر عباس پویا (Dr. Abbas Poya)

سمت: مدیر پروژه، هنجار و تکیه بر هنجارها، اعمال هنجارها

مشخصات تماس:

Bismarckstr. 1, 91054 Erlangen, Raum A601

Telefon: + 49 9131 85 26034

Fax: + 49 9131 85 26026

E-Mail: abbas.poya@fau.de

محورهای کاری: تئوری های ماقبل مدرن و مدرن حقوق اسلامی و تاریخ آن، تکثرگرایی دینی و حقوق اسلامی، عدالت و حقوق اسلامی، تاریخ عقلی اسلام، گفتمان عقلی معاصر در ایران، افغانستان: تاریخ، ساختار اجتماعی و ادبیات.

سوابق تحصیلی و کاری: وی از سال ۹۱ تا ۹۷ در دانشگاه هامبورگ به تحصیل در رشته اسلام شناسی مشغول بوده است. در سال های ۹۵ و ۹۶ در دمشق به ادامه تحصیلات عالی خود پرداخت و در سال ۲۰۰۲ دکتری خود را از دانشگاه هامبورگ کسب نمود. از سال ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۰ استادیار گروه شرق شناسی در دانشگاه فرایبورگ بوده است.

برخی از تألیفات ایشان:

← به رسمیت شناختن اجتهاد، مشروعیت تساهل، امکانات تساهل درون و برون دینی در اسلام با عنایت به مثال اجتهاد^{۱۳۷}

← شکیبایی، دموکراسی و حقوق بشر^{۱۳۸}

← دشواری اسلام شناسی، رشته ای کلاسیک زیر نورافکن رسانه ها و افکار عمومی^{۱۳۹}

¹³⁷ Anerkennung des Ijtihad - Legitimation der Toleranz. Möglichkeiten innerer und äußerer Toleranz im Islam am Beispiel der Ijtihad-Diskussion, Berlin 2003.

¹³⁸ Schakibayi, Demokrasi wa Hoquq-e baschar (Toleranz, Demokratie und Menschenrechte), Teheran 2007.

¹³⁹ Das Unbehagen in der Islamwissenschaft. Ein klassisches Fach im Scheinwerferlicht von Medien und Öffentlichkeit, Bielefeld 2008

◀ دکتر احمد عبدالسلام (Dr. Ahmed Abd-Elsalam)

سمت: پست دکتری در گروه الهیات رحمت

مشخصات تماس:

Telefon: + 49 251 83-26095

Fax: + 49 251 83-26111

E-Mail: abdel salam@uni-muenster.de

محورهای کاری:

واقعیت‌های حقوقی و تغییر ساختارها در بسترهای اسلامی یا هنجارهای حقوقی و آموزه هنجار میان نظریه و عمل

سوابق تحصیلی و کاری: وی متولد سال ۱۹۶۹ در مصر است. از سال ۸۷ تا ۹۱ در قاهره زبان و ادبیات آلمانی فرا گرفته است و از ۹۸ تا ۲۰۰۳ در هاله در آلمان به ادامه تحصیل در رشته های زبان عربی و اسلام شناسی پرداخته است. در سال ۲۰۱۰ از همان دانشگاه موفق به کسب دکترای اسلام شناسی می‌گردد. وی مدتی نیز در الازهر تدریس نموده است. از سال ۲۰۱۲ نیز دستیار علمی در طرح الهیات رحمت است.

برخی از تألیفات ایشان:

◀ اعمال خشونت در نظریات حسبه (فرضیه حکومت با اختیارات محدود)^{۱۴۰}

◀ کتاب مقدس ابن کثیر، نقادی متن آیه ۲۲ سفر پیدایش به عنوان برهانی بر جعلی بودن کتاب مقدس^{۱۴۱}

¹⁴⁰ The Practice of Violence in the hisba-Theories, in: Iranian Studies, vol. 8 nr. 4. 2005, pages 547-554.

¹⁴¹ Die Bibel des Ibn Kathir: Textkritik zu Gen 22 als Argument des Verfälschungsvorwurfs, in Johannes Thon (Hrg.) The Claim of Truth in Religious Contexts (2009), 29-36.

◀ **دکتر چفلی عدمی (Dr. iur. Çefli Ademi)**

سمت: پست دکتری در گروه الهیات رحمت

مشخصات تماس:

Telefon: + 49 251 83-26184

Fax: + 49 251 83-26111

E-Mail: cefli.ademi@uni-muenster.de

سوابق تحصیلی و کاری: ایشان از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۶ در بیلفلد حقوق خوانده و مدتی نیز امام یکی از مساجد آلبانیایی تباران آن شهر بوده اند. و در سال ۲۰۱۱ در یک مدرسه عالی حقوقی در هامبورگ دکتری گرفته اند. و مدتی نیز در مونستر حقوق اسلامی تدریس کرده اند.

برخی از تألیفات ایشان:

◀ آزمایش های ژنتیکی در ابعاد بزرگ^{۱۴۲}

◀ کرسی برای حقوق اسلامی؟ تحلیلی انتقادی از این مفهوم یا پرسشی درباره تلائم جوهری کرسی دانشگاهی با حقوق اسلامی^{۱۴۳}

◀ دولت های سکولار از نگاه مسلمانان^{۱۴۴}

¹⁴² Der Massengentest und § 81 h stopp; (Dissertation, Tectum-Verlag, Marburg 2012)

¹⁴³ Lehrstühle für "Islamisches Recht"? – Eine kritische Begriffsanalyse bzw. die Frage nach einer substanzadäquaten Lehrstuhlbezeichnung – (in: Jahrbuch für islamische Theologie und Religionspädagogik, Bd. 1, Jahrgang 1, hrsg. Mouhanad Khorchide und Milad Karimi)2012

¹⁴⁴ „Der säkulare Rechtsstaat aus muslimischer Perspektive“ (in: Islam und Diaspora. Analysen zum muslimischen Leben in Deutschland aus historischer, rechtlicher sowie migrations- und religionssoziologischer Perspektive. Reihe für Osnabrücker Islamstudien, Bd. 8, hrsg. Rauf Ceylan)

(۴) قرآن

← **پروفسور عمر اوزسوی** (Prof. Dr. Ömer Özsoy)

سمت: پروفسور صاحب کرسی تفسیر قرآن (مدیر اجرایی موسسه)

مشخصات تماس:

Institut für Studien der Kultur und Religion des Islam

Die Goethe-Universität Frankfurt am Main

Büro: Juridicum, Raum 208

Tel.: 069/798-32752

Fax: 069/798-32753

E-Mail: oezsoy@em.uni-frankfurt.de

محورهای کاری:

← پیدایش، تفسیر و تأویل قرآن

← وحی و تاریخ، تاریخ قرآن

← تفکر اسلامی معاصر با توجه به مسئله اسلام و مدرنیته

← تحقیقات اسلام شناسانه و الهیاتی در آلمان

← اندیشه دینی و مطالعات اسلامی در ترکیه

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: تاریخ تفسیر قرآن، تفسیر قرآن، متون تفسیری

سوابق تحصیلی و کاری: ایشان متولد سال ۱۹۶۳ در ترکیه است و دوران مدرسه را تا مقطع دکتری در ترکیه با گرایش تفسیر قرآن گذرانده است. پس از اخذ دکتری در سال ۹۱ برای گذراندن یک دوره دو ساله پست دکتری به هایدلبرگ آلمان عزیمت کرده است. در سال ۲۰۰۳ این دوره را به اتمام رسانده است. ایشان هم زمان با دوره پست دکتری در هایدلبرگ در ترکیه نیز در دانشگاه قبلی خود یک دوره ما بعد دکتری دیگر گذرانده است. در سال ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۵ در گوتینگن به عنوان محقق وابسته به موسسه هومبولت به تحقیق اشتغال داشته است. از سال ۲۰۰۶ پروفسور پشتیبانی شده توسط

نهادهای علمی - فرهنگی فرانکفورت بوده و از سال ۲۰۱۲ استاد صاحب کرسی تفسیر قرآن در دانشگاه گوته فرانکفورت و مدیر مرکز گردیده است.

برخی از تألیفات ایشان:

- ← فرد، جامعه و دیگری در قرآن^{۱۴۵}
- ← آیا قرائت تاریخی هرمنوتیکی قرآن مجاز است؟^{۱۴۶}
- ← تاریخ قرآن و مسئله معنای اصلی متن تاریخی^{۱۴۷}
- ← اهل کتاب یا کافران مرزبندی با مسیحیان در قرآن^{۱۴۸}
- ← کتاب در اسلام^{۱۴۹}
- ← ان نصر الله قریب، مسئله عدل الهی بر اساس تصویر تاریخ و انسان در قرآن^{۱۵۰}

¹⁴⁵ Individuum, Gemeinschaft und der 'Andere' im Koran. In: Islam und Europa als Thema der deutsch-türkischen Zusammenarbeit. Ankara 2004, 10-18.

¹⁴⁶ Darf der Koran historisch-hermeneutisch gelesen werden?. In: Der Islam in Europa. Zwischen Weltpolitik und Alltag. Kohlhammer 2006, 154-159.

¹⁴⁷ Die Geschichtlichkeit der koranischen Rede und das Problem der ursprünglichen Bedeutung von geschichtlicher Rede. Übers. von Felix Körner. In: Felix Körner, Alter Text - neuer Kontext. Koranhermeneutik in der Türkei heute. Herder: Freiburg 2006, 78-98.

¹⁴⁸ 'Leute der Schrift' oder Ungläubige? Ausgrenzungen gegenüber Christen im Koran. In: Hansjörg Schmid, Andreas Renz, Jutta Sperber, Duran Terzi (Hg.), Identität durch Differenz? Wechselseitige Abgrenzungen in Christentum und Islam. Regensburg 2007, 107-118.

¹⁴⁹ Das Buch im Islam. In: Brücken in die Zukunft. Dialog: Das Buch, Publikationen des Forums Technik und Gesellschaft der RWTH Aachen. Aachen 2007, 27-44.

¹⁵⁰ "Gottes Hilfe ist ja nahe!" (Sure 2, 214) - Die Theodizeeproblematik auf der Grundlage des koranischen Geschichts- und Menschenbildes. In: Andreas Renz, Hansjörg Schmid, Jutta Sperber, Abdullah Takim (Hg.), Prüfung oder Preis der Freiheit? Leid und Leidbewältigung in Christentum und Islam. Regensburg 2008, 199-211.

← پروفیسور حسین ایلکر شینار (Prof. Dr. Hüseyin Ilker Cinar)

سمت: استاد کرسی تفسیر قرآن

مشخصات تماس:

Institut für Islamische Theologie

Universität Osnabrück

Kamp 46/47, 49074 Osnabrück, Raum: 51/207

Telefon: + 49 541 969-6222

Fax: + 49 541 969-6227

E-Mail: hueseyinilker.cinar@uni-osnabrueck.de

محورهای کاری: تفسیر قرآن

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: تفسیر قرآن، مدخلی بر علوم قرآن، منابع اصلی اسلام (قرآن)

سوابق تحصیلی و کاری: ایشان متولد سال ۱۹۷۰ در ترکیه است. در استانبول و دمشق الهیات اسلامی، و در دانشگاه هایدلبرگ شرق شناسی و اسلام شناسی و تعلیم و تربیت خوانده است. سپس در دانشگاه مرمره در گرایش تفسیر، فوق دکتری گذرانده است.

← **پروفسور عمر حمدان (Prof. Dr. Omar Hamdan)**

سمت: صاحب کرسی علوم قرآن

مشخصات تماس:

Eberhard Karls Universität Tübingen
Zentrum für Islamische Theologie
Rümelinstr. 27, 72070 Tübingen
Dienstzimmer: Raum 108, 1. OG
Telefon: + 49 7071 29-75391
Fax: + 49 7071 29-5235
E-Mail: omar.hamdan@zith.uni-tuebingen.de

محورهای کاری: تدوین قرآن؛ تفسیر قرآن؛ کتابت صحیح قرآن؛ قرائت قرآن؛ اسباب نزول؛ آموزه نسخ؛ زبان شناسی قرآن؛ غیر قابل تقلید بودن قرآن؛

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: تفسیر، انواع وقف در قرآن، اعیاد و مناسبت های اسلامی

برخی از تألیفات ایشان:

← کتاب تجوید نوشته یوسف ابن علی بن غبارا^{۱۵۱}

← توازن قوا در بصره در دوران اموی با توجه به مسئله ساخت مساجد^{۱۵۲}

← علائم وقف اجباری و صورت بندی عدم ایمان در قرآن کریم^{۱۵۳}

¹⁵¹ Yūsuf b. 'Alī b. Ābū al-Hudālī: Kitāb al-tağwīd (Recitation of the Qur'ān). Edited with an introduction by Omar Hamdan. Beirut/Amman: Mu'assasat al-Rayyān/al-Maktab al-Islāmī, 1434/2013, 116 P.

¹⁵² "The Balance of Power in Baṣra during the Period of Umayyad Rule, with a Particular Emphasis on the Construction of Mosques". Hikma [Osnabrück] 3/5 (2012), pp. 221-225.

¹⁵³ "Tracts on obligatory waqfs and articulations of disbelief in the Holy Quran" (Arabic). Journal of al-Imam al-Shatibi Institute for Quranic Studies 9 (1431/2010), pp. 291-368.

← پروفیسور محمد تکرومی (Dr. Mohammed Nekroumi)

سمت: دستیار علمی و صاحب کرسی علوم قرآنی

مشخصات تماس:

Eberhard Karls Universität Tübingen Zentrum für Islamische Theologie

Rümelinstr. 27, 72070 Tübingen

Dienstzimmer: Raum 102, 1. OG

Telefon: + 49 7071 29-75391

E-Mail: mohammed.nekroumi@zith.uni-tuebingen.de

محورهای کاری: تنوری حقوق اسلامی؛ اخلاق؛ علم تفسیر قرآن.

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: تفسیر قرآن

سوابق تحصیلی و کاری: وی در دانشگاه فاس مراکش مطالعات اسلامی و زبان شناسی عربی خوانده است. پس از اخذ مدرک لیسانس در سال ۱۹۸۵، تحصیلات خود را در فرانسه ادامه داده است و در ۱۹۸۸ مدرک ماقبل دکتری را از این دانشگاه اخذ نمود. سپس در ۱۹۹۶ در دانشگاه آزاد برلین در رشته زبان و ادبیات عربی دکتری خود را اخذ نمود. وی در حال حاضر بر روی هایبلیتاسیون خود کار می کند.

برخی از تألیفات ایشان:

← نظریات معنا در اصول فقه^{۱۵۴}

← حقوق بشر و جهت گیری وحی قرآنی^{۱۵۵}

← حق خداوند به عنوان محور اصلی برای تحقق ارتباط عدالت و رحمت^{۱۵۶}

¹⁵⁴ 1985: Nazariyyat al-Ma' nā fi ' uṣūl al-fiqh. "Die Interpretationstheorie der Islamischen Jurisprudenz". Magisterarbeit am Fachbereich Arabistik und Islamische Studien der Philosophischen Fakultät der Universität Ben Abdallah Fes (Zusammenfassung in arabischer Sprache kann nachgereicht werden).

¹⁵⁵ 2012/13: "Menschenrechte und ethische Ausrichtung der koranischen Offenbarung". In: Zeitschrift der Evangelischen Zentralstelle für Weltanschauungsfragen (EZW), Berlin (im Druck).

← دکتر هالا الدکن (Dr. Hala El-Deken)

سمت: پست دکتری در گروه الهیات رحمت

مشخصات تماس:

Telefon: + 49 251 83-26106

Fax: + 49 251 83-26111

E-Mail: hala.eldeken@uni-muenster.de

محورهای کاری: علوم قرآن، تفسیر قرآن و ادبیات تطبیقی آلمانی عربی.

سوابق تحصیلی و کاری: ایشان متولد سال ۱۹۷۱ در قاهره است. از سال ۸۸ تا ۹۲ در دانشگاه عین الشمس قاهره زبان و ادبیات آلمانی و عربی و علوم تربیتی خوانده است. در سال ۲۰۱۰ نیز دکتری خود را از همان دانشگاه در زمینه مطالعات تجربی در باره زبان دریافت کرده است.

---

¹⁵⁶ 2013: "Gottesrecht als ethische Instanz zur Verhältnisbestimmung von Gerechtigkeit und Barmherzigkeit". Voraussichtlich in: Hikma

۵) عقاید

← **پروفیسور لیلا دمیری** (Prof. Dr. Lejla Demiri)

سمت: استاد صاحب کرسی عقاید اسلامی

مشخصات تماس:

Eberhard Karls Universität Tübingen
Zentrum für Islamische Theologie
Rümelinstr. 27, 72070 Tübingen
Dienstzimmer: Raum 106, 1. OG
Telefon: + 49 7071 29-75384
E-Mail: lejla.demiri@zith.uni-tuebingen.de

محورهای کاری:

← تاریخ کلام اسلامی

← اسلام و تکثر گرایی دینی

← روابط میان مسلمانان و مسیحیان و تعاملات کلامی

← منابع اسلامی مسیحی به زبان عربی و ترکی عثمانی

← تاریخ اندیشه در دوره عثمانی

← دستنوشته های اسلامی، متن شناسی عربی

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: عقاید اسلامی، نگاهی به منابع کلاسیک؛ مقدمه ای بر مطالعه کلام اسلامی

سوابق تحصیلی و کاری: ایشان تحصیل خود را در ۱۹۹۴ در دانشگاه مرمره ترکیه در الهیات آغاز کرده اند. از ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۴ در دانشگاه های مختلف مسیحی رم تحصیل کرده در ۲۰۰۴ در دانشگاه گرگوری رم که متعلق به پاپ است، لیسانس مطالعات میان مذهبی گرفته اند. از ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۸ در

کمبریج در دانشکده الهیات دکتری گرفته اند. از سال ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۰ از ترینیتی هال کامبریج بورس تحقیق داشته اند. از سال ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۲ از بورسیه تحصیلی در دانشگاه آزاد برلین استفاده کرده اند که برای مطالعه در ادبیات تطبیقی و متن شناسی اعطا شده بود. ایشان از تابستان سال ۲۰۱۲ استاد صاحب کرسی در عقاید اسلامی هستند.

برخی از تألیفات ایشان:

← تفسیر اسلامی از کتاب مقدس در قاهره قرون وسطی^{۱۵۷}

← متونی از دوره آغازین اسلامی در مصر: نخستین رویارویی مسلمانان و مسیحیان^{۱۵۸}

← موسی پیامبر اسلام در فرامین الهی، نبوت در اسلام و مسیحیت^{۱۵۹}

← دکتر سیلویا هورج-السعد (Dr. Silvia Horsch-Al Saad)

سمت: پست دکتری

مشخصات تماس:

Institut für Islamische Theologie

Universität Osnabrück, Kamp 46/47, 49074 Osnabrück, Raum: 51/226

Telefon: + 49 541 969-6291

Fax: + 49 541 969-6227

E-Mail: silvia.horschalsaad@uni-osnabrueck.de

¹⁵⁷ Muslim Exegesis of the Bible in Medieval Cairo: Najm al-Dīn al-Ṭūfī's (d. 716/1316) Commentary on the Christian Scriptures. A Critical Edition and Annotated Translation with an Introduction, HCMR (The History of Christian-Muslim Relations) series vol. 19, Leiden: Brill, 2013.

¹⁵⁸ Texts from the Early Islamic Period of Egypt: Muslims and Christians at their First Encounter (co-edited with Cornelia Römer), Wien: Österreichische Nationalbibliothek, 2009.

¹⁵⁹ "Mose: ein Prophet des Islams" in Die Boten Gottes: Prophetie in Christentum und Islam, Hgg. A. Middelbeck-Varwick, M. Gharabeh, H. Schmid und A. Yaşar, Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2013, S. 89-102.

محورهای کاری: الهیات و اصول عقاید

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: اصول عقاید

سوابق تحصیلی و کاری:

در حال حاضر پست دکتری در گروه: نرّم های دینی در روزگار مدرن، درباره بخش های قابل تحول و غیر قابل تحول اسلام.

← دکتر ینس باکر (Dr. phil. Jens Bakker)

سمت: پست دکتری

مشخصات تماس:

Institut für Islamische Theologie
Universität Osnabrück
Kamp 46/47, 49074 Osnabrück
Raum: 51/226
Telefon: + 49 541 969-6247
Fax: + 49 541 969-6227

E-Mail: jens.bakker@uni-osnabrueck.de

Homepage: <http://www.home.uni-osnabrueck.de/jbakker>

محورهای کاری:

← تاریخ فکری جهان اسلام (بخصوص دوران جدید)،

← تاریخ علم در جهان علم، تاریخ کلام در میان اهل سنت.

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: مدخلی بر علم کلام اهل سنت، مدخلی بر تاریخ اندیشه در اسلام

سوابق تحصیلی و کاری: در حال حاضر در حال گذراندن پست دکتری در گروه میان رشته ای (صلح، دین و آموزش) هستند.

برخی از تألیفات:

← شاه ولی الله دهلوی و اقامت او در مکه و مدینه

← بنیاد هنجاری کلام سنی در قرن ۱۲ و چند مقاله دیگر. ^{۱۶۰}

← **دکتر سرکان اینچه (Serkan Ince, M.A)**

سمت: دستیار علمی

مشخصات تماس:

Eberhard Karls Universität Tübingen

Zentrum für Islamische Theologie

Rümelinstr. 27, 72070 Tübingen

Dienstzimmer: Raum 102, 1. OG

Telefon: + 49 7071 29-75315

E-Mail: serkan.ince@zith.uni-tuebingen.de

محورهای کاری: الهیات اسلامی و نظریه شناخت؛ الهیات و روشنگری؛ تحقیقات کیفی ادیان؛ دانش و فرهنگ دینی در دوران معاصر

سوابق تحصیلی و کاری: ایشان از ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۰ در آنکارا الهیات اسلامی خوانده است. و از ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۳ در بایروت آلمان مجدداً اسلام شناسی خوانده و اکنون دستیار استاد است.

¹⁶⁰ Normative Grundstrukturen der Theologie des sunnitischen Islam im 12./18

۶) عرفان، فلسفه و اخلاق اسلامی

⇐ **پروفسور رضا حاجت پور** (Prof. Dr. Reza Hajatpour)

سمت: استاد صاحب کرسی در مطالعات اسلامی (مطالعات نظام مند)

مشخصات تماس:

Universität Erlangen
Bismarckstr. 1, 91054 Erlangen,
Raum A5A6
Telefon: + 49 9131 85-26024
Fax: + 49 9131 85-26026
E-Mail: reza.hajatpour@fau.de

محورهای کاری: انسان در اسلام، عرفان اسلامی، فلسفه اسلامی، فلسفه حقوق بشر، اخلاق فلسفی، فلسفه گفتگو و الهیات گفتگو.

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: اسلام و مفهوم جهاد، تصویر انسان در اسلام، اخلاق اسلامی، هویت اسلامی و آزادی دینی جمعی چالشی در برابر جوامع تکثر گرا، ایران مدرنیته و بحران اسلام سیاسی.

سوابق تحصیلی و کاری: ایشان متولد ۱۹۵۸ در شمال ایران است. از ۱۹۷۸ تا ۱۹۸۵ در قم تحصیل کرده است. ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۶ در هایدلبرگ، اسلام شناسی علوم سیاسی و فلسفه خوانده است. دو سال در دانشگاه آمریکایی قاهره تحصیل کرده است. در سال ۲۰۰۰ در رشته ایران شناسی، فلسفه و علوم سیاسی از دانشگاه بامبرگ دکتری دریافت کرده است. در سال ۲۰۰۹ در رشته اسلام شناسی مدرک هابیلیتاتسیون دریافت کرده و از اکتبر ۲۰۱۲ استاد صاحب کرسی در ارلانگن است.

برخی از تألیفات ایشان: ایشان نوشته های زیادی دارند که تنها به چند مورد اشاره می شود.

- ← روحانیت ایران میان مدینه فاضله و واقعیت^{۱۶۱}
- ← مهدی حائری یزدی قرائتی میان فرهنگی^{۱۶۲}
- ← از طرحی الهی تا تعیین هویت خویش ، اندیشه امکان کمال در فلسفه وجودی اسلام^{۱۶۳}

← **پروفیسور ماها آلکیسی - فریموت** (Prof. Dr. Maha El Kaisy-Friemuth)

سمت: استاد صاحب کرسی مطالعات اسلامی (رویکرد عملی)

مشخصات تماس:

Universität Erlangen

Bismarckstr. 1, 91054 Erlangen,

Raum B 6A3

Telefon: + 49 9131 85-26025

Fax: + 49 9131 85-26026

E-Mail: maha.kaisy-friemuth@fau.de

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند:

قرآن و اسلام، الغزالی: متکلم، فیلسوف یا صوفی. رابطه انسان و خدا نزد غزالی. اسلام و الهیات رهایی بخش. درک صوفیانه از تصوف. هیچ چیز مانند خداوند نیست، فخر الدین رازی میان فلسفه و کلام. ریشه های رادیکالیسم در سرآغاز اسلام. زن در اسلام شیعی.

¹⁶¹ Reza Hajatpour: Iranische Geistlichkeit zwischen Utopie und Realismus. Zum Diskurs über Herrschafts- und Staatsdenken im 20. Jahrhundert. Reichert Verlag (Wiesbaden) 2002.

¹⁶² Reza Hajatpour: Mehdi Hairi Yazdi interkulturell gelesen. Nordhausen 2005.

¹⁶³ Reza Hajatpour: Vom Gottesentwurf zum Selbstentwurf: Die Idee der Perfektibilität in der islamischen Existenzphilosophie. Habilitationsschrift. Verlag Karl Alber im Verlag Herder/ Freiburg.

سوابق تحصیلی و کاری: ایشان از ۱۹۷۵ تا ۱۹۷۹ در قاهره فلسفه خوانده است. در سال ۲۰۰۲ از دانشگاه بیرمنگام دکترای اسلام شناسی گرفته اند. از ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۷ پست دکتری در ترینیتی کالج دوبلین گرفته و از ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۲ استاد یار در دانشگاه کاتولیک لوون بوده اند و از ۲۰۱۲ استاد صاحب کرسی در ارلانگن هستند.

برخی از تألیفات ایشان:

- ← الرد الجمیل، ابطال موفق الوهیت مسیح بر اساس انجیل^{۱۶۴}
- ← آخرت ارواح افلاطونی، تأملاتی در نفس شناسی افلاطون در ادیان توحیدی^{۱۶۵}
- ← خدا و انسان در اندیشه اسلامی، برنده جایزه کتاب سال ایران در زمینه فلسفه و عرفان^{۱۶۶}
- ← انحاء ارتباط میان خدا و انسان^{۱۶۷}

← **دکتر نوید کرمانی** (Dr. Navid Kermani)

سمت: پروفیسور دوره انتقالی در تاریخ اندیشه اسلامی،

فلسفه اخلاق و عرفان

مشخصات تماس:

Institut für Studien der Kultur und Religion

¹⁶⁴ Maha El Kaisy & Mark Beaumont, Al-Radd al-Jamīl: A Fitting Refutation of the Divinity of Jesus from the Evidence of the Gospel, Leiden: Brill, forthcoming.

¹⁶⁵ Maha El Kaisy & John Dillon (eds.), The Afterlife of the Platonic Soul: Reflection of Platonic Psychology in the Monotheistic Religions, Leiden: Brill, 2009.

¹⁶⁶ Maha El Kaisy, God and Humans in Islamic Thought, London: Routledge, 2011, new edition in paperback, first edition 2006. This book has received The Iranian World Prize for the Book of the Year 2007 in the category 'Philosophy and Mysticism'.

¹⁶⁷ Maha El Kaisy, Forms of Relationship between God and Humans, PhD thesis published in the library of Birmingham University, 2002

des Islam

Die Goethe-Universität Frankfurt am Main

Tel.: 069/798-32752

Fax: 069/798-32753

Homepage: www.navidkermani.de

برخی از تألیفات ایشان:

- ← ما کیست؟ آلمان و مسلمانانش^{۱۶۸}
- ← خوف از خداوند، عطار، ایوب و چرخش متافیزیکی^{۱۶۹}
- ← وضعیت ویژه: سفرهایی در عالمی نا آرام^{۱۷۰}
- ← آن ماری شیمل در پی رد پای مسلمانان^{۱۷۱}
- ← وحی به عنوان ارتباط، مفهوم وحی در کتاب مفهوم النص نصر حامد ابو زید^{۱۷۲}
- ← خدا زیباست، تجربه زیبایی شناسانه قرآن^{۱۷۳}
- ← ایران انقلاب کودکان^{۱۷۴}

¹⁶⁸ Wer ist Wir? Deutschland und seine Muslime, C. H. Beck Verlag, München 2009

¹⁶⁹ The Terror of God. Attar, Job and the Metaphysical Revolt, C. H. Beck Verlag, Munich 2005.

¹⁷⁰ Ausnahmezustand. Reisen in eine beunruhigte Welt, C. H. Beck Verlag, München 2013.

¹⁷¹ Annemarie Schimmel, Auf den Spuren der Muslime, Discussion volume, edited by Hartmut Bobzin and Navid Kermani, Freiburg 2002

¹⁷² Offenbarung als Kommunikation. Das Konzept wahy in Nasr Hamid Abu Zaid's Mafhum an-nass, Frankfurt et al. 1996 (Peter Lang)

¹⁷³ Gott ist schön. Das ästhetische Erleben des Koran, Munich 1999 (C. H. Beck)

¹⁷⁴ Iran - The Revolution of the children

← پروفیسور عبداللہ تاکیم (Prof. Dr. Abdullah Takim)

سمت: پروفیسور اسلام شناسی (قائم مقام مدیر اجرایی موسسه)

مشخصات تماس:

Institut für Studien der Kultur und Religion
des Islam

Die Goethe-Universität Frankfurt am Main

Büro: Juridicum, Raum 205 a

Tel.: 069/798-32750

Fax: 069/798-32753

E-Mail : takim@em.uni-frankfurt.de

محورهای کاری:

← تفاسیر مدرن و کلاسیک قرآن

← عرفان اسلامی (تصوف)، فلسفه و اخلاق

← حرکت های اصلاحی در اسلام

← فناوری های پزشکی و اخلاق زیستی در اسلام، اخلاق زیستی در ایران

← فهم از بیماری و سلامتی و مفهوم شخص در اسلام

← فهم اسلامی از مرگ و همراهی با مرگ در اسلام

← گفتگوی میان اسلام و مسیحیت

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: بنیادهای دین اسلام

سوابق تحصیلی و کاری: وی متولد سال ۱۹۷۲ در استانبول است. در سال ۹۲ تحصیلات خود را در دانشگاه بوخوم در زمینه شرق شناسی، اسلام شناسی و سیاست آغاز نمود و در سال ۲۰۰۵ مدرک دکتری خود را از همان دانشگاه دریافت کرد. وی از سال ۲۰۰۷ استاد دانشگاه فرانکفورت می باشد.

برخی از تألیفات ایشان:

- ← تفسیر قرآن در قرن بیستم^{۱۷۵}
- ← اخلاق زیستی در ترکیه^{۱۷۶}
- ← مسئولیت در قبال زندگی، اخلاق در مسیحیت و اسلام^{۱۷۷}
- ← امتحان یا بهای آزادی؟ درد و غلبه بر آن در مسیحیت و اسلام^{۱۷۸}

← **دکتر میلاد کریمی (Dr. Milad Karimi)**

سمت: پروفیسور کلام، عرفان و فلسفه اسلامی

مشخصات تماس:

Telefon: + 49 251 83-26110 (Sekretariat)

Telefon: + 49 251 83-26105

Fax: + 49 251 83-26111

E-Mail: milad.karimi@uni-muenster.de

¹⁷⁵ Koranexegese im 20. Jahrhundert: islamische Tradition und neue Ansätze in Süleyman Ateş's "Zeitgenössischem Korankommentar". Istanbul: Yeni Ufuklar, 2007.

¹⁷⁶ Bioethik in der Türkei. Bochum: Ruhr-Universität Bochum, 2005. S. 1-25.

¹⁷⁷ [Hrsg. zus. mit Hansjörg Schmid/ Andreas Renz/ Bülent Ucar]: Verantwortung für das Leben. Ethik in Christentum und Islam. Regensburg: Pustet, 2008. (Theologisches Forum Christentum – Islam; Bd. 4)

¹⁷⁸ [Hrsg. zus. mit Andreas Renz/ Hansjörg Schmid/ Jutta Sperber]: Prüfung oder Preis der Freiheit? Leid und Leidbewältigung in Christentum und Islam. Regensburg: Pustet, 2008. (Theologisches Forum Christentum – Islam; Bd. 3)

محورهای کاری: مطالعات نظام مند: متافیزیک، فلسفه دین، الهیات نظام مند، عرفان، زیبایی شناسی، علم تفسیر،

مطالعات تاریخی: فلسفه افلاطون، ارسطو، فلسفه اسلامی در قرون وسطی، ایده الیسم آلمانی و نقد آن، فلسفه در قرن بیستم.

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: درباره زمان و مکان

سوابق تحصیلی و کاری: ایشان متولد ۱۹۷۹ در کابل است. از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۶ در دانشگاه فرایبورگ و دانشگاه دهلی هند فلسفه و اسلام خوانده است. و در سال ۲۰۱۲ از دانشگاه فرایبورگ دکتری خود را دریافت کرده است و از همان سال به عنوان پروفسور دوره انتقالی در دانشگاه مونستر تدریس می کند.

برخی از تألیفات ایشان:

← ایشان قرآن کریم را به طور کامل به آلمانی ترجمه کرده است.

← عینیت، غیریت، و تناقض، (هگل و هایدگر)^{۱۷۹}

← سالنامه الهیات و تعلیم و تربیت اسلامی به همراه پروفسور خورشیده^{۱۸۰}

← تلاشی برای درک زیبایی شناسانه از قرآن^{۱۸۱}

← ایمان به منزله اشتیاق به خداوند^{۱۸۲}

← قرآن: کلام الهی یا بشری^{۱۸۳}

¹⁷⁹ Identität - Differenz - Widerspruch. (Hegel und Heidegger). Reihe: Rombach Wissenschaften. Freiburg 2012.

¹⁸⁰ Jahrbuch für islamischen Theologie und Religionspädagogik. 1. Band, 1. Jahrgang. Hg. v. Milad Karimi/ Mouhanad Khorchide. Freiburg 2012.

¹⁸¹ Versuch einer ästhetischen Hermeneutik des Koran. In: Mouhanad Khorchide / Klaus von Stosch (Hg): Herausforderung an die islamische Theologie in Europa. Erscheinung: Freiburg 2012, S. 14-31.

¹⁸² Vom Glauben als Sehnsucht nach Gott. In: Jahrbuch für islamische Theologie und Religionspädagogik. Bd. 1, 1. Jahrgang. Hg. v. Milad Karimi / Mouhanad Khorchide. Freiburg 2012, S. 215-238.

← ارتباط میان خدا و انسان از دیدگاه اسلام.^{۱۸۴}

← **دکتر روجیرو سانسورینو (Dr. Ruggero Vimercati Sanseverino)**

سمت: پست دکتری

مشخصات تماس:

Eberhard Karls Universität Tübingen
Zentrum für Islamische Theologie
Rümelinstr. 27, 72070 Tübingen
Dienstzimmer: Raum 14, EG
E-Mail: ruggero.vimercati-sanseverino@uni-tuebingen.de

Web: <http://uni-tuebingen.academia.edu/RuggeroVimercatiSanseverino>

محورهای کاری:

← تاریخ اندیشه و فرهنگ اسلامی انسان شناسی دینی در اسلام

← الهیات و علم تفسیر (تفسیر قرآن، نبوت، فلسفه)

← معنویت و زندگی دینی (شیخ شناسی و تصوف)

← دوران مدرن (اسلام در اروپا، دینداری اسلامی در بستر جهانی شدن)

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: زندگی شخصیت و اهمیت پیامبر اسلام در باور و اندیشه اسلام

¹⁸³ Der Koran - Gottespoesie oder Menschenwort? In: "Internationale Katholische Zeitschrift. Communio (Heft 5/2011)". November 2011, S. 457-465.

¹⁸⁴ Die Beziehung zwischen Gott und Mensch aus islamischer Perspektive. In: Andreas Renz/Mohammad Gharaibeh/ Anja Middelbeck-Varwick/Bülent Ucar (Hg): "Der stets größere Gott..." - Gottesvorstellungen in Christentum und Islam, Regensburg 2011, S. 231-241.

سوابق تحصیلی و کاری: ایشان تحصیلات خود را در دانشگاه توپینگن در سال ۲۰۰۰ آغاز نموده و پس از مدتی تحصیل در ایتالیا یک دوره فوق لیسانس در نیس فرانسه گذرانده است. وی سپس در سال ۲۰۱۲ دکتری خود را دریافت کرده است.

برخی از تألیفات ایشان:

← شیخ شناسی، سنت معنویت^{۱۸۵}

(۷) الهیات مسیحی

← **پروفیسور آندریاس نئرینگ** (Prof. Dr. Andreas Nehring)

سمت: استاد صاحب کرسی ادیان و تبلیغ دینی

مشخصات تماس

E-Mail: nehring.andreas@t-online.de

Tel.: 09 13 1/85-22413

Fax: 09 13 1-85-26593

محورهای کاری:

← نظریه و روش های دانش ادیان

← تغییر شکل ادیان در هند ما بعد دوره استعمار

← حضور تبلیغی ادیان و فرهنگ های بیگانه

← الهیات پس از دوره استعمار

¹⁸⁵ La sainteté à Fès de la fondation au protectorat : hagiographie, tradition spirituelle et héritage prophétique, Rabat : Centre Jacques Berque/ CNRS, voraussichtlich im Herbst 2013.

شایان ذکر است دستیار ایشان آقای «دکتر رودیگر براون» - Dr. Rüdiger Braun - به طور خاص به مسئله مسلمانان و گفتگوهای میان فرهنگی توجه دارند و برخی از محورهای کاری ایشان به شرح زیر است:

← بنیادهای انسان شناسی در مسیحیت و اسلام

← تاریخ، نظریه و عمل در باره رویارویی مسلمانان و مسیحیان

← گفت‌مان هویت و بیگانگی نزد مسلمانان و شرق شناسی

← تغییر شکل اسلام در اروپا

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: ادیان آسیایی ، اسلام و مسیحیت، رابطه ملی گرایی و بنیاد گرایی در اسلام و بودیسم

سوابق تحصیلی و کاری: وی از سال ۷۹ تا ۸۵ تحصیلات عالی خود را در چند شهر مختلف آلمان در رشته الهیات با گرایش ادیان و تاریخ دین به اتمام رسانده است. در ۱۹۹۱ دکتری خود را در رشته ادیان و تبلیغ دینی دریافت کرده است. در سال ۲۰۰۱ موفق به پایان رساندن "هابیلیتاسیون" خود گردید و نهایتاً از سال ۲۰۰۶ استاد صاحب کرسی دانشگاه هستند.

برخی از انتشارات

← دین و فرهنگ تلاشی برای بازنمودن یک تفاوت^{۱۸۶}

← در سرزمین عجایب ایمان، دانش ادیان میان هرمنوتیک فرهنگ و سیاست در فرهنگ^{۱۸۷}

← هند به عنوان سرزمین سرآغازها، تصویر غربی از هند و پیامدهای آن^{۱۸۸}

¹⁸⁶ Religion und Kultur – Zur Beschreibung einer Differenz, in: Andreas Nehring und Joachim Valentin (Hg.), Religious Turns-Turning Religions. Veränderte kulturelle Diskurse, neue religiöse Wissensformen (ReligionsKulturen 1), Stuttgart 2008, 11-31.

¹⁸⁷ "Im Wunderland des Glaubens" - Religionswissenschaft zwischen Kulturhermeneutik und Kulturpolitik, in: Christoph Ernst, Walter Sparr, Hedwig Wagner (Hg.), Kulturhermeneutik. Interdisziplinäre Beiträge zum Umgang mit Kultureller Differenz, München 2008, 407-428.

¹⁸⁸ Indien als Land des Ursprungs? Westliche Indienbilder und ihre Konsequenzen, in: Henning Wrogemann (Hg.), Indien – Schmelztiegel der Religionen oder Konkurrenz der Missionen? Protestantische Mission in Indien seit den Anfängen in Tranquebar (1706) und die Sendung anderer Konfessionen und Religionen, Berlin 2008, 105-120.

← **پروفسور مانفرد پیرنر** (Prof. Dr. Manfred L. Pirner)

سمت: استاد صاحب کرسی آموزش و پرورش پروتستان

مشخصات تماس:

Villa St. Paul
Dutzendteichstraße 24
D-90478 Nürnberg
1. Stock / First Floor, Raum / Room No. 01.001

Regensburger Strasse 160
D-90478 Nürnberg, GERMANY
Tel.: + 49 (0)911 5302-548
Tel.: + 49 (0)911 5302-549 (Sekretariat/ Secretary)
Fax: + 49 (0)911 5302-299
E-Mail: manfred.pirner@ewf.uni-erlangen.de

محورهای کاری:

← آموزش میان دینی / گفتگوی میان دینی

← فرهنگ و دین مردم پسند / آموزش دین جهت یافته از دنیای رسانه

← آموزش دین دو زبانه

← تعلیم و تربیت مسیحی / نظرگاه های پروتستان در باره آموزش و پرورش

سوابق تحصیلی و کاری: وی از سال ۷۸ تا ۸۶ در آلمان و گلاسکو اسکاتلند در رشته معلمی پروتستانتیسیم و زبان انگلیسی تحصیل کرده است. در سال ۱۹۹۷ موفق به اخذ دکتری خود در رشته «دین و موسیقی در مدرسه» شده است. در سال ۲۰۰۰ موفق به پایان رساندن «هابیلیتاسیون» شده است و سپس استاد دانشگاه و صاحب کرسی گردیده است.

برخی از انتشارات ایشان:

← درباره آموزش دینی از نو بیندیشیم^{۱۸۹}

← تدریس حرفه ای دین^{۱۹۰}

← آموزش و پرورش مسیحی، اندیشه های بنیادی، یافته های تجربی و چهارچوب مفهومی^{۱۹۱}

← دین داری، روشنگری انسان شناسانه، الهیاتی و جامعه شناسانه^{۱۹۲}

← **پروفسور سونیا اشتروبه** (Priv. Doz. Dr. Sonja Strube)

سمت: پست دکتری

مشخصات تماس:

Institut für Islamische Theologie, Universität Osnabrück,
Kamp 46/47, 49074 Osnabrück, Raum: 51/226

Telefon: + 49 541 969-6247

Fax: + 49 541 9696-6227

E-Mail: sostrube@uni-osnabrueck.de

محورهای کاری: تفسیر انجیل به عنوان کشیش و تفسیر کاربردی

¹⁸⁹ gemeinsam mit Bernhard Grümme und Hartmut Lenhard) Religionsunterricht neu denken. Innovative Ansätze und Perspektiven für den Religionsunterricht (Religionspädagogik Innovativ, Bd. 1), Stuttgart: Kohlhammer 2012, 264 Seiten.

¹⁹⁰ (gemeinsam mit Rita Burricher, Bernhard Grümme, Hans Mendl, Martin Rothgangel und Thomas Schlag) Professionell Religion unterrichten. Ein Arbeitsbuch Religionspädagogik Innovativ, Bd. 2), Stuttgart: Kohlhammer 2012, 264 Seiten.

¹⁹¹ Christliche Pädagogik. Grundsatzüberlegungen, empirische Befunde und konzeptionelle Leitlinien, Stuttgart: Kohlhammer 2008, 131 Seiten.

¹⁹² (gemeinsam mit Hans-Ferdinand Angel, Martin Bröking-Bortfeldt, Ulrich Hemel, Joachim Kunsmann und Martin Rothgangel) Religiosität. Anthropologische, theologische und sozialwissenschaftliche Klärungen, Stuttgart: Kohlhammer 2006, 213 Seiten.

انجیل. تمایلات راست در محیط مسیحی، شکوفایی دینی و آموزش و پرورش بزرگسالان، تفسیر فمینیستی کتاب مقدس و الهیات فمینیستی. انجیل یوحنا و مارکوس، هانا آرنت.

نمونه واحدهایی که تدریس می کنند: شکوفایی دینی و محیط اجتماعی، تمایلات راست افراطی در جوامع کاتولیک، الهیات مسیحی

سوابق تحصیلی و کاری: متولد ۱۹۶۸، دکتری و هایلیتاتسیون در رشته الهیات مسیحی. در حال حاضر در حال گذراندن دوره پست دکتری در گروه میان رشته ای (صلح، دین و آموزش) هستند.

برخی از تألیفات ایشان: ایشان تألیفات بسیار زیادی دارند به دو تک نگاری و یک مقاله اشاره می شود:

← مواجهه با تمایلات راست گرایانه.

← درک کتاب مقدس میان نگاه علمی و زندگی روزمره،

← توجیه خشونت منجر به مرگ؟

← **پروفیسور کاترینا ونتسل** (Catherina Wenzel)

سمت: استاد علوم ادیان دانشکده الهیات انجیلی دانشگاه فرانکفورت

مشخصات تماس:

Prof. Dr. Catherina Wenzel
Goethe-Universität Frankfurt am Main
Fachbereich Evangelische Theologie
Religionswissenschaft
Grüneburgplatz 1
60323 Frankfurt am Main

Fon: 069 / 798-32755

Fax: 069 / 798-33358

Mail: mail@catherina-wenzel.de

پروفسور ورتسل از سال ۱۹۸۲ تا ۱۹۸۸ در گروه الهیات دانشگاه هومبولت برلین به تحصیل پرداخت. سپس تا سال ۱۹۹۱ دوره های عملی کار در کلیسا را پشت سر گذاشته و از سال ۱۹۹۱ تا ۹۳ به عنوان معلم دینی به تدریس پرداخت. او سپس به مدت پنج سال یعنی تا سال ۱۹۹۸ به عنوان دستیار علمی در گروه ادیان دانشگاه هومبولت برلین به خدمت پرداخت.

وی در سال ۱۹۹۷ دکتری خود را دریافت نمود و از سال ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۱ را در ایران به سر برد. او در سال های ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۲ بورسیه ای دریافت کرد تا دوره فوق دکتری خود با موضوع «بنیادهای انسان شناسانه در اسلام و مسیحیت و شکوفایی آن ها» را در دانشگاه بامبرگ سپری نماید، در همین زمان او در گروه الهیات پروتستان دانشگاه آزاد برلین نیز به تدریس می پرداخت.

خانم ورتسل سپس به مدت هفت سال (۲۰۰۲-۲۰۰۹) دستیار علمی پروفسور فلدکلر^{۱۹۳} صاحب کرسی ادیان و مطالعات تبلیغ مسیحی^{۱۹۴} در دانشگاه هومبولت برلین بود. او در اواخر این دوره همکاری خود را با دانشگاه پتسدام با پروفسور هافنر^{۱۹۵} آغاز نمود و از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۰ دستار علمی ایشان در کرسی ادیان گروه فلسفه دانشگاه پتسدام بود.

خانم ورتسل به مدت دو سال (۲۰۱۱/۲۰۱۰) پروفسور جانشین در گروه ادیان در کرسی تاریخ و الهیات مسیحی در دانشگاه برمن بود. او در سال ۲۰۱۱ «هابیلیتاسیون» خود را در دانشگاه پتسدام دریافت نمود و از سال ۲۰۱۲ استاد صاحب کرسی ادیان در دانشگاه فرانکفورت گردید.

از جمله آثار ایشان می توان به طور خاص به اثر «تصویر پیامبر اسلام در کمدی الهی دانتو و تاثیر آن بر شکل گیری درک از اسلام در اروپای مسیحی»^{۱۹۶} اشاره داشت.

¹⁹³ Prof. Dr. A. Feldtkeller

¹⁹⁴ Lehrstuhl für Religions- Missionswissenschaft und Ökumenik

¹⁹⁵ Prof. Dr. H. E. Hafner

¹⁹⁶ Verdammt und Vollkommen. Muhammad in Dantes ‚Göttlicher Komödie‘. Ein Beitrag zur Religionsgeschichte Europas, insbesondere hinsichtlich des Verhältnisses zwischen Christentum und Islam (erscheint 2012)

← **پروفسور کلاوس فون اشتوش** (Prof. Dr. Klaus von Stosch)

سمت: استاد صاحب کرسی الهیات نظام یافته و تعلیم آن

مشخصات تماس:

Universität Paderborn, Fakultät für
Kulturwissenschaften
Institut für Katholische Theologie
Warburger Str. 100
D-33098 Paderborn
Raum: N3.146
Telefon: (05251) 60-2362
E-Mail: klaus.von.stosch@uni-
paderborn.de

محورهای کاری:

تخصص ایشان در زمینه الهیات سیستماتیک است. اما مدتی است (از حدود سال ۲۰۰۷) که به الهیات تطبیقی و دیالوگ با مسلمانان بخصوص شیعیان توجه زیادی نشان می دهند و با دانشگاه ادیان قم تفاهم نامه همکاری امضاء نموده و در این راستا پروژه‌های منظم تبادل استاد و دانشجو برگزار می‌گردد.

لیست پایان نامه هایی که ایشان استاد راهنما آن بوده است، نشان دهنده ی محور های مورد نظر این انستیتو در خصوص پایان نامه ها است.

رسائل پایان یافته:

← محمد به عنوان رسول خدا در آموزش اسلام، این رساله در گروه الهیات تطبیقی دفاع شده است.^{۱۹۷}

← انسان و خداوند در چالشگاه عدالت و رحمت، دفاع شده در گروه الهیات تطبیقی دفاع شده است.^{۱۹۸}

¹⁹⁷ Tuba Isik, Muhammad als Gesandter Gottes im Islamischen Religionsunterricht. Promotionsfach: Komparative Theologie. Abschluss 2013.

پایان نامه های در حال تدوین:

- ◀ آزادی اراده انسان بر اساس آرای کارل رانر، توماس پروپر در اندیشه کاتولیک معاصر و علامه طباطبایی در اندیشه شیعی معاصر، محمد ابراهیم عزیزاده، دانشگاه ادیان قم^{۱۹۹}
- ◀ الهیات فلسفی بر اساس آراء کارل رانر و ملاصدر، مجتبی بیدقی، دانشگاه ادیان قم^{۲۰۰}
- ◀ ویژگی های عیسی در اسلام و مسیحی، مسیح شناسی از دیدگاه الهیات تطبیقی^{۲۰۱}
- ◀ الهیات تطبیقی و هنر، مسئله تصویر گری و حرمت آن در گفتگوی ادیان^{۲۰۲}
- ◀ اندیشیدن به خداوند به منزله عشق، رویکردی به الهیات تثلیث از دیدگاه گفتگوی اسلامی مسیحی^{۲۰۳}
- ◀ پوچی دنیا، درباره نجات عالم به دست مسیح در گفتگوی مسیحی اسلامی^{۲۰۴}
- ◀ الهیات خشونت، تلاشی تفسیری برای تعیین نسبت قرآن و خشونت، خانم حمیده محقق^{۲۰۵}
- ◀ بنیان نهادن اخلاق معاملات از غزالی به سوی کانت و هابرماس^{۲۰۶}

¹⁹⁸ Muna Tatari, Gott und Mensch im Spannungsfeld von Gerechtigkeit und Barmherzigkeit. Versuch einer Positionsbestimmung. Promotionsfach: Komparative Theologie. Abschluss 2013.

¹⁹⁹ Freedom of the Will. According to Karl Rahner and Thomas Pröpper in contemporary Catholicism and Mohammad Hossein Tabatabaee in Contemporary Shiism (Bearbeiter: Mohammad Ebrahim Alizadeh)

²⁰⁰ Philosophical theology according to Mulla Şadra and Karl Rahner (Bearbeiter: Mojtaba Beidaghi)

²⁰¹ Die Besonderheit Jesu in Christentum und Islam. Christologische Untersuchungen aus der Perspektive Komparativer Theologie (Bearbeiterin: Cornelia Dockter)

²⁰² Komparative Theologie und Kunst. Die Debatte um Bilder und Bilderverbot im Dialog der Religionen (Bearbeiterin: Anna Heiny).

²⁰³ Gott als Liebe denken. Annäherungen an die Trinitätstheologie aus der Perspektive des muslimisch-christlichen Dialogs, (Bearbeiterin: Katharina Lammers).

²⁰⁴ Das Absurde in der Welt. Zum Konzept einer Soteriologie im christlich-muslimischen Gespräch (Bearbeiter: Aaron Langenfeld)

²⁰⁵ Theologie der Gewalt- eine exegetische Verhältnisbestimmung zwischen Gewalt und Qur'an (Bearbeiterin: Hamideh Mohagheghi)

²⁰⁶ Grundlegung zur islamischen Wirtschaftsethik - von Al-Ghazali über Kant zu Habermas (Bearbeiter: Idris Nassery)

- ← الهیات گفت و گو، ادای سهمی به گفتگوی الهیات شیعی با ویتگنشتاین متاخر، اسحاق رهنما، دانشگاه ادیان قم^{۲۰۷}
- ← عشق و عدم، مطالعه ای تطبیقی درباره بودیسم و مسیحیت^{۲۰۸}
- ← شفاعت و تعالی خداوند^{۲۰۹}
- ← چهره پردازی اسلام: تحقیقی درباره همگرایی عقل و دین در اسلام^{۲۱۰}
- ← شناخت معیارها در صدور احکام میان دینی^{۲۱۱}
- ← گناه های نابخشودنی؟ درباره حق بخشوده شدن^{۲۱۲}
- ← سرپرستی روحانی و تصویر انسان در اسلام، در گفتگو با مفاهیم مسیحی^{۲۱۳}

سوابق تحصیلی و کاری ایشان:

پروفسور فون استوش متولد سال ۱۹۷۱ است و در حال حاضر (بهار ۲۰۱۴) ۴۳ سال دارد. ایشان پس از تحصیل دوران ابتدایی از سال ۹۱ تا ۹۳ در بن به تحصیل الهیات و تاریخ مسیحی پرداخت. سپس در سال های ۹۳ و ۹۴ تحصیل الهیات و فلسفه کاتولیک را در فرایبورگ سوئیس ادامه داد. سپس از سال ۹۴ تا ۹۷ از بنیاد آلمانی (Studienstiftung des deutschen Volkes) بورسیه ای دریافت نمود و در بن علاوه بر الهیات و فلسفه مسیحی بر اقتصاد سیاسی تمرکز نمود.

²⁰⁷ Theologie der Konversion. Ein Beitrag zur Diskussion einer schiitischen Theologie der Religionen im Gespräch mit der Spätphilosophie Wittgensteins (Bearbeiter: Eshagh Rahnama)

²⁰⁸ Liebe und Leerheit. Komparative Studie im Buddhismus und Christentum. (Bearbeiter: Daniel Rumel)

²⁰⁹ Das Fürbittgebet und die Transzendenz Gottes (Bearbeiter: Cemil Sahinöz).

²¹⁰ Die ästhetische Selbststilisierung im Islam. Untersuchungen zur Konvergenz von Offenbarung und Vernunft (Bearbeiter: Ufuk Topkara)

²¹¹ Kriteriologie interreligiöser Urteilsbildung (Bearbeiterin: Anne Weber).

²¹² Unversöhnbare Schuld? Vom Recht auf Vergebung (Bearbeiterin: Maria Elisabeth Wirth)

²¹³ Seelsorge und Menschenbild im Islam. Untersuchungen im Gespräch mit christlichen Konzepten (Bearbeiterin: Anna-Maria Fischer)

او در سال ۹۷ دیپلم خود در الهیات کاتولیک را دریافت نمود و از این سال تا سال ۲۰۰۱ در بن دوره دکتری خود را پشت سر گذاشت. دکترای الهیات او در الهیات دگماتیک می باشد. ایشان سپس از سال ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۵ در دانشگاه مونستر دوره «هایلیتاتسیون» خود را با گرایش الهیات بنیادین (Fundamentaltheologie) پشت سر گذاشت و در این سال اجازه تدریس در این شاخه را دریافت نمود.

ایشان در طول دوره تحصیل غالباً به عنوان دستیار استاد به کار مشغول بوده است. از جمله از سال ۹۸ تا ۲۰۰۷ دستیار استاد در دانشگاه کلن (Prof. Dr. Hans-Joachim Höhn) بوده اند. در سال ۲۰۰۱ جایزه موسسه تحقیقاتی فلسفه در هانوفر را برای بهترین پاسخ به این سوال که "اعتقادات دینی چیستند؟" دریافت نموده اند.

وی از سال ۲۰۰۵ تا سال ۲۰۰۸ استاد دانشگاه مونستر بوده است و سپس به فواصل متوالی طی سالهای ۲۰۰۵؛ ۲۰۰۹؛ ۲۰۱۰؛ ۲۰۱۲ و ۲۰۱۳ در بیت المقدس (اورشلیم) استاد مدعو بوده است.

او در سال ۲۰۰۷ از «موسسه هایزنبورگ» بورسیه ای دریافت نموده است تا در چارچوب آن طرحی برای الهیات تطبیقی تهیه نماید که در آن به طور خاص نحوه عرضه وحی در اسلام و مسیحیت مورد مطالعه و تطبیق قرار گرفته باشد.

ایشان پس از گذراندن یک دوره کوتاه تدریس در کلن در تابستان ۲۰۰۸ صاحب کرسی الهیات کاتولیک در دانشگاه پادربورن می شوند. ایشان از سال ۲۰۰۹ ریاست مرکز الهیات تطبیقی و مطالعات فرهنگی دانشگاه پادربورن را نیز به عهده می گیرند. وی تاکنون چند بار به قم سفر نموده و با دانشگاه ادیان قم تفاهم نامه همکاری علمی برای تبادل استاد و دانشجویان امضاء نموده است.

برخی از انتشارات ایشان:

پروفسور کلاوس فون اشتوش صاحب انتشارات متعددی است که از جمله آثار قابل توجه وی کتاب «چالشهای الهیات اسلامی در اروپا»^{۲۱۴} نام دارد.

²¹⁴ Herausforderungen an die islamische Theologie in Europa - Challenges for Islamic Theology in Europe

ساختار آموزشی و درجات دانشگاهی در آلمان

در آلمان دوره دکتری غالباً پژوهش محور است و به خلاف ایران یا مثلاً آمریکا، فاقد واحد های درسی و امتحان جامع است. پس از گذراندن دوره دکتری، دانشجو با عنایت به علائق، توان علمی و سوابق کاری و تألیفاتش می تواند یکی از شش راه زیر را در پیش بگیرد.

دوره های پست دکتری

که معمولاً بین یک تا پنج سال به طول می انجامد و در آن باید یک تحقیق علمی جدید انجام شود. برخی از دانشگاه ها خود موضوعی را معرفی کرده و برای این دوره ها، بورس اختصاص می دهند و برخی دانشجویان بدون بورس، خودشان با هماهنگی با یک استاد این دوره را پشت سر می گذارند. اگر کسی بدون بورس بخواهد این دوره را با یک استاد پشت سر بگذارد غالباً خیلی سریع از اساتید جواب مثبت دریافت می کند.

تحقیقات شخصی

بنیادها و نهادهای سرمایه گذار بسیاری در آلمان مانند DFG (انجمن تحقیقات آلمان که بزرگترین نهاد دولتی سرمایه گذار در زمینه پژوهش در تمام شاخه های علوم در آلمان است) وجود دارند که حاضرند پروژه های خوب علمی را پشتیبانی مالی کنند. شخص با مدرک دکتری (و در مورد پروژه های بسیار خلاقانه با مدارک پائین تر) می تواند پروژه خود را برای این موسسات ارسال نماید.

این موسسات غالباً درگاه رایانه ای دارند و به صورت آن لاین با نظام خاصی مدارک مورد نظر خودشان را دریافت کرده، پروژه ها را برای اساتید ارزیاب خود می فرستند. در صورت تصویب یک پروژه، موسسه حمایت کننده دستمزد محقق، بعلاوه هزینه های بالاسری تحقیق او را (که دانشگاه ها یا موسسات تحقیقاتی برای پذیرش محقق در مجموعه خود و اعطای امکانات و نام خود به او در یافت می کنند) به موسسه مورد نظر پرداخت می نماید و محقق برای مدت تحقیق کارمند موسسه مذکور می گردد.

هابیلیتاسیون (دریافت اجازه تدریس در دانشگاه)

این عنوان مخصوص دانشگاه های آلمانی زبان است و تا آن جا که نگارنده مطلع است در جاهای دیگر مرسوم نیست. با گذراندن این دوره که مجموعه ای از تدریس، نوشتن یک کتاب یا چند مقاله است،

شخص در یک دانشگاه اجازه تدریس پیدا می کند. چنین افرادی در آلمان (پریوات دوتزنت Privat Dozent) خوانده می شوند که در واقع پروفسورهای فاقد کرسی و حقوق دانشگاهی هستند. عنوان این اساتید به جای (Prof. Dr.) به شکل (PD, P.D. or Priv.-Doz) درج می شود. اساتید مذکور اجازه دارند دانشجویان دکتری را راهنمایی کرده و برای حفظ عنوان خود باید در سال لااقل یک درس در دانشگاه طرف قرار داد خود بدهند. کسانی که در نظام معمول دانشگاه های آلمان پروفسور می شوند باید قبل از استخدام، هابیلیتاسیون داشته باشند.

پروفسور های نوپا (Junior Professor)

اگر شخصی که به تازگی دکتری گرفته است وضع علمی خوبی داشته باشد، می تواند پروفسور نوپا بشود. پروفسورهای نوپا، مانند پروفسورهای معمولی باید فرایند فراخوانده شدن به دانشگاه را طی کنند (یعنی مدارک خود را پس از فراخوان به دانشگاه بفرستند، توسط کمیته مربوطه از میان کاندیداها انتخاب شوند، با دو یا سه نفر در مرحله نیمه نهایی در تدریس آزمایشی رقابت کنند، از طرف کمیسیون مربوطه به ریاست دانشگاه معرفی شوند و رئیس دانشگاه آن ها را به همکاری دعوت کند).

از نظر علمی و آموزشی شرایط آن ها با یک پروفسور رسمی یکسان است. اما در چند مورد تفاوت هایی وجود دارد. نخست آن که حقوق آن ها کمتر است، مدت استخدامشان ابتدا برای سه سال و پس از ارزیابی برای سه سال دیگر قابل تمدید است و پس از این شش سال خاتمه می یابد، مگر اینکه به عنوان استاد دائمی (Tenure) شناخته شود (این کار بر اساس قراردادی صورت می پذیرد که مطابق آن، دانشگاه متعهد می گردد پس از دوره آزمایشی، استاد را رسماً به عنوان پروفسور، استخدام مادام العمر کند) و البته دروس موظف آن ها نیز کمتر است.

پروفسور دوران انتقالی (Vertretungsprofessur)

از آن جا که انتصاب یک پروفسور با روند قانونی آن در آلمان فرایندی بسیار زمان بر است، گاهی در این دوران انتقالی دانشگاه یا گروه ممکن است یک نفر را که مدرک دکتری دارد، به عنوان پروفسور دوره انتقالی معرفی کرده او را موقتاً استخدام نماید.

پروفسور مورد حمایت نهادی غیر از دانشگاه (Stiftungsgastprofessur)

گاهی یک نهاد غیر از دانشگاه محل تدریس، حاضر می شود هزینه های یک استاد را تقبل کند. این اساتید غالباً برای مدتی محدود در حدود ۵ سال به تدریس می پردازند. در حال حاضر حدود ۱۰۰۰ کرسی برای چنین اساتیدی در کل دانشگاه های آلمان وجود دارد که توسط نهادهای خصوصی تأمین مالی می شود.

پروفسور

در حال حاضر پروفسورها در آلمان سه درجه دارند که به ترتیب عبارتند از W1, W2, W3 که در آن W3 عالی ترین رتبه را داشته به منزله استاد تمام در نظام ایران است و در برخی استان ها مانند بایرن به آن ها (Professor Ordinarius) گفته می شود.

پروفسورهایی که به این درجه می رسند غالباً صاحب یک کرسی (Lehrstuhlinhaber) هستند؛ یعنی علاوه بر دستمزد خود که از سایر همکاران بالاتر است در یک فرایند مذاکره جدی با دانشگاه برای دریافت هزینه های تحقیقاتی، استخدام منشی، دستیار علمی، دانشجوی دکتری، فوق دکتری و ... قرارداد می بندند.

در ذیل یک کرسی ممکن است مثلاً دو دانشجوی فوق دکتری، دو دانشجوی دکتری، یک منشی، چهار دستیار دانشجو، دو دستیار علمی، هزینه یک کنفرانس سالانه، هزینه خرید کتاب، هزینه سفر و در موارد ضروری هزینه آزمایشگاه، مواد اولیه و... منظور شود. البته این بدان معناست که دانشگاه بخشی از اهداف تحقیقاتی خود را بر دوش این استاد گذاشته و به تناسب، توقعات جدی از او و گروهش دارد.

گاهی نیز به جای کرسی از یک گروه کاری (Arbeitsgruppe oder kurz AG) یا گروه تحقیقاتی (Forschungsgruppe) یاد می شود. روشن است که هر استاد صاحب کرسی، پروفسور هست اما هر پروفسوری صاحب کرسی نیست. در گذشته پروفسورها غالباً استخدام مادام العمر بوده اند اما امروزه غالباً با یک دوره قراردادی طولانی آغاز به کار می کنند و ممکن است پروفسور های رده های بالاتر نیز قراردادی باشند. برای انتساب به این سمت یک فرایند طولانی طی می شود که فراخوان به کار (Berufung) نام دارد و گاهی تا دو سال به طول می انجامد و مراحل اساسی آن به شرح زیر است:

کسی که می خواهد در این فراخوان شرکت کند باید شرایط خاصی (Berufungsvoraussetzungen) را دارا باشد از جمله علاوه بر دکتری باید یا مدرک پروفیسورهای نوپا (Juniorprofessur) و یا اجازه تدریس در دانشگاه های آلمان (Habilitation) داشته باشد.

روند فراخوان با اعلان عمومی خالی بودن این موقعیت شغلی و معرفی شرایط استخدام و زمان بندی فرایند پذیرش استاد آغاز می شود (Ausschreibung)، سپس یک کارگروه (Berufungskommission) که متشکل از اساتید، دستیاران علمی و دانشجویان هستند، بعلاوه یکی دو پروفیسور از دیگر دانشگاه ها به عنوان ارزیاب حاضر می شوند.

این گروه پس از بررسی مدارک غالباً سه نفر را برای مصاحبه دعوت می کنند. غالباً هر یک از این سه نفر باید یک سخنرانی آزمایشی، یک تدریس آزمایشی و گفتگویی فردی با اعضای کمیسیون داشته باشند. سپس با توجه به همه ارزیابی ها، کارگروه مزبور لیستی را به ترتیب اولویت و مطلوبیت به دفتر ریاست دانشگاه ارائه می دهند که نشان دهنده ارجحیت داوطلبان است (primo loco, secundo loco, tertio loco).

سپس وزارت علوم غالباً نفر اول این لیست را به عنوان استاد برگزیده انتخاب می کند. اگر چه وزارتخانه در این باره اجبار ندارد و می تواند داوطلب مناسب دیگری را برگزیند. اما در چندین ایالت آلمان این کار را وزارت خانه های محلی به دانشگاه ها واگذار کرده اند. سپس داوطلب برگزیده شده و دانشگاه وارد مذاکره (Berufungsverhandlungen) برای دستمزد و دیگر امکانات مورد نیاز برای کرسی مذکور می شود. این مذاکرات ممکن است چند ماه به طول انجامد و حتی ممکن است به شکست منجر شود که در این صورت نفر دوم لیست به مذاکره خواند می شود.

در مرحله نهایی استاد به کار فراخوانده می شود و برای پروفیسورهایی در این رده غالباً این استخدام مادام العمر می باشد. چنین پروفیسورهایی پس از بازنشستگی (Emeritus) نامیده می شوند و هنوز هم از امکانات خاص آموزشی و بودجه (البته محدودتر از گذشته) برخوردارند.

در مقابل، بقیه پروفیسورها امکانات مالی و دستیاران بسیار محدودتری دارند یا اساساً به غیر از حقوق خود، چیزی دریافت نمی کنند و به آن ها با عنایت به قوانین ایالات مختلف (Extraordinarien oder

außerordentliche Professoren) پروفیسورهای غیر رسمی گفته می شود، با این حال این پروفیسورها جزو کادر اصلی دانشکده محسوب می شوند.

در مرحله بعد پروفیسورهای خارج از گروه (Außerplanmäßige Professoren) یا پروفیسورهای به استخدام درنیامده غیر رسمی قرار دارند (nicht beamtete außerordentliche Professoren).

این افراد چنان که پیش از این نیز اشاره شد افرادی هستند که دکتری گرفته، پس از دکتری اجازه تدریس دریافت نموده و فعالیت آن ها در دانشکده خوب ارزیابی شده است. این افراد پس از دریافت اجازه تدریس در دانشگاه، مدرس خصوصی (Privatdozent) شده پس از مدت قابل توجهی تدریس و تحقیق یا پس از نشان دادن لیاقت علمی، عنوان (Außerplanmäßige Professoren) را دریافت می کنند.

در مراتب بعد پروفیسورهای زیر قرار دارند که به برخی از آن ها قبلاً اشاره شد و برخی دیگر در ادامه اشاره می شود:

← پروفیسورهایی که توسط نهادی جز دانشگاه تأمین مالی می شوند (Stiftungsprofessoren)

← پروفیسورهای نوپا (Juniorprofessoren)

← پروفیسورهای ارشد (Seniorprofessoren)

این عنوان مربوط به پروفیسورهای بدون کرسی و غیر رسمی است که سن بالایی دارند و با داشتن این عنوان می توانند در سنین بازنشستگی نیز از مزایای یک پروفیسور استفاده کنند و تمام وقت خود را صرف تحقیق و نه تدریس کنند. در مقایسه، این پروفیسورها فقط از امکانات جانبی اساتید رسمی مانند حق دستیار و سایر موارد بودجه ای محرومند. این عنوان جدیداً به نظام دانشگاهی آلمان وارد شده و اول بار در سال ۲۰۰۶ در مونیخ به یک پروفیسور علوم پزشکی اعطا شده است.

← پروفیسورهای مورد احترام (Honorarprofessoren)

چنان که از نام آن پیداست به افرادی اطلاق می شود که فعالیتی علمی بیرون از دانشگاه داشته اند، اما کارشان چنان برجسته بوده که سزاوار است از دانش آن ها در دانشگاه استفاده شود. این افراد مادام که تدریس می کنند این عنوان را حفظ کرده و به ندرت بدون تدریس مجازند از این عنوان استفاده کنند.

بعلاوه برای تدریس خود دستمزدی دریافت نمی‌کنند. هدف از چنین عنوانی جذب استعداد های موفق بیرون از دانشگاه برای انتقال دانش و اندیشه خود به دانشگاه است. چنین عنوانی در میان سیاستمداران و فعالان اقتصادی جذابیت روز افزون دارد. این عنوان یک عنوان صرفاً افتخاری نیست بلکه به واسطه فعالیت ها و توان علمی و تدریس فرد بیرون از دانشگاه به او اعطا می شود.

← پروفیسورهای افتخاری (Ehrenprofessoren)

این عنوان را دانشگاه ها نه برای فعالیت های الزاما علمی بلکه به دلایل دیگر برای قدردانی به یک نفر می دهند. در سال ۱۹۳۷ هیتلر امتیاز اعطای چنین عنوانی را از آن خود دانست و مثلاً یک فیلمساز به نام (Veit Harlan) که آثار زیادی در تایید و تثبیت اندیشه های ناسیونال سوسیالیستی ساخته بود را افتخاراً پروفیسور نامید.

← پروفیسورهای مهمان (Gastprofessoren)

← پروفیسورهای دوران انتقالی (Vertretungsprofessor)

فهرست
منتخبی از اساتید اسلام شناسی در
آلمان

آدرس اینترنتی	حوزه کاری	سمت	نام استاد	دانشگاه	ردیف
http://www.geschkult.fu-berlin.de/e/islamwiss/mitarbeiterinnen/professorinnen/Freitag/index.html	Islam. Netzwerke im Ind. Ozean, histor. Stadtforschung, Geschichte und Gesellschaft d. Nahen Ostens ab 1500	استاد	پروفسور دکتر اولریکه فرایتاگ Prof. Dr. Ulrike Freitag	دانشگاه آزاد برلین	(۱)
http://www.geschkult.fu-berlin.de/e/islamwiss/mitarbeiterinnen/professorinnen/Havemann/index.html	Geschichte, Gesellschaft und Religion im Vorderen Orient	استاد جانشین اشمیتکه	پروفسور اکسل هاوامان Prof. Dr. Axel Haveman	دانشگاه آزاد برلین	(۲)
http://www.geschkult.fu-berlin.de/e/islamwiss/mitarbeiterinnen/professorinnen/Kraemer/index.html	Religion, Recht, Politik und Gesellschaft im Modernen Islam	استاد	پروفسور گوردون کرمر Prof. Dr. Gudrun Krämer	دانشگاه آزاد برلین	(۳)
http://www.geschkult.fu-berlin.de/e/islamwiss/mitarbeiterinnen/professorinnen/Krawietz/index.html	Islam. Recht, Kulturgeschichte, Körper u. Sport, Arab. Golfregion	استاد	پروفسور بریگیت کراویتس Prof. Dr. Brigit Krawietz	دانشگاه آزاد برلین	(۴)
http://www.geschkult.fu-berlin.de/e/islamwiss/mitarbeiterinnen/professorinnen/Havemann/index.html	Theologie, Philosophie, normative Tradition d. klass. Islam	استاد دانشگاه	پروفسور زابینه اشمیتکه Prof. Dr. Sabine Schmidtke	دانشگاه آزاد برلین	(۵)
http://www.ruhr-uni-bochum.de/orient/schoeck.html	Bedeutende Probleme und Kontroversen der arabischen Logik und Sprachphilosophie	استاد دانشگاه	پروفسور کورنلیا شوک Prof. Dr. Cornelia Schöck	دانشگاه بوخوم	(۶)
http://www.geschkult.fu-berlin.de/en/e/islamwiss/staff/Language_Lecturers/dilmac/index.html	بیشتر تمرکز ایشان بر مطالعات مشترک میان فرهنگ اسلامی و ترکی است	دستیار علمی	الیف دیلماک Elif Dilmac	دانشگاه آزاد برلین	(۷)
http://www.geschkult.fu-berlin.de/e/islamwiss/mitarbeiterinnen/professorinnen/Lafi/index.html	Global Perspectives on the History of the Arab World	استاد بدون کرسی	دکتر نورا لافی PD. Dr. Nora Lafi	دانشگاه آزاد برلین	(۸)
http://www.geschkult.fu-berlin.de/en/e/islamwiss/staff/wimis/Farhang_Ansari/index.html	Research Unit Intellectual History of the Islamicate World	دستیار علمی	دکتر حسن فرهنگ انصاری Dr. Hassan Farhang Ansari	دانشگاه آزاد برلین	(۹)
http://www.geisteswissenschaftlichen.fu-berlin.de/izma/forschung/laufend/theological_rationalism/teilnehmer/lmuehlethaler/index.html	مطالعات مشترک میان اسلام و یهودیت، ایشان اخیراً به عنوان پروفسور جوان در مرکز مطالعات یهودی برلین و براندنبورگ منسوب شده است	استاد	پروفسور دکتر لوکاس موله تالر Prof. Dr. Lukas Mühlethaler	دانشگاه آزاد برلین	(۱۰)

<p>http://www.orient.uni-freiburg.de/islam/mitarbeiter/pink</p>	<p>Muslimische Koranexegese seit dem 18. Jahrhundert, Muslimische Konzeptionen des religiösen und rechtlichen Status von Nichtmuslimen, Debatten um die Anpassung des islamischen Rechts an die Moderne , Gesellschaftliche und religiöse Transformationsprozesse im Kolonial- und Nationalstaatszeitalter</p>	<p>استاد</p>	<p>پروفیسور دکتر یوهانا پینک Prof. Dr. Johanna Pink</p>	<p>دانشگاه فرایبورگ</p>	<p>(۱۱)</p>
<p>http://www.geschkult.fu-berlin.de/e/islamwiss/mitarbeiterinnen/wimis/sassmannshausen/index.html</p>		<p>دستیار علمی</p>	<p>کریستیان زاسمان هاوزن Christian Saßmannhausen</p>	<p>دانشگاه آزاد برلین</p>	<p>(۱۲)</p>
<p>http://www.uni-goettingen.de/de/156745.html</p>	<p>Juniorprofessor und Leiter der Nachwuchsforscherguppe „Öffnenbarung, Ratio und Identität: Bildung in der frühen und klassischen Zeit des Islam (vom 7. bis zum 13. Jh. n. Chr.)“.</p>	<p>استاد</p>	<p>پروفیسور دکتر ینس شاینر Prof. Dr. Jens Scheiner</p>	<p>دانشگاه گوتینگن</p>	<p>(۱۳)</p>
<p>https://iaaw.hu-berlin.de/medialitaet/personen/schneider</p>	<p>Medienentwicklung und Mediensysteme in Südasien Medialisierungsprozesse und sozialer Wandel Medienkonvergenz und neue Medien- bzw. Interaktionsformen Debatten über Medien, Islam und Gender</p>	<p>دستیار علمی</p>	<p>پروفیسور دکتر نجا کریستیاناشایدنر Prof. Dr. Nadja-Christina Schneider</p>	<p>دانشگاه هومبولدت</p>	<p>(۱۴)</p>
<p>http://www.geschkult.fu-berlin.de/e/islamwiss/mitarbeiterinnen/lehrbeauftragte/Abdelnasser.html</p>		<p>مدرس قراردادی</p>	<p>جمال عبدالناصر Gamal Abdelnasser</p>	<p>دانشگاه آزاد برلین</p>	<p>(۱۵)</p>
<p>http://www.geschkult.fu-berlin.de/e/islamwiss/mitarbeiterinnen/professorinnen/Amir-Moazami/index.html</p>	<p>Islamische Bewegungen in Europa, Säkularismus, Politische Theorien und Geschlechterfragen</p>	<p>استاد</p>	<p>پروفیسور دکتر شیرین امیر معظمی Prof. Dr. Schirin Amir-Moazami</p>	<p>دانشگاه آزاد برلین</p>	<p>(۱۶)</p>
<p>http://www.islam.uni-kiel.de/Personalseiten/elsaesser</p>	<p>Islamische Bewegungen in der Moderne Religionspolitik Nichtmuslime in muslimischen Ländern, speziell Christen in Ägypten</p>	<p>دستیار علمی</p>	<p>سیاستیان الزسر Sebastian Elsässer</p>	<p>دانشگاه کیل</p>	<p>(۱۷)</p>
<p>http://freunde-islamische-kunst-pergamonmuseum.de/das-museum/mitarbeiter/museumsmitarbeiter/</p>	<p>هنر و تاریخ اسلامی</p>	<p>دستیار علمی</p>	<p>دکتر جولیا گونپهلا Dr. Julia Gonnella</p>	<p>موزه پرگامون</p>	<p>(۱۸)</p>

http://www.uni-muenster.de/ZIT/Personen/Mitarbeiter/personen_nekroumi_mohammed.html	Islamische Rechtstheorie, Ethik, Koranhermeneutik	استاد	- دکتر محمد نکرومی Dr. Mohammad Nekroumi	دانشگاه مونستر	(۱۹)
http://www.geschkult.fu-berlin.de/e/fmi/mitglieder/Ausserplanmaessige_und_Honorarprofessorinnen_und_Professoren/pernau.html	Indische Geschichte des 18.-20. Jahrhunderts Historische Semantik, Komparatistik und Übersetzungsforschung Transnationale Geschichte, Verflechtungsgeschichte	استاد خارج از برنامه	پروفسور دکتر مارگرایت پرنا Dr. Margrit Pernau	دانشگاه آزاد برلین	(۲۰)
http://www.zmo.de/mitarbeiter/riedler/	Stadtgeschichte im Mittelmeerraum osmanische Sozial- und Migrationsgeschichte Transformationsprozess im Osmanischen Reich im neunzehnten Jahrhundert Minderheiten im Osmanischen Reich Imperienvergleich transnationale und translokale Geschichte	دستیار علمی	دکتر فلوریان ریدلر Dr. Florian Riedler	مرکز شرق مدرن	(۲۱)
http://www.bgsms.fu-berlin.de/en/people/students/Fellows_2011/Nora_Derbal.html	Charity and Philanthropy in Saudi Arabia	دانشجوی دکتری	نورا دربال Nora Derbal	دانشگاه آزاد برلین	(۲۲)
http://www.bgsms.fu-berlin.de/people/students/students_2013/Josephine-Gehlhar.html	The Commentary Tradition to Abu Hamid al-Ghazali's "Tahafut al-Falasifa" during the Ottoman Empire	دانشجو	جوزفینه گهلار Josephine Gehlhar	دانشگاه آزاد برلین	(۲۳)
http://www.zmo.de/personen/ehemalige.html	Professor für Islamwissenschaft des nicht-arabischen Raumes	استاد ظاهرا بازنشسته	پروفسور پتر هاینه Prof. Dr. Peter Heine	مرکز شرق مدرن	(۲۴)
http://iaaw.hu-berlin.de/suedasien/mitarbeiter-gesamt/1682646	Georg Berkemer hat besonders zu Problemfeldern der vor- und frühmodernen südasiatischen Geschichte und Historiografie geforscht	دستیار علمی	دکتر گئورگ برکمر Dr. Georg Berkemer	دانشگاه هومبولت برلین	(۲۵)
http://iaaw.hu-berlin.de/southasia/profile/staff-total/2629	حوزه زبان هندی	دستیار علمی	دکتر هانلور لوتسکه Dr. Hannelore Lötzke	دانشگاه هومبولت برلین	(۲۶)
https://www.iaaw.hu-berlin.de/suedasien/mitarbeiter-gesamt/dr-roswitha-reichert	حوزه هند	دستیار علمی	دکتر روزویتا رایشرت Dr. Roswitha Reichert	دانشگاه هومبولت برلین	(۲۷)
https://iaaw.hu-berlin.de/southasia/profile/staff-total/56543	هند و پاکستان	دستیار علمی	دکتر بیتانا روباتکا Dr. Bettina Robotka	دانشگاه هومبولت برلین	(۲۸)

http://iaaw.hu-berlin.de/suedasien/mitarbeiter-gesamt/56554	Melitta Waligora befasst sich in Lehre und Forschung mit Geschichte und Gegenwart der Region Bengalen	دستیار علمی	دکتر ملیتا والیگورا Dr. Melitta Waligora	دانشگاه هومبولت برلین	۲۹
http://www.unibw.de/geschichte/neueste/amitdasgupta	International Relations, 20th Century Contemporary History German Studies Asian Studies European Studies Development Policy	دستیار علمی	دکتر امیت داس گوپتا Dr. Amit Das Gupta	دانشگاه نظامی مونیخ	۳۰
http://www.zfk.uni-bonn.de/zentrumsrat/mitglieder-1/prof.-dr.-stephan-conernmann	Transformationsprozesse innerhalb islamischer Gesellschaften im Zeitalter des europäischen Kolonialismus und Imperialismus, Gegenseitige Wahrnehmung islamischer und europäischer Kulturen, übereuropäische Literaturen vor dem Hintergrund der "cultural" und "colonial", uslimische "studies Historiographie/ muslimische Geschichtsbewußtsein Kultur und Geschichte der Mamlukenzeit Die deutsche Orientalistik im Spannungsfeld kulturwissenschaftlicher Methodenvielfalt, Der Islam in Deutschland	رئیس بخش	پروفسور اشتفان کورنرمان Prof. Dr. Stephan Conernmann	دانشگاه بن	۳۱
http://www.ioa.uni-bonn.de/abteilungen/islamwissenschaft/personen/prof-dr-eva-orthmann	Wissenschaftsgeschichte, speziell Astrologie, Iran: Geschichte und Kultur Islam in Indien, Ethnologie, Stammesstrukturen in der Arabischen Welt	استاد دانشگاه	پروفسور اوا اورتمان Prof. Dr. Eva Orthmann	دانشگاه بن	۳۲
http://www.ioa.uni-bonn.de/abteilungen/islamwissenschaft/personen/Prof.-Dr.-Stefan-Wild	حوزه های مختلف مطالعات اسلامی	استاد بازنشسته	پروفسور اشتفان ویلد Prof. Dr. Stefan Wild	دانشگاه بن	۳۳
http://www3.uni-bonn.de/forschung/forschungsprofil/forschungsberichte/forschungsbericht-2006-2011/philosophische-fakultaet/institut-fuer-orient-und-asienwissenschaften/prof.-dr.-peter-nagel	همکار موسسه از گروهی دیگر	استاد دانشگاه	پروفسور پتر ناگل Prof. Dr. Peter Nagel	دانشگاه بن	۳۴

http://www3.uni-bonn.de/forschung/forschungsprofil/forschungsberichte/forschungsbericht-2006-2011/philosophische-fakultaet/institut-fuer-orient-und-asienwissenschaften/prof.-dr.-harald-suermann	کار اصلی ایشان مطالعات مسیحی است	استاد دانشگاه	پروفسور هارالد زاور مان Prof. Dr. Harald Suermann	دانشگاه بن	۳۵
http://www3.uni-bonn.de/forschung/forschungsprofil/forschungsberichte/forschungsbericht-2006-2011/philosophische-fakultaet/institut-fuer-philosophie/dr.-tiana-koutzarova	کار اصلی ایشان مطالعات قرون وسطی است	دستیار علمی	دکتر تیانا کوتزاروفا Dr. Tiana Koutzarova	دانشگاه بن	۳۶
http://www.uni-tuebingen.de/fakultaeten/philosophische-fakultaet/fachbereiche/aoi/orient-islamwissenschaft/mitarbeit-erinnen.html	آموزش زبان فارسی	مدرس قراردادی زبان	صدیقه موسوی Sedigheh Mousavi	دانشگاه توبینگن	۳۷
http://www.ioa.uni-bonn.de/abteilungen/islamwissenschaft/personen/dr.-ghasem-toulany	آموزش زبان فارسی	پست داک	دکتر قاسم طولانی Dr. Ghasem Toulany	دانشگاه بن	۳۸
http://www.ioa.uni-bonn.de/abteilungen/islamwissenschaft/personen/pd-dr.-otfried-weintritt	تاریخ و فرهنگ عربی اسلامی	استاد بدون کرسی	دکتر اوتفرد واین تریث PD. Dr. Otfried Weintritt	دانشگاه بن	۳۹
http://www.uni-giessen.de/erinnerungskulturen/home/profil-sdamir-geiksdorf.html	Martyrium - Erinnerung - Zeitverlauf: Martyriumskonzepte religiös-politischer Bewegungen des Nahen und Mittleren Ostens'	دستیار علمی	دکتر زابینه دامیر گابلزدورف Dr. Sabine Damir- Geiksdorg	دانشگاه گیسن	۴۰
http://www.ioa.uni-bonn.de/abteilungen/islamwissenschaft/personen/roman-siebertz/	Politische und soziale Geschichte Irans vom 17. bis zum 20. Jahrhundert europäisch-asiatische Kulturbegegnungen und – konflikte in der frühen Neuzeit Auswirkungen von Modernisierung und Globalisierung auf islamische Gesellschaften	دستیار علمی	دکتر رومان زیبرتز Dr. Roman Siebertz	دانشگاه بن	۴۱
http://www.ioa.uni-bonn.de/institut-fuer-orient-und-asienwissenschaften/abteilungen/islamwissenschaft/forschung/postdoc/Schueller		پست داک	دکتر تونیا شولر Dr. Tonia Schüller	دانشگاه بن	۴۲

http://www.ioa.uni-bonn.de/abteilungen/islamwissenschaft/personen/broschk-florian	Regional: Afghanistan, Iran, Irak Inhaltlich: Aufstandsbekämpfung, Jihad-Ideologie und Terrorismus, Islamisches Recht	دستیار علمی	فلوریان بروشک Florian Broschk	دانشگاه بن	۴۳
http://www.ioa.uni-bonn.de/abteilungen/islamwissenschaft/forschung/postdoc/Elktaoui	Der interreligiöse Dialog Translationstheorie, interkulturelle Kommunikation Der Islamismus im Nahosten und der Maghrebregion Kultur und Geschichte des Maghrebs Der Islam in Deutschland	پست داک	دکتر عمر الکتاوی Dr. Omar Elktaoui	دانشگاه بن	۴۴
http://www.orientalistik.uni-erlangen.de/lehrstuhl/emirti-und-ehemalige-mitarbeiter/prof-dr-hartmut-bobzin/	زبان و ادبیات عرب، ترجمه و تاریخ قرآن	استاد بازنشسته	پروفسور هارموت بوبسین Prof. Dr. Harmut Bobzin	دانشگاه ارلانگن - نورنبرگ	۴۵
http://www.orientalistik.uni-erlangen.de/lehrstuhl/emirti-und-ehemalige-mitarbeiter/talay/	زبان شناسی شرقی	استاد بازنشسته	دکتر شابو طلای Prof. Dr. Shabo Talay	دانشگاه ارلانگن - نورنبرگ	۴۶
https://www.uni-goettingen.de/de/436252.html	زبان عربی	دستیار علمی	دکتر کلادیا اوت Dr. Claudia Ott	دانشگاه گوتینگن	۴۷
http://www.orientalistik.uni-erlangen.de/lehrstuhl/mitarbeiter/fakhry/	Arabisch als Fremdsprache, Deutsch als Fremdsprache, Kontrastive Syntax Deutsch-Arabisch / Arabisch-Deutsch, Lexikographie Deutsch-Arabisch / Arabisch-Deutsch, Übersetzung Deutsch-Arabisch / Arabisch-Deutsch, Arabische Dialektologie	دستیار علمی	دکتر صلاح عطا فخری Dr. Salah Ata Fakhry	دانشگاه ارلانگن - نورنبرگ	۴۸
http://www.naher-osten.uni-muenchen.de/personen/professoren/frembgen/index.html	islamische Religions- und Kulturgeschichte	استاد خارج از برنامه	پروفسور دکتر یورگن فرمبگن Prof. Dr. Jürgen Wasim Frembgen	دانشگاه مونیخ	۴۹
http://www.orientalistik.uni-erlangen.de/lehrstuhl/emirti-und-ehemalige-mitarbeiter/jastrow/	زبان شناسی شرقی	استاد بازنشسته	پروفسور اوتو یاستروف Prof. Dr. Otto Jastrow	دانشگاه ارلانگن - نورنبرگ	۵۰

http://www.sz.uni-erlangen.de/sz_mitarbeiter/kabobzin	زبان عربی	مدرس قراردادی	دکتر کاترینا بوبسین Dr. Katharina Bobzin (Arabisch)	دانشگاه ارلانگن - نورنبرگ	(۵۱)
http://de.wikipedia.org/wiki/Hans_Daiber	فلسفه و الهیات اسلامی	استاد بازنشسته	پروفسور هانس دایبر Prof. Dr. Hans Daiber	دانشگاه فرانکفورت - ماینس	(۵۲)
http://www.uni-giessen.de/orientalistik-alt/Islam/aeschrag.htm	Interessenschwerpunkte sind neuere und gegenwärtige religiöse Bewegungen im Iran, Geschichte der schi'itischen „Theosophie“ und Theologie, islamische Mystik sowie Koranexegese	دستیار علمی	دکتر آرمین اشراقی Dr. Armin Eschraghi	دانشگاه گیسن	(۵۳)
http://www.ku.de/thf/chor/team/muth/	الهیات کاتولیک در بستر شرقی	استاد	دکتر فرانس کریستوف موت Dr. Franz-Christoph Muth	دانشگاه کاتولیک آیش اِشتیت اینگولشتات	(۵۴)
http://www.islam.uni-kiel.de/Personalseiten/toumi	Vor- und frühislamische Poesie Neuere arabische Literaturwissenschaft Geschichte der Euro-Maghrebinischen Beziehungen seit dem 16. Jahrhundert	دستیار علمی	دکتر لطفی تومی Dr. Lotfi Toumi, Arabisch	دانشگاه کیل	(۵۵)
http://www.uni-goettingen.de/de/208882.html	Übersetzungen aus dem mittelpersischen ins Arabische, Klassisch Arabische Literatur, Al-Amthal wal-Hikam, Wisdom Literature, Iran und Islam, Ayyaran und Futuwat, Entstehungsgeschichte des Neupersisch	دستیار علمی	دکتر محسن ذاکری Dr. Mohsen Zakeri, Projektmitarbeiter Persisch	دانشگاه گوتینگن	(۵۶)

<p>https://www.orient.uni-freiburg.de/islam/mitarbeiter/badry</p>	<p>Das Fortleben des klassischen bzw. prämodernen Islam in der Moderne (18.-20. Jh.), u.a. im Bereich der gesellschaftlichen Ordnungsvorstellungen, der Toleranz- bzw. Gewaltfrage (Apostasieproblem, "Häresie" u.a.), der Rechtsterminologie und frauen- (gender-)spezifischer Themen</p> <p>Der schiitische Islam (vor allem mit Blick auf die Herrschaftstheorie und auf Gelehrtenbiographien</p> <p>Autobiographien, Memoiren und Biographien von Frauen.</p>	<p>استاد</p>	<p>پروفسور روزویتا بدری Prof. Dr. Roswitha Badry</p>	<p>دانشگاه فرایبورگ</p>	<p>(۵۷)</p>
<p>http://www.orient.uni-freiburg.de/islam/mitarbeiter/epkenhans#section-0</p>	<p>Geschichte Irans im 19. und 20. Jahrhundert</p> <p>Islam, politische Transformation und regionale Identitäten im sowjetischen und post-sowjetischen Zentralasien</p> <p>Islamische Eliten im post-sowjetischen Tadschikistan</p> <p>Der tadschikische Bürgerkrieg (1992-97)</p>	<p>استاد دانشگاه</p>	<p>پروفسور دکتر تیم اپکنهانس Prof. Dr. Tim Epkenhans</p>	<p>دانشگاه فرایبورگ</p>	<p>(۵۸)</p>
<p>http://www.aai.uni-hamburg.de/voror/Persona/Jokisch.html</p> <p>http://www.geschkult.fu-berlin.de/e/iranistik/mitarbeiter/drittmittel/jokisch/index.html</p>	<p>Geschichte und Kultur der arabischen Welt in der Vormoderne, Islamisches Recht (Funktionsweise, Geschichte, Beziehungen zu benachbarten Rechtssystemen), Politische Theorien in der muslimischen Welt</p>	<p>استاد فاقد کرسی و همکار پروژه</p>	<p>دکتر بنیامین یوکیش Dr. Benjamin Jokisch</p>	<p>دانشگاه هامبورگ و آزاد برلین</p>	<p>(۵۹)</p>
<p>http://www.orient.uni-freiburg.de/islam/mitarbeiter/rebstock</p>	<p>Islam in Afrika</p> <p>Usul al-fiqh</p> <p>Mauretania</p> <p>Arabische Mathematikgeschichte</p>	<p>استاد</p>	<p>پروفسور اولریش ریشتوک Prof. Dr. Ulrich Rebstock (Arabistik)</p>	<p>دانشگاه فرایبورگ</p>	<p>(۶۰)</p>
<p>http://nahoststudien.unibas.ch/?id=19248</p>	<p>Maurus Reinkowskis Forschungsschwerpunkte liegen auf der neueren und neuesten Geschichte des Nahen Ostens und des östlichen Mittelmeerraums</p>	<p>استاد</p>	<p>پروفسور ماروس راینکوسکی Prof. Dr. Maurus Reinkowski</p>	<p>دانشگاه بازل</p>	<p>(۶۱)</p>

http://www.orient.uni-freiburg.de/islam/mitarbeiter/brunner	Geschichte und Theologie der Schia, schiitische Koranexegeese, Verhältnis Sunniten - Schiiten, bes. in der Neuzeit Islam in Europa, muslimischer Religionsunterricht	استاد فاقد کرسی	دکتر راینر برونر PD. Dr. Reiner Brunner	دانشگاه فرایبورگ	(۶۲)
http://www.orient.uni-freiburg.de/islam/mitarbeiter/megahed	زبان عربی	مدرس زبان	محمد مقاهد Mohammed Megahed (Arabisch)	دانشگاه فرایبورگ	(۶۳)
http://www.orient.uni-freiburg.de/islam/mitarbeiter/sagir	Säkularisierungs- und Modernisierungsprozesse, Religion in der Popkultur, Religion in der Alltags- und Popkultur	مدرس زبان	فاطمه ساگیر Fatma Sagir (Türkisch)	دانشگاه فرایبورگ	(۶۴)
http://www.orient.uni-freiburg.de/islam/mitarbeiter/sanati	زبان فارسی	مدرس زبان	دکتر شیرین صنعتی مولر Dr. Shirin Sanati-Müller	دانشگاه فرایبورگ	(۶۵)
http://www.orient.uni-freiburg.de/islam/mitarbeiter/gharibeh	Politische Ethnologie und historische Anthropologie, Darwinismus und Feminismus aus islamischer Sicht, Moderne arabische Literatur und Philosophie	دستیار علمی	دکتر اوسما غریبه Dr. Osmā Gharibeh (Al-Gharaibeh)	دانشگاه فرایبورگ	(۶۶)
http://www.arnold-bergstraesser.de/cms2/index.php/de/mitarbeiter/mitarbeiterblog/254-luedke	تاریخ غرب آسیا	محقق	دکتر تیلمان لودکه Dr. Tilman Lüdke	موسسه تحقیقاتی آرنولد برگستراسر	(۶۷)
http://www.orient.uni-freiburg.de/islam/mitarbeiter/ende	Arabische Geschichtsschreibung in der Neuzeit, Wahhabiya, Salafiya und Zwölferschia (bes. Libanon, Irak und Arabische Halbinsel)	استاد بازنشسته	پروفسور ورنر اینده Prof. Dr. Werner Ende	دانشگاه فرایبورگ	(۶۸)
http://www.zirs.uni-halle.de/zirs-ildiko-beller-hann.php http://tors.ku.dk/ansatte/?id=381452&vis=medarbejder	Turkic languages, historical and contemporary anthropology, Turkey, Central Asia including Xinjiang	مدرس زبان	دکتر ایلدیکو بلرهان Dr. Ildiko Beller-Hann	دانشگاه هاله- ویتنبرگ در حال حاضر دانشگاه کوپنهاگن	(۶۹)

<p>http://www.uni-tuebingen.de/en/faculties/faculty-of-humanities/fachbereiche/aoi/oriental-and-islamic-studies/faculty-staff/heidrun-eichner.html</p>	<p>Islamic Intellectual History: Philosophie- und Theologiegeschichte, Mystik, uṣūl al-fiqh, Philologische und kulturelle Kontexte von Übersetzungsbewegungen (GraecoArabica, arabisch-lat. Übersetzungen, Judaeoarabica) Manuskripte, Editionstheorie</p>	<p>استاد</p>	<p>پروفسور هایدرن آیشنر Prof. Dr. Heidrun Eichner</p>	<p>دانشگاه توپینگن</p>	<p>(۷۰)</p>
<p>http://www.orientphil.uni-halle.de/sais/maelger.php#forschungsschwerpunkte http://www.scm.uni-halle.de/personen/aktive_betreuer/2001208_2016333/</p>	<p>Arabische Literatur der Frühen Neuzeit, islamische Bewegungen der Moderne, islamische Mystik, orientalische Reiseberichte.</p>	<p>استاد</p>	<p>پروفسور رالف الگر Prof. Dr. ralf Elger</p>	<p>دانشگاه هاله-ویتنبرگ</p>	<p>(۷۱)</p>
<p>http://www.uni-bamberg.de/islamwissenschaft/personen/prof-dr-patrick-franke/</p>	<p>Geschichte des islamischen Denkens in der Frühen Neuzeit, politische, soziale und intellektuelle Geschichte der Stadt Mekka die Idee des "Heiligen Raums" im vormodernen Islam, moderne schiitische Gruppierungen (Alawiten, Zwölfer-Schützen usw), sexualethische Konzepte des Islams und ihr Wandel in der Gegenwart</p>	<p>استاد</p>	<p>پروفسور پاتریک فرانکه Prof. Dr. Patrick Franke</p>	<p>دانشگاه بامبرگ</p>	<p>(۷۲)</p>
<p>http://www.orientphil.uni-halle.de/sais/ma-franz.php</p>	<p>Sozial- und Wirtschaftsgeschichte des islamischen Mittelalters, darunter: religiös-soziale Bewegungen und politische Ordnung, Nomaden-Sesshafte-Beziehungen, Arbeit und Sklaverei Geschichte der arabischen Geschichtsschreibung Historische Geographie und Kartographie</p>	<p>دستیار علمی</p>	<p>دکتر کورت فرانس Dr. Kurt Franz</p>	<p>دانشگاه هاله-ویتنبرگ</p>	<p>(۷۳)</p>
<p>http://www.orientphil.uni-halle.de/sais/mitarbeiter.php</p>	<p>زبان عربی</p>	<p>دستیار علمی</p>	<p>دکتر حمید جاسیم Dr. phil. A. A. Hamid Jassim</p>	<p>دانشگاه هاله-ویتنبرگ</p>	<p>(۷۴)</p>
<p>http://www.orientphil.uni-halle.de/sais/ma-leder.php</p>	<p>زبان عربی و اسلام شناسی</p>	<p>استاد</p>	<p>پروفسور اشتفان لدر Prof. Dr. Stefan Leder</p>	<p>دانشگاه هاله-ویتنبرگ</p>	<p>(۷۵)</p>
<p>http://www.sz.uni-erlangen.de/sz_mitarbeiter/aelenora</p>	<p>زبان های غیر اروپایی</p>	<p>مدرس زبان</p>	<p>آنتیه لنورا Antje Lenora</p>	<p>دانشگاه ایرلانگن</p>	<p>(۷۶)</p>

http://www.orientphil.uni-halle.de/sais/ma-paul.php	مطالعات تاریخی در باره ملل مسلمان	استاد	پروفسور یورگن پاول Prof. Dr. Jürgen Paul	دانشگاه هاله-ویتنبرگ	(۷۷)
http://www.scm.uni-halle.de/personen/aktive_betreuer/prof._dr._juergen_paul/	زبان و فرهنگ فارسی	دستیار علمی	دکتر نادر پورناقچه‌بند Dr. Nader Purnaqcheband	دانشگاه هاله-ویتنبرگ	(۷۸)
http://www.oew.ac.at/iran/german/sartori_paolo.html	Paolo Sartori specializes in the social history of Iran and Central Asia from the early modern period to the present.	دستیار علمی	دکتر پائولو سارتوری Dr. Paolo Sartori	آکادمی علوم اطریش	(۷۹)
http://islamwissenschaft.uni-hd.de/ursinus.html	Provinzialgeschichte des Osmanischen Reiches, besonders Balkanländer mit Schwerpunkt im frühen 19. Jahrhundert osmanisches Urkundenwesen und Paläographie, Nichtmuslime in den islamischen Gesellschaften, Geschichtsschreibung im Osmanischen Reich der Spätzeit, Zeitungs- und Pressegeschichte Osmanisches Reich, Iran und Rußland	استاد	پروفسور میخائیل اورزینوس Prof. Dr. Michael Ursinus	دانشگاه هایدلبرگ	(۸۰)
http://islamwissenschaft.uni-hd.de/enderwitz.html	Literatur in Mittelalter und Moderne (Dichtung, Adab, Maqama, Kurzgeschichte, Autobiographie), Entstehung und Entwicklung des Islam (und Islamismus) Geschichte (und Sozialgeschichte) Schwerpunkte: Ägypten/ Syrien/ Libanon/ Palästina/ Irak, Geschichte der arabischen Länder in der Moderne.	استاد	پروفسور سوزانه اندرویتس Prof. Dr. Susanne Enderwitz	دانشگاه هایدلبرگ	(۸۱)
http://islamwissenschaft.uni-hd.de/mitarbeiter.html	زبان و ادبیات عرب	استاد بازنشسته	پروفسور خوری Prof. Dr. R. Georges Khoury	دانشگاه هایدلبرگ	(۸۲)
http://islamwissenschaft.uni-hd.de/najmabadi.html	Iranische Sprachen Iranische Literatur	استاد افتخاری	پروفسور سیف‌اله نجم‌آبادی Prof. Dr. Seifeddin Najmabadi	دانشگاه هایدلبرگ	(۸۳)

<p>http://www.ruhr-uni-bochum.de/orient/aguicenglu.html</p>	<p>Nationalismus und Konfliktforschung Modernisierung und Verwestlichung im Osmanischen Reich, Medizingeschichte Türkische und kurdische Sprach- und Literaturwissenschaft, Türkische und tatarische Pressegeschichte in Rumänien (19./20. Jh.), Osmanisch-türkische Pressegeschichte auf Zypern, Säkularismus in der Türkei, Alevitentum, Religion und Migration</p>	<p>استاد بدون کرسی</p>	<p>دکتر حسین آگوچین اوقلو PD.Dr.Hüseyin Aguicenglu</p>	<p>دانشگاه بوخوم</p>	<p>(۸۴)</p>
<p>http://islamwissenschaft.uni-hd.de/mitarbeiter.html</p>	<p>مدرس زبان عربی</p>	<p>دستیار علمی</p>	<p>دکتر آنتونی شولهود Dr. Dr. Antoine Choulhod</p>	<p>دانشگاه هایدلبرگ</p>	<p>(۸۵)</p>
<p>http://islamwissenschaft.uni-hd.de/mitarbeiter.html</p>	<p>Alt- und Ost-Mitteliranistik</p>	<p>دستیار علمی</p>	<p>دوگلاس فر Douglas Fear</p>	<p>دانشگاه هایدلبرگ</p>	<p>(۸۶)</p>
<p>http://islamwissenschaft.uni-hd.de/mitarbeiter.html</p>	<p>زبان فارسی</p>	<p>مدرس زبان</p>	<p>سیمین حیدرفاضل Simin Heiderfazel</p>	<p>دانشگاه هایدلبرگ</p>	<p>(۸۷)</p>
<p>http://islamwissenschaft.uni-hd.de/mitarbeiter.html</p>	<p>زبان عربی</p>	<p>مدرس زبان</p>	<p>دکتر ورنه هوگ Dr. Verena Hug</p>	<p>دانشگاه هایدلبرگ</p>	<p>(۸۸)</p>
<p>http://islamwissenschaft.uni-hd.de/mitarbeiter.html</p>	<p>زبان ترکی</p>	<p>مدرس زبان</p>	<p>دکتر آنجلیکا لاندمان Dr. Angelika Landmann</p>	<p>دانشگاه هایدلبرگ</p>	<p>(۸۹)</p>
<p>http://islamwissenschaft.uni-hd.de/mitarbeiter.html</p>	<p>زبان فارسی</p>	<p>مدرس زبان</p>	<p>حوا سامی hava Samie</p>	<p>دانشگاه هایدلبرگ</p>	<p>(۹۰)</p>
<p>http://orient.phil-fak.uni-koeln.de/diem_homepage.html?&L=0</p>	<p>Arabische Papyrologie und Urkundenlehre Arabische Syntax, Arabische Stilistik Lexikographie des späten und des nachklassischen Arabisch, Kunstprosa Klassische arabische Poesie</p>	<p>استاد دانشگاه</p>	<p>پروفسور ورنر دیم Prof. Dr. W. Diem</p>	<p>دانشگاه کلن</p>	<p>(۹۱)</p>
<p>http://orient.phil-fak.uni-koeln.de/gronke_homepage.html?&L=0</p>	<p>Islamische Geschichte, Sozial-, Kultur- und Mentalitätsgeschichte unter besonderer Berücksichtigung des Mittelalters (arabischer Orient, Iran, Zentralasien, islamisches Indien); islamische Urkundenlehre; klassische arabische und persische Literatur</p>	<p>استاد</p>	<p>پروفسور مونیکا گرونکه Prof. Dr. Monika Gronke</p>	<p>دانشگاه کلن</p>	<p>(۹۲)</p>

http://www.uni-muenster.de/ArabistikIslam/Mitarbeiter/schoellerm.shtml	تاریخ اسلامی	استاد	پروفسور مارکو شولر Professor Dr. Marco Schöllner	دانشگاه مونستر	۹۳
http://www.uni-koeln.de/phil-fak/orient/indo/wieringa/	اسلام شناسی و زبان شناسی اندونزیایی	استاد	پرفسور ادوین پاول ویرینگا Prof. DR. Edwin Paul Wieringa	دانشگاه کلن	۹۴
http://orient.phil-fak.uni-koeln.de/4958.html?&L=0	زبان و ادبیات فارسی	مدرس زبان	دکتر سید مهدی حسینی ریاضی Dr. Sayed-Mehdi Hassani-Riazi	دانشگاه کلن	۹۵
http://orient.phil-fak.uni-koeln.de/alhosseyni_homepage.html	Iranische Literaturgeschichte, iranische Volkskunde, islamische Kalligraphie	مدرس قراردادی	دکتر شمس انواری الحسینی Dr. Shams Anwari-Alhosseyni	دانشگاه کلن	۹۶
http://www.orient.uni-leipzig.de/prof-dr-phil-habil-verena-klemm/	Geschichte und Literatur der ismailitischen Schia, Islamische Handschriften im kulturgeschichtlichen Kontext, Moderne arabische Literatur im sozialen und politischen Kontext, Religiöse, intellektuelle und literarische Formation der Zwölferschia	استاد	پروفسور ویرنا کلیم Prof. Dr. phil. habil. Verena Klemm	دانشگاه لایپزیگ	۹۷
http://www.orient.uni-leipzig.de/dr-phil-stefanie-brinkmann/	Hadith und materielle Kultur (Habilitationprojekt), Islamische Handschriften, Zwölferschia und Iran Klassische arabische und persische Literatur	دستیار علمی	دکتر برینکمان Dr. phil. Stefanie Brinkmann	دانشگاه لایپزیگ	۹۸
http://www.orient.uni-leipzig.de/boris-liebreznz-m-a/	Arabische Papyrologie, Arabische Handschriftenkunde, Syrien in der Frühen Neuzeit, Geschichte des Schreibens und Lesens im Vorderen Orient, Geschichte der Orientalistik	دستیار علمی	بوریس لیبرنز Boris Liebreznz	دانشگاه لایپزیگ	۹۹
http://www.orient.uni-leipzig.de/prof-dr-phil-habil-eckehard-schulz/	Arabische Sprach- und Übersetzungswissenschaft, Sprachgeschichte, Lexikologie computergestützte Untersuchungen der Morphologie und Syntax des Arabischen	استاد	پروفسور اکهارت شولتز Prof. Dr. phil. habil. Eckehard Schulz	دانشگاه لایپزیگ	۱۰۰

http://www.orient.uni-leipzig.de/dr-phil-almut-besold/	Arabische Sprache Islamisches Recht / Recht arabischer Staaten Innen- und Außenpolitik arabischer Länder, Sanktionen; bes. Schwerpunkt: Libyen	دستیار علمی	دکتر آلموت بسولد Dr. phil. Almut Besold	دانشگاه لایپزیگ	۱۰۱
http://www.orient.uni-leipzig.de/prof-dr-jur-habil-hans-georg-ebert/	Islamisches Recht: Rechtsquellenlehre, Rechtsliteratur, Rechtszweige, Rechtsgeschichte Islamisches Personalstatut, islamische Staats- und Rechtskonzeptionen, sunnitisches und schiitisches Recht Recht arabischer Länder: Rechtsordnungen arabischer Länder, Rechtsvergleichung, Rechtsprechung Islamwissenschaft: Geschichte, Rituale, Texte	استاد	پروفسور هانس گئورگ اِپرت Prof. Dr. jur. habil. Hans-Georg Ebert	دانشگاه لایپزیگ	۱۰۲
http://www.uni-leipzig.de/~cas/research/senior-researchers/martinheckel/	حقوق اقتصادی اسلام	دستیار علمی	دکتر مارتین هکل Dr. jur. Martin Heckel	دانشگاه لایپزیگ	۱۰۳
http://www.orient.uni-leipzig.de/mazin-mosa/	Arabische Sprach- und Übersetzungswissenschaft Geschichte der Orientalistik Interkulturelle Kompetenz und Interkulturelle Kommunikati	دستیار علمی	دکتر مازین موسی Dr. phil. Mazin Mosa	دانشگاه لایپزیگ	۱۰۴
http://www.orient.uni-leipzig.de/dr-phil-kristina-stock/	Arabische Sprach- und Übersetzungswissenschaft Stilistik Kultur und Literatur	دستیار علمی	دکتر کریستینا اشتوک Dr. phil. Kristina Stock	دانشگاه لایپزیگ	۱۰۵
http://www.orient.uni-leipzig.de/elham-jamshidipour/	Englische Sprache und Literatur Bibliotheks- und Informationswissenschaft Persische Sprache	دستیار علمی	الهام جمشید پور Elham Jamshidipour	دانشگاه لایپزیگ	۱۰۶
http://www.orient.uni-leipzig.de/prof-dr-rer-nat-habil-joerg-gertel/	Wirtschaft und Wirtschaftsgeschichte im Vorderen Orient Sozialgeographie und Gesellschaftstheorie im Vorderen Orient	استاد دانشگاه	پروفسور یورگ گرتل Prof. Dr. rer. nat. habil. Jörg Gertel	دانشگاه لایپزیگ	۱۰۷
http://www.orientalistik.uni-mainz.de/112.php	ترک شناسی	استاد	پروفسور هندریک بوشوتن Prof. Dr. Hendrik Boeschoten	دانشگاه ماینس	۱۰۸

http://www.ku.de/thf/chr-or/team/kropp/	شرق مسیحی	استاد	پروفسور مانفرد کروب Prof. Dr. Manfred Kropp	دانشگاه کاتولیک آیپشیت - اینگولشتات	۱۰۹
http://www.orientalistik.uni-mainz.de/116.php	Islam auf dem Balkan Minderheiten im Islam Minderheiten und Internet Islamisch-orientalische Geografie	استاد فاقد کرسی	دکتر هرمان کاندلر PD Dr. phil. habil. Hermann Kandler	دانشگاه ماینس	۱۱۰
http://www.ku.de/thf/chr-or/team/muth/ http://www.orientalistik.uni-mainz.de/97.php	شرق مسیحی	استاد	پروفسور فرانس کریستوف موت Prof. Dr. Franz- Christoph Muth	دانشگاه کاتولیک آیپشیت - اینگولشتات	۱۱۱
http://www.orientalistik.uni-mainz.de/97.php http://www2.uni-frankfurt.de/44368490/Rashed_Mohammed	زبان و ادبیات عرب	دستیار علمی	دکتر محمد راشد Dr. Mohammed Rashed	دانشگاه ماینس	۱۱۲
http://www.julianrentzsch.com/Welcome.html	Comparative linguistic Turcology, typology, historical linguistics, modality, aspect, semantics, morphology, syntax, grammaticalization, language contact	دستیار علمی	دکتر یولیان رنش Dr. Julian Rentzsch	دانشگاه ماینس	۱۱۳
http://www.orientalistik.uni-mainz.de/97.php	زبان فارسی	مدرس قراردادی	دکتر کیوان دهقان Dr. Keyvan Dehghan	دانشگاه ماینس	۱۱۴
http://www.orientalistik.uni-mainz.de/172.php	Yakut language Middle Turkic sources medical systems of the Turkic peoples morphology historical-comparative linguistics the Eastern European Runiform writing systems	پروفسور جوان	پروفسور لازلو کارولی Junior-Prof. Dr. László Károly	دانشگاه ماینس	۱۱۵

<p>http://www.uni-muenster.de/ArabistikIslam/Mitarbeiter/bauer.html</p>	<p>Mentalitäts- und Alltagsgeschichte der Mamlukenzeit (13. bis 16. Jh) Erforschung der arabischen Rhetoriktradition Engagement im interreligiösen Dialog und für die Verbesserung der Integration der Muslime in Deutschland Orientrezeption in der deutschen Literatur des 19. Jhs Die Kultur der Ambiguität Klassische arabische Literatur</p>	<p>استاد</p>	<p>پروفسور توماس باور Prof. Dr. Thomas Bauer</p>	<p>دانشگاه مونستر</p>	<p>۱۱۶</p>
<p>http://www.uni-muenster.de/ArabistikIslam/Mitarbeiter/groetzfeld.html</p>	<p>اسلام شناسی</p>	<p>استاد بازنشسته</p>	<p>پروفسور هاینس گروتس فلد Prof. Dr. Heinz groetzfeld</p>	<p>دانشگاه مونستر</p>	<p>۱۱۷</p>
<p>http://www.uni-muenster.de/ArabistikIslam/Mitarbeiter/lardi.shtml</p>	<p>مدرس زبان عربی</p>	<p>دستیار علمی</p>	<p>دکتر عبدالکریم لاردی Dr. Abdelkarim Lardi</p>	<p>دانشگاه مونستر</p>	<p>۱۱۸</p>
<p>http://www.uni-muenster.de/ArabistikIslam/Mitarbeiter/praetor.html http://www.aai.uni-hamburg.de/voror/Personen.html</p>	<p>ایشان در هامبورگ استاد موقت در رشته ترک شناسی هستند</p>	<p>دستیار علمی</p>	<p>دکتر زابینه پرتور Dr. Sabine Prätor</p>	<p>دانشگاه مونستر و هامبورگ</p>	<p>۱۱۹</p>
<p>http://www.wwu.de/Religion-und-Politik/personen/projekt/abu-eta.html</p>	<p>arabische Rhetoriktradition, Verhältnis zwischen Sprache und Theologie, sprachliche Ambiguität, Usul al-Fiqh, Edition arabischer Manuskripte</p>	<p>همکار در پروژه</p>	<p>هوسام ابو عطا Housam Abu-Eta</p>	<p>دانشگاه مونستر</p>	<p>۱۲۰</p>
<p>https://www.uni-muenster.de/ArabistikIslam/Mitarbeiter/masarwa.shtml</p>	<p>arabische Reiseberichte Geschichte der Provinzen im Osmanischen Reich Geschichte und Kulturgeschichte des Irak russischer Orientalismus</p>	<p>دستیار علمی</p>	<p>دکتر آلف مازارا Dr. Alev Masaraw</p>	<p>دانشگاه مونستر</p>	<p>۱۲۱</p>
<p>http://www.uni-muenster.de/ArabistikIslam/Mitarbeiter/ankeosigus.html</p>	<p>narrative Prosaliteratur der arabischen Vormoderne Dichtung der Mamlukenzeit Rezeption arabischer Literatur in Europa, Schwerpunkt: poetische Übersetzungen Friedrich Rückerts Editionsphilologie</p>	<p>دستیار علمی</p>	<p>دکتر آنکه اوزگوس Dr. Anke Osigus</p>	<p>دانشگاه مونستر</p>	<p>۱۲۲</p>

http://www.ruhr-uni-bochum.de/orient/biesterfeldt.html	اسلام شناسی و شرق شناسی	استاد بازنشسته	پروفسور هانس هینریش بیستر فلد Prof. Dr. Hans HinrichBiesterf eldt	دانشگاه بوخوم	۱۲۳
http://www.ruhr-uni-bochum.de/orient/rambod.html http://www.uni-muenster.de/ArabistikIslam/Mitarbeiter/		مدرس قراردادی	دکتر محمود رامبد Dr. Mahmoud Rambod	دانشگاه مونستر و بوخوم	۱۲۴
http://www.uni-muenster.de/ArabistikIslam/Mitarbeiter/stehliwerbeck.html	Moderne arabische Literatur und Kultur (19.-21. Jh.) unter Einbeziehung komparatistischer Fragestellungen Zeitgeschichte und Erinnerungskultur der arabischen Welt Postkoloniale und Diaspora-Literatur Narratologie Intertextualität (u.a. produktive Rezeption von "Tausendundeine Nacht" in der modernen arabischen Literatur Intermedialität (Transformation vom Text zum Film)	دستیار علمی	دکتر اولریکه اشتلی وربکه Dr. Ulrike Stehli-Werbeck	دانشگاه مونستر	۱۲۵
http://www.uni-muenster.de/GGVO/MitarbeiterInnen/	Wesentlicher Lehr- und Forschungsinhalt der Professur für Geistesgeschichte im Vorderen Orient in nachantiker Zeit ist die geschichtliche, religiöse und sprachliche Kultur Vorderasiens zur Zeit der späten Antike und ihrem Übergang ins Mittelalter.	استاد	پروفسور محمد کالیش Prof. Dr. Muhammaad Klaisch	دانشگاه مونستر	۱۲۶
http://www.uni-muenster.de/Religion-und-Politik/personen/projekt/katttan.shtml	Bibelauslegung in der griechischen Patristik Orthodoxe Kirche und ökumenische Debatte Hermeneutik des interreligiösen Dialogs mit Schwerpunkt Islam	استاد مرکز مطالعات ادیان	پروفسور اسد الیاس کاتان Prof. Assaad Elias Kattan	دانشگاه مونستر	۱۲۷

<p>http://www.uni-muenster.de/FB2/personen/fundamentaltheologie/werbick.html</p>	<p>Theologische und philosophische Hermeneutik, theologische Prinzipienfragen zentrale und umstrittene Fragen einer theologischen Gotteslehre Gewissensdefizite und ihre theologische Bearbeitung Fundamentaltheologische Aspekte in Theorie und Praxis der Verkündigung - Theologie der Spiritualität Ekklesiologie zwischen Kirchenideologie und kirchlicher Zeugnswirklichkeit</p>	<p>استاد مرکز مطالعات ادیان</p>	<p>پروفسور یورگن وربیک Prof. Dr. Jürgen Werbick</p>	<p>دانشگاه مونستر</p>	<p>۱۲۸</p>
<p>http://www.uni-muenster.de/ArabistikIslam/Mitarbeiter/oberauer.html</p>	<p>islamisches Recht islamische religiöse)Stiftungen (waqf Islam in Ostaffrika Islam und Kolonialismus</p>	<p>استاد</p>	<p>پروفسور نوربرت اوبراؤر Professor Dr. Norbert Oberauer</p>	<p>دانشگاه مونستر</p>	<p>۱۲۹</p>
<p>http://www.uni-muenster.de/ArabistikIslam/Mitarbeiter/dr.des.barbarawinckler.html</p>	<p>Moderne arabische Literatur, insbesondere Prosa der Postmoderne und der nahda Krieg und Nachkriegsdiskurse in der libanesischen Literatur Gender Studies Grenz- und Schwellenphänomene Kulturkontakte zwischen Orient und Okzident seit dem frühen 19. Jh Periodische Presse und neue Öffentlichkeiten im 'langen 19. Jahrhundert'</p>	<p>استاد</p>	<p>پروفسور باربارا وینکلر Jun.-Prof. Dr. des. Barbara Winckler</p>	<p>دانشگاه مونستر</p>	<p>۱۳۰</p>
<p>http://www.uni-muenster.de/ArabistikIslam/Mitarbeiter/SwantjeBoulouhBartschat.html</p>	<p>Hadithwissenschaft Koranauslegung Islamisches Recht (Schwerpunkt sunnitische)Rechtsschulen Nordafrika (Schwerpunkt Marokko)</p>	<p>دستیار علمی</p>	<p>سوانیه بولو بارتشات Swantje Boulouh-Bartschat</p>	<p>دانشگاه مونستر</p>	<p>۱۳۱</p>
<p>http://www.uni-muenster.de/ArabistikIslam/Mitarbeiter/springberg.html</p>		<p>دستیار علمی</p>	<p>دکتر مونیکا اشپرینگبرگ هینزن Dr. Monika Springberg-Hinsen</p>	<p>دانشگاه مونستر</p>	<p>۱۳۲</p>
<p>http://www.uni-muenster.de/ArabistikIslam/Mitarbeiter/omar.shtml</p>	<p>تصحیح متون عربی قدیمی</p>	<p>دستیار علمی</p>	<p>دکتر مجدلی عمر</p>	<p>دانشگاه مونستر</p>	<p>۱۳۳</p>

منابع و مأخذ :

در نگارش این گزارش از منابع و مأخذ زیر استفاده شده است:

- ۱- الزیادی، فتح الله، مترجم حسین زاده شانه چی، نگاهی به مکاتب شرق شناسی در اروپا، مجله «تاریخ اسلام (دانشگاه باقرالعلوم)»، زمستان ۱۳۸۳ - شماره ۲۰، صفحه ۱۲۹ تا ۱۵۲.
- ۲- خندق آبادی، حسین، افسانه خوان عرفان: نگاهی به زندگی، آثار و افکار پرفسور آنه ماری شیمیل، تهران: موسسه توسعه دانش و پژوهش ایران، ۱۳۸۱.
- ۳- ذوالفقاری، حسن، آنه ماری شیمیل، مجله «رشد آموزش زبان و ادب فارسی» تابستان ۱۳۸۴ - شماره ۷۴، صفحه ۴ تا ۹.
- ۴- شیمیل، آنه ماری، شکوه شمس، سیری در آثار و افکار مولانا جلال الدین رومی، ترجمه حسن لاهوتی، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۶۷.
- ۵- زن در عرفان و تصوف اسلامی، مترجم فریده مهدوی دامغانی؛ با پیشگفتاری از احمد مهدوی دامغانی، تهران: ۱۳۷۹.
- ۶- اسلام از دیدگاه آن ماری شیمیل به همراه یکی از آخرین تحقیقات درباره اعجاز عددی قرآن، ترجمه و توضیحات عبدالرحیم گواهی، تهران: علم، ۱۳۸۴.
- ۷- ابعاد عرفانی اسلام، ترجمه عبدالرحیم گواهی، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۴.
- ۸- حسین بن علی راز خداست، مجله «الصراط»، شماره ۱۲، ۱۹۸۵.
- ۹- امام حسین (ع) راز خدا، «ابزار»، ۸ اسفند ۱۳۸۳ ص ۶ - ۷.
- ۱۰- محمد رسول خدا، مترجم حسن لاهوتی، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی

- ۱۱- رمز گشایی از آیات الهی، ترجمه دکتر عبدالرحیم گواهی، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۶.
- ۱۲- شرافت، امیر حسین، ایران شناسی و اسلام شناسی در آلمان، مجله «اطلاع رسانی و کتابداری و کتاب ماه کلیات»، آبان ۱۳۸۳، شماره ۸۳، صفحه ۱۳۳ تا ۱۴۰.
- ۱۳- گودیکانست، ویلیام (۱۳۸۳). پیوند تفاوت ها، ترجمه علی کریمی و مسعود هاشمی، تهران: مؤسسه مطالعات ملی.
- ۱۴- لاهوتی، حسن، آنه ماری شیمیل مولوی شناس فقید، مجله «بخارا»، آذر و دی ۱۳۸۱، شماره ۲۷، صفحه ۳۲۸ تا ۳۳۶.
- ۱۵- مارتانک، بوستوس (۱۳۷۶). نظریه های معرفت در فلسفه کانت، ترجمه غلامعلی حداد عادل، تهران: انتشارات فکر روز.
- ۱۶- منشی زاده، داود، ورقی از تاریخ شرق شناسی: شرق شناسان و شرق شناسی در آلمان، مجله «یادگار» فروردین و اردیبهشت ۱۳۲۸ - شماره ۴۸ و ۴۹، صفحه ۷۳ تا ۸۱.
- ۱۷- پاورقی از تاریخ شرق شناسی: شرق شناسان و شرق شناسی در آلمان، مجله «یادگار»، فروردین و اردیبهشت ۱۳۲۸ - شماره ۴۸ و ۴۹، صفحه ۷۳ تا ۸۱.
- ۱۸- نیکلسون، رینولد البین، جان جان، منتخباتی از دیوان شمس، همراه با ترجمه انگلیسی و توضیحات، ترجمه فارسی حسن لاهوتی، تهران، ۱۳۸۱.
- ۱۹- وایدنر، اشتفان، در آستانه دورانی نو: آنه ماری شیمیل و وساطت فرهنگی میان آلمان و جهان اسلام، مجله نامه پارسی، سال هشتم، بهار ۱۳۸۲ - شماره، صفحه ۲۷ تا ۴۲.
- ۲۰- یوسفی فر، شهرام، عرفان پلی میان فرهنگ ها، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۳.
- ۲۱- پایگاه های اینترنتی به آدرس های الکترونیکی ذیل الذکر:

<http://www.mehrnews.com/fa/newsdetail.aspx?NewsID=1685934>

<http://www.dowran.ir/show.php?id=48920717>

<http://hosseinmarashi.persianblog.ir>

http://www.ettelaathekmatvamarefat.com/new/index.php?option=com_content&view=article&id=297:1390-02-10-15-02-42&catid=17:mag1&Itemid=27

۲۲- پایگاه اینترنتی «ویکیپدیا» به آدرس الکترونیکی : [/http://de.wikipedia.org](http://de.wikipedia.org)

۲۳- پایگاه های اینترنتی دانشگاه های آلمان به شرح ذیل:

(۱) دانشگاه بامبرگ - Universität Bamberg

(۲) دانشگاه بایروت - Universität Bayreuth

(۳) دانشگاه آزاد برلین - Freie Universität Berlin

(۴) دانشگاه هومبولت برلین - Humboldt-Universität zu Berlin

(۵) دانشگاه بوخوم - Ruhr Universität Bochum

(۶) دانشگاه بن - Universität Bonn

(۷) مرکز آموزش عالی برمن - Hochschule Bremen

(۸) دانشگاه دویسبورگ - اسن - Universität Duisburg - Essen

(۹) دانشگاه ارفورت - Universität Erfurt

(۱۰) دانشگاه ارلانگن - نورنبرگ - Universität Erlangen-Nürnberg

(۱۱) دانشگاه فرایبورگ - Universität Freiburg

(۱۲) دانشگاه گوتینگن - Universität Göttingen

(۱۳) دانشگاه هاله - ویتنبرگ - Universität Halle-Wittenberg

- ۱۴) Universität Hamburg - دانشگاه هامبورگ
- ۱۵) Universität Heidelberg - دانشگاه هایدلبرگ
- ۱۶) Universität Jena - دانشگاه ینا
- ۱۷) Universität Kiel - دانشگاه کیل
- ۱۸) Universität Köln - دانشگاه کلن
- ۱۹) Universität Leipzig - دانشگاه لایپزیگ
- ۲۰) Universität Mainz - دانشگاه ماینس
- ۲۱) Universität Marburg - دانشگاه ماربورگ
- ۲۲) Universität München - دانشگاه مونیخ
- ۲۳) Universität Münster - دانشگاه مونستر
- ۲۴) Universität Tübingen - دانشگاه توبینگن
- ۲۴- کتاب راهنمای «مراکز آموزش عالی آلمان» - Deutscher Hochschul Führer -